

Evaluering av Været landskapsvern- og dyrelivsfredningsområde, Bjugn kommune

3 – 2004

Rapport

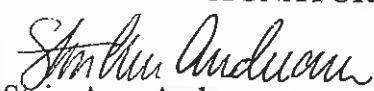

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Miljøvernavdelingen

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Miljøvernavdelingen
Statens Hus
7468 Trondheim
Tlf. 73 19 90 05 Telefaks 73 19 92 30

Rapport

Nr. 3 - 2004

TITTEL Evaluering av Været landskapsvern- og dyrelivsfredningsområde, Bjugn kommune.	DATO Oktober 2004
FORFATTER/SAKSBEHANDLER Egil Postmyr, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, i samarbeid med Fiskeridirektoratet Region Trøndelag	ANTALL SIDER 86
ANSVARLIG SIGNATUR Stein-Arne Andreassen	OPPLAG 100
EKSTRAKT Rapporten er en evaluering av vernet av Været i øygruppa Tarva i Bjugn kommune etter et oppdrag fra Direktoratet for naturforvaltning. Oppdraget har utgangspunkt i St.meld.nr. 43 (1998-99) <i>Vern og bruk i kystsona</i> og tilrådommen "Evaluering av verneområder" fra ei arbeidsgruppe som har foreslått retningslinjer for evaluering overfor Miljøverndepartementet. Evalueringen er gjort på bakgrunn av oppdaterte data og vurdering av verneverdier og næringsinteresser på Været. Det er også i sammenheng med dette gjort en vurdering av tilrådommen fra arbeidsgruppa. Sentralt står prinsipielle problemer knyttet til bruken av verneområder så lenge dette ikke er i strid med verneformålet, behovet for forvaltningsplaner og manglende ressurser til forvaltning av verneområder.	

STIKKORD

KEYWORDS

Kystsoneforvaltning Vern og bruk Evaluering av verneområder Været landskapsvernrområde	Coastal management Conservation and use Evaluation of protected areas Været landscape protected area
---	---

ISBN 82-7540-159-3

Forord

Evalueringsrapporten for Været landskapsvernområde med tilhørende dyrelivsfredningsområde er utarbeidet av Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Fiskeridirektoratet Region Trøndelag, på oppdrag fra Direktoratet for naturforvaltning.

Oppdraget har sitt utgangspunkt i St.meld. nr. 43 *Vern og bruk i kystsona* og ønsket om et pilotprosjekt for evaluering av verneområder og tilrådingen "Evaluering av verneområder" fra ei rådgivende arbeidsgruppe overfor Miljøverndepartementet.

Hvert enkelt verneområde må evalueres ut fra individuelle forhold. *Pilotprosjektet* gjelder prosessen for evaluering. Når det gjelder innholdet i selve evalueringen av Været kan den i begrenset grad benyttes til å trekke generelle slutninger for andre verneområder.

I etterkant av evalueringen kan det bemerkes at Været ikke er noe spesielt godt eksempel på verneområder som i framtida kommer til å bli evaluert etter hensikten med stortingsmeldingen. Det skyldes:

- 1 at det er ikke skjedd vesentlige endringer i Været etter vernevedtaket.
- 2 at det er ikke spesielt interessant for fiskeri- og havbruksnæringen med unntak av havbeite, småskala oppdrett av marine fiskearter og dyrking av blåskjell.
- 3 at manglende samsvar mellom forskrifter og verneverdier skyldes økt verdi og ikke redusert verdi.

Oversikten over fugl og pattedyr og kommentarene til enkeltarter i vedlegg 3 er utarbeidet av Georg Bangjord. Nye og systematiske registreringer på Været for 2002 og 2003 publiseres samtidig som egen rapport i Miljøvernavdelingens rapportserie, nr. 4-2004: *Faunistiske undersøkelser i Været landskapsvern- og dyrelivsfredningsområde, Bjugn Sør-Trøndelag*.

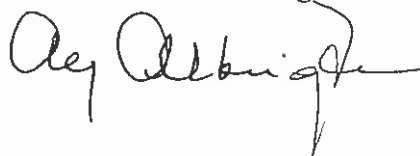
Når det gjelder de delene av rapporten som omhandler næringsinteressene i tilknytning til verneområdet, har Fiskeridirektoratet Region Trøndelag innhentet utfyllende informasjon og innspill fra befolkningen på Tarva, Bjugn kommune og berørte næringsorganisasjoner og ressurspersoner.

Trondheim, oktober 2004

Stein-Arne Andreassen
Miljøverndirektør
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Alf Albrigtsen
Regiondirektør
Fiskeridirektoratet Region Trøndelag

Været landskapsvernområde

(foto: Otto Frengen)

Utgangarsau på Været går på beite året rundt

(foto: Otto Frengen)

0.	Sammendrag	3
1	Innledning	7
1.1	Bakgrunn	7
1.2	Oppdrag om iverksetting av pilotprosjekt	7
1.3	Evalueringen er ikke generell og gjelder Været landskapsvernområde	8
1.4	Tema for evaluering	8
2	Gjennomføring	9
3	Forutsetninger og betenknninger ved evalueringen av Været	9
3.1	Generelle forutsetninger	9
3.2	Et konfliktnivå i spennet i fra vesentlig endrede verneverdier til bruk av føre-var-prinsippet	9
3.3	Problemer knyttet til forvaltning ved individuelle vurderinger	10
3.4	Hvordan sikre et nett av referanseområder?	10
4	Valg av Været landskapsvernområde som område for pilotprosjekt	11
5	Områdebeskrivelse	12
5.1	Beliggenhet	12
5.2	Klima	12
5.3	Topografi og vegetasjon	13
5.4	Beskrivelse av sjøområdene	14
6	De opprinnelige verneverdiene ved fredningen av Været	16
6.1	Om opprettelsen av Været landskapsvernområde med tilhørende dyrelivsfredningsområde	16
6.2	Verneverdiene og grunnlaget for fredningen av Været	16
6.3	Grunnlaget for vern i 1973	17
6.4	Grunnlaget for utvidelsen i 1982	17
6.5	Spesifisering av de opprinnelige verneverdiene	17
7	Landbruks-, fiskeri- og havbruksinteresser i og omkring Været	19
7.1	Nåværende virksomhet	19
7.2	Tidligere registrert virksomhet	19
7.3	Planlagt og foreslått fiskeri og havbruksrelatert virksomhet i og ved Været	21
7.4	Øvrige ressurser	22
7.5	Landbruk	22
8	Evaluerings av verneverdiene	23
8.1	Er verneverdiene opprettholdt i tråd med verneformålet?	23
8.1.1	Om vurderinger fra en uavhengig faginstans	23
8.1.2	Oppdatert naturfaglig kunnskapsstatus for Været 2003	23
8.1.2.1	Metodikk	23
8.1.2.2	Fugl og pattedyr	24
8.1.2.3	Kulturlandskap og vegetasjon	24
8.2.2	Vurdering av de opprinnelige verneverdiene	25
8.3	Nye verneverdier som er framkommet i løpet av fredningsperioden	25
8.3.1	Biologisk mangfold	25
8.3.2	Viktig økologisk funksjon som helårsområde for sjøfugl	26
8.3.3	Viktig økologisk funksjon som leveområde og yngleplass for kystsel	26
8.3.4	Fravær av introdusert art, mink	27
8.3.5	Helårsområde for rødlistearter	27
8.3.6	Kulturlandskapsverdier	27
8.3.7	Inngrepsfritt område	29
8.3.8	Urørthet i betydningen konserverv tilstand	29
8.3.9	Værets samlede verneverdi	29

9	Oppdrett og verneverdier – en generell vurdering for Været	31
9.1	Generelt om effekter fra oppdrett	31
9.2	Vurdering av hvilke effekter oppdrett har på verneverdiene i Været	32
10	Evaluering av eksisterende forskrift og vurdering av endringer i forhold til eventuell ny forskrift	33
10.1	Ny verneforskrift framlegges ikke her	33
10.2	Avgrensning av områdene	33
10.3	Formålet med vernet i forhold til verneverdiene og dagens bruk av området	33
10.4	Det som ikke er tillatt i landskapsvernområdet	34
10.5	Det som ikke er tillatt i hele området totalt	34
10.6	Det fredningen i hele området totalt ikke er til hinder for	35
10.7	Dispensasjoner	35
10.8	Passiv forskrift uten forvaltningsgrep	36
10.9	Hvilke typer bruk er forenlig med verneformålet og hvilke er det ikke?	36
10.9.1	Dagens bruk	36
10.9.2	Oppdrett	37
10.9.3	Taretråling	37
10.9.4	Havbeite	37
10.10	En konklusjon	37
11	Vurdering av arbeidsgruppas tilrådninger	38
11.1	Om evaluering og valg av områder for evaluering	38
11.2	Om begrepsavklaringer – hva er evaluering, hva skal evalueres og hvem skal evaluere hva?	38
11.3	Om en evaluering i fire faser	39
11.4	Om uthuling av naturvernloven	39
11.5	Kunnskapsbehov og overvåking av verneområder	41
11.6	Om endring basert på faktisk status framfor faglig skjønn	41
11.7	Om utredningsplikten til næringsutøver eller tiltakshaver	41
12	Forvaltningsplaner – et nødvendig og bedre alternativ	42
12.1	Benytt forvaltningsplan til aktiv forvaltning av verneområdene	42
12.2	Evalueringsprosesser styrker ikke forvaltningen av vernede områder	42
13	Litteratur	43
Vedlegg 1:	Fredningsbestemmelser for Været landskapsvernområde med tilhørende dyrelivsfredningsområde	47
Vedlegg 2	Status og forekomst av fugl og pattedyr i Været landskapsvernområde med tilhørende dyrelivsfredningsområde	50
Vedlegg 3	Artskommentarer til fugl og pattedyr	54
Vedlegg 4	Oppdatert status: Utdrag fra Miljøvernavdelingens rapport nr. 4-2004: <i>Faunistiske undersøkelser i Været landskapsvernområde, Bjugn Sør-Trøndelag</i>, utgitt oktober 2004.	67

0 Sammenheng

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag fikk i brev fra Direktoratet for naturforvaltning av 6. april 2001 i oppdrag å iverksette et pilotprosjekt med evaluering av Været landskapsvernområde med tilhørende dyrelivsfredningsområde. Oppdraget hadde sitt utgangspunktet i St.m. 43 Vern og bruk i kystsona og skulle utføres sammen med Fiskeridirektoratet Region Trøndelag.

Verneområder evalueres ut fra individuelle forhold. Når det derfor gjelder innholdet i evalueringen av Været kan den i begrenset grad benyttes til å trekke generelle slutninger for andre verneområder.

I rapporten er det gitt vurderinger av grunnlaget fra St.meld.nr. 43 (1998-99) *Vern og bruk i kystsona* og de råd som ligger der. Det er særlig to problematiske forhold som må påpekes som svakheter i meldingen:

- Næringsinteressene skal ikke påvirkes negativt, men samtidig skal det ikke tillates tiltak eller ny næringsaktivitet som i vesentlig grad endrer eller påvirker de verdiene som ligger bak formålet med vernet. *Vesentlig* tolkes til at det skal mye til før verneverdiene er endret. Dette står imidlertid i en nærmest uløselig motsetning til at meldingen *samtidig* fronter et føre-var-prinsipp
- Det blir problematisk å sikre referanseområder ved en individuell vurdering på regionalt nivå, og ikke på et samlet nasjonalt nivå. Meldingen forutsetter nemlig at noen områder er viktigere enn andre, men det legges ingen føringer eller kriterier på hvilke områder dette er. Problemet delegeres til regional forvaltning og til en individuell vurdering, uten sentrale retningslinjer for gjennomføringen.

Næringsaktivitet og økonomiske interesser i Været i dag.

- Næringsvirksomheten på Været har tradisjonelt vært et vekselbruk mellom landbruk og bruken av de marine ressursene i nærområdet. Slik er det også i dag på Tarva og Været. Kombinasjonen er en forutsetning for bosetning og næringsvirksomhet langs kysten.
- Næringsaktiviteter i Været og nærområdet:
 - o Husdyr på beite, krabbefiske (10 tonn), tangskjæring (blæretang, 125 tonn, redusert i forhold til tidligere), friplukking av kamskjell (25-30 tonn), pigghåfiske med garn (inntil ganske nylig).
- Tidligere næringsaktivitet
 - o Kilnotfiske etter laks (10 tonn pr. sesong), linefiske etter torsk, låssetting av sild (flere tiår siden), fiske etter kveite, lange, brosme, uer, lyr, sei.
- Muligheter for oppdrett anses som begrensede:
 - o Lokaltetene ved Været er til dels for trange i forhold til dagens driftsformer med storskala anlegg for laks og ørret, og til dels for værutsatte i forhold til den teknologien som er vanlig i dag.
 - o Lokaltetene kan likevel tenkes å være aktuelle for mindre smoltutsett. De kan også være egnet for mindre utsett av torsk og kveite.
 - o En kan også se for seg østersoppdrett, høsting av skjell, kråkeboller, tang, tare, seljakt og liknende.

Evalueringen av Været landskapsvernområde med dyrelivsfredning

Det er gitt en status for miljøverdiene i Været.

- Været og Tarva er et svært viktig myteområde for ærfugl og grågås, samt betydningsfullt for andre dykkender som for eksempel siland. Som overvintringslokalitet er Været av stor betydning for dykkender, skarv, dykkere og lommer. Området er spesielt viktig som overvintringslokalitet for islom. Også alkefugl, kvinand, stokkand og krikand er vanlig overvintre i området. Gråhegre og vadere som tjeld, storspove, rødstilk, fjæreplytt og steinvender er faste overvintre i varierende grad. Dessuten benytter betydelige antall kråker hele Tarva til overnattingslokalitet gjennom vinterhalvåret. I 2002 ble det konstatert 25 hekkende arter i tillegg til ni mulig hekkende. Været, og spesielt den nordlige delen, er et av de viktigste hekkeområdene for ærfugl i fylket. Omkring 580 par gjorde trolig hekkeforsøk i 2002. Sammenlignet med Sandvik (1983) har grågås en ubetydelig oppgang. Sildemåke så ut til å ha svært god næringstilgang i 2002, og de fleste parene i området gikk til hekking. Likevel ser bestanden ut til å være nesten halvert siden 1983. Også hos hettemåke er antall hekkende par halvert; alle åtte hekkeforsøkene i 2002 så ut til å mislykkes. Været er yngleområde/kasteplass for steinkobbe og for noen få havert. Været er blant landets fem viktigste tilholdssteder for steinkobbe.
- Tarva/Været er blant de høyest prioriterte områdene som inngår i Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 1996). Sammenhengen i bruken av området, velholdte "kulturmarker", mangfold av kulturminner og stor artsrikdom var blant hovedkriteriene som lå til grunn for områdets høye prioritering i nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap.

Evalueringen av verneverdiene:

- Formålet med vernet var i 1982:
 - o " ... å bevare et egenartet og vakkert kultur- og naturlandskap og å verne om dets dyreliv. "
- Evalueringen viser at området var omfattet av 4 verneverdier i 1973/82:
 - o økologisk funksjon som hekke- og overvintringsområde for enkeltarter av sjøfugl, særlig ærfugl og sildemåse
 - o estetikk knyttet til landskapet
 - o kulturlandskapsverdi, - kystlynghei
 - o egenartethet, - som kan oppfattes som to motsatt klassiske verneverdier:
 - spesielt og sjeldent
 - representativt for likende enheter ellers i landet/regionen.
- I dag vurderes Været til å ha sju verneverdier:
 - o Landskapsestetisk verdi, herunder kulturlandskapsverdi
 - o Verdi som egenartet område,
 - urørt og konserverv tilstand
 - o Stort biologisk mangfold
 - o Økologisk funksjon, helårsområde sjøfugl, herunder rødlistearter
 - o Økologisk funksjon, leveområde og yngleplass, kystsel
 - o Fravær av mink
 - o Inngrepsfritt område.

- Verneverdiene som lå til grunn for vernet i 1973 og 1982 har ikke mistet sin betydning.
 - o Det er først ved registreringer de senere år at man får se *hvor* viktig området er og har vært, både som hekkeområde og rasteområde.
 - o Den økologiske funksjonen for enkeltarter av sjøfugl, på bakgrunn av sildemåkens utsatte situasjon og rødlistestatus, er blitt viktigere de senere årene.
 - o Estetikken i landskapet anses for å være stabil og landskapsregistreringene som er gjort med hensyn til arter og vegetasjonstyper viser at Værets status som landskapsområde sannsynligvis er av større betydning enn det man var klar over ved vernet i 1973 og 1982.
 - o Vi kan ikke se at det er behov for å utvide eller begrense fredningsområdets omfang.
 - o Dagens bruk av området ser ikke ut til å være i strid med verneformålet.
 - o Oppdrett i landskapsvernområdet vil - på bakgrunn av fredning av kystlyngheilandskap fra 1973 og bakover – være i strid med verneformålet.
 - o Havbeite vil ikke være i strid med verneformålet, men bør underlegges tidsrestriksjoner til aktiviteten. En slik aktivitet bør legges inn i en endret forskrift.
 - o Taretråling reguleres i egen forskrift.

Mer bruk av forvaltningsplaner og en vesentlig styrking av forvaltningen av vernede områder vil være en klar forbedring i forhold til bruk- og vernproblematikken.

En vurdering av arbeidsgruppas tilrådning om evaluering av verneområder.

I etterkant av evalueringen kan det bemerkes at Været ikke er noe spesielt godt eksempel på verneområder som i framtida kommer til å bli evaluert etter hensikten med stortingsmeldingen. Det skyldes:

- at det er ikke skjedd vesentlige endringer i Været etter vernevedtaket.
- at det er ikke spesielt interessant for fiskeri- og havbruksnæringen med unntak av havbeite, småskala oppdrett av marine fiskearter og dyrking av blåskjell.
- at manglende samsvar mellom forskrifter og verneverdier skyldes økt verdi og ikke redusert verdi.

Grappa foreslår et skille mellom *evaluering* og *vurdering*, samt at

- Vurderingen av om verneverdiene fortsatt er til stede og om verneformålet er opprettholdt, samt forholdet til lokalsamfunn og ev. næringsutvikling, kan i en del tilfeller tenkes utført av uavhengig faginstitusjon/fagmiljø.
 - o Det synes logisk å se utviklingen fram mot dagens status atskilt fra en framtidig vurdering.
 - o Vi er enige i at forvaltningen bør trekke inn uavhengige fagpersoner for registrering og overvåking, noe som også er gjort.
 - o *Når det gjelder vurderingen av verneverdiene er det nettopp forvaltningens oppgaver. Dette er ikke satt bort og bør heller ikke gjøres.*

Arbeidsgruppa anbefaler føringene fra St.meld.nr. 43, men bemerker også at:

- Det er viktig at naturvernloven ikke uthules gjennom så liberale verneforskrifter at natur som er vernet etter naturvernloven i praksis blir forvaltet som alle andre områder i forhold til ulike næringer.

- *Dersom en hadde visshet om at ny bruk av områder ikke kommer i strid med verneformålet er bekymringen og setningen over unødvendig. Det er imidlertid lett å forstå hvorfor gruppen gir denne advarselen; verneformålet settes nemlig under et press der terskelen for å tillate ny bruk kan bli lavere.*
- *Ny bruk kan tillates under forutsetning av at den ikke kommer i strid med verneformålet. Denne forutsetningen er så viktig, og samtidig så vanskelig å benytte i praksis ved evaluering av verneverdiene i et verneområde, at dette burde vært utdypet nærmere. Det er verken gjort i St.meld. 43 eller av arbeidsgruppa.*
- *Mangelen på effektstudier av havbruksaktivitet på ulike verneformål er ganske åpenbar. Likevel forutsettes det at forvaltningen nettopp skal kunne vurdere effektene på de verdiene som verneområdet innehar. Dette er det bare begrensede muligheter for.*
- *Det forutsettes også at man har oversikt over alle verdier i områder som er vernet og "hermetisert" i forhold til utviklingen ellers på kysten. Dette er ikke tilfelle. Erfaringen fra dette pilotprosjektet er at Været helt siden i 1973 og 1982 har innehatt verdier som man den gangen ikke var klar over, og som nå er påpekt som viktige.*

Gruppen foreslår følgende:

- Også i forhold til ønsket om en ryddig prosess mellom fiskeri- og miljøvernmyndigheter vil det være lite gunstig dersom endringer i vernebestemmelser og avgrensing kun skal baseres på faglig skjønn, og ikke også på opplysninger som viser situasjonen i verneområdet pr. i dag.
 - *Faglig skjønn er selvsagt ikke nok, men nedvurderingen av faglig skjønn er vi ikke enig i, og heller ikke i at status gir automatiske svar. Status er utvilsomt til hjelp i en vurdering, og en skal selvsagt basere seg på best mulig data. Men skjønn er helt nødvendig. På annet vis kan man ikke vurdere i hvilken grad bruk av området er i strid med verneformålet.*

○

Om utredningsplikten til næringsutøver eller tiltakshaver sier gruppen at det

- det i praksis kan bli diskusjoner om hva som er behov av generell karakter og hva som er behov av spesiell karakter, og mener at behovet for nærmere retningslinjer i tilknytning til dette forholdet bør vurderes.
 - *Gruppen ser en prinsipiell vanskelighet knyttet til et skille mellom generell påvirkning og spesiell påvirkning. Det synes etter vår oppfatning minst like viktig å diskutere hvilke krav og betingelser forvaltningen må kunne sette i slike utredninger. Hvor mye kan en forvente at en næringsutøver skal utrede på fagfelt med forholdsvis dårlig basiskunnskap?*

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

St.meld.nr. 43 (1998-99) Vern og bruk i kystsona ble behandlet av Stortinget 25. mai 2000. Her mener Regjeringen at det vil kunne være mulig å kombinere vern av et sjøareal og bruk av det samme området til havbruksvirksomhet i større grad enn ved tidligere vernevedtak, under forutsetning av at det ikke er i strid med verneformålet. Meldingen framhever at for områder der det er skjedd vesentlige endringer etter vernevedtak må en vurdere behovet for å gjennomgå og oppdatere eksisterende verneforskrifter.

På bakgrunn av stortingets behandling av meldingen og Regjeringens oppfølging av denne fikk Direktoratet for naturforvaltning (DN) og Fiskeridirektoratet i oppdrag av Miljøverndepartementet og Fiskeridepartementet å foreslå mandat for en arbeidsgruppe som skulle foreslå retningslinjer for evaluering av verneområder som omfatter sjøarealer. En forutsetning var at retningslinjene i første omgang skulle prøves ut i ett fylke.

Direktoratet for naturforvaltning fikk deretter i oppdrag fra Miljøverndepartementet om å starte arbeidet med retningslinjer for evaluering, og det ble nedsatt en arbeidsgruppe¹. Sør-Trøndelag ble valgt som prøvefylke etter forslag fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Fiskeridirektoratet Region Trøndelag. Valget av Sør-Trøndelag skyldes blant annet at fylket innehar verneområder i sjø av ulike vernekategori, og at flere av disse områdene ble etablert så vidt tidlig at man har relativt lang forvaltningserfaring fra disse områdene. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Fiskeridirektoratet Region Trøndelag ble derfor invitert med i arbeidsgruppe for utarbeidelse av retningslinjene. Arbeidsgruppa oversendte 15. desember 2000 sin tilråding til Miljøverndepartementet (Anonym 2000), og foreslo samtidig at metoden ble utprøvd gjennom et pilotprosjekt knyttet til Været landskapsvernområde med tilhørende dyrelivsfredningsområde i Bjugn kommune i Sør-Trøndelag.

1.2 Oppdrag om iverksetting av pilotprosjekt

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag fikk i brev fra Direktoratet for naturforvaltning av 6. april 2001 i oppdrag å iverksette et pilotprosjekt med evaluering av Været landskapsvernområde med tilhørende dyrelivsfredningsområde.

Oppdraget besto i:

- 1 En beskrivelse av bakgrunnen for pilotprosjektet, herunder valg av område.
- 2 Fremskaffelse av vurderingsgrunnlag (biologisk og ev. andre registreringer) knyttet til Været landskapsvernområde.
- 3 Vurderinger av behov for endringer (forskrift/ avgrensning) knyttet til Været landskapsvernområde.
- 4 Konklusjon:
 - a. Fordeler og ulemper ved ulike punkter i arbeidsgruppas tilråding og ev. forslag til justering av metodikken.
 - b. anbefaling med ev. forslag til endringer for Været landskapsvernområde.

¹ Gruppa besto av representanter fra Fiskeridirektoratet sentralt, Fiskeridirektoratet Region Trøndelag, Direktoratet for naturforvaltning, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Havforskningsinstituttet.

Rapporten måtte også vise hvordan de ulike delene av evalueringsarbeidet er gjennomført i forhold til de ulike punktene i arbeidsgruppas tilråding.

Vi har ikke oppfattet arbeidet til å omfatte utarbeiding av en ny verneforskrift. Et slikt arbeid er vurdert til å være så omfattende at det vil være langt mer fornuftig å gjøre dette som et ev. trinn 2.

1.3 Evalueringen er ikke generell og gjelder Været landskapsvernområde

Pilotdelen av prosjektet gjelder *prosessen* for evaluering. Når det gjelder innholdet i selve evalueringen av Været kan den i kun i begrenset grad benyttes til å trekke generelle slutninger for andre verneområder.

I etterkant av evalueringen kan det bemerkes at Været ikke er noe spesielt godt eksempel på verneområder som i framtida kommer til å bli evaluert etter hensikten med St.meld.nr. 43 (1998-99). Det skyldes:

- at det er ikke skjedd vesentlige endringer i Været etter vernevedtaket.
- at det er ikke spesielt interessant for fiskeri- og havbruksnæringen med unntak av havbeite, småskala oppdrett av marine fiskearter og dyrking av blåskjell.
- at manglende samsvar mellom forskrifter og verneverdier skyldes økt verdi og ikke redusert verdi.

1.4 Tema for evaluering

Arbeidsgruppas rapport (Anonym 2000) gav anbefalninger overfor Miljøverndepartementet for hva som bør evalueres

- Er verneverdiene opprettholdt i tråd med verneformålet? Er verneformålet riktig utformet i forhold til kunnskap om verneverdiene i området?
- Hvilke reelle næringsinteresser er knyttet til verneområdet? Begrepet "reelle næringsinteresser" omfatter også aktiviteter/tiltak som det foreligger konkrete planer for, og aktiviteter/tiltak som er svært sannsynlige/påregnelige (bl.a. ut fra at området er svært godt egnet for en gitt aktivitet/et gitt tiltak).
- Hvilke muligheter og begrensninger representerer verneområdet (med dagens bestemmelser og grenser) i forhold til bruk og næringsutvikling?
- Vurderingene knyttet til de to første strekpunktene må vurderes utført av en uavhengig faginstans. Det kan tenkes at det ikke vil være behov for innhenting av slik kompetanse, dersom det er snakk om enkle problemstillinger og lite konfliktfylte saker. Dersom det er usikkerhet eller uenighet om tilstanden i området må uavhengig faginstans/fagmiljø benyttes.
- Tilsier gjennomgangen av verneverdier/verneformål endringer?
- Hvilke typer bruk er forenlig med verneformålet og hvilke er det ikke?

2 Gjennomføring

Arbeidet er gjennomført av Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, miljøvernavdelingen og Fiskeridirektoratet Region Trøndelag. Berørte grunneiere og Bjugn kommune er også trukket inn i arbeidet, bla. ved et møte på Tarva 8. april 2002 for å diskutere det pågående arbeidet og for å sikre at viktig og relevant informasjon var kommet fram ved utarbeidelse av rapporten. Fylkesmannen har hatt sekretariatsansvaret.

3 Forutsetninger og betenkninger ved evalueringen av Været

3.1 Generelle forutsetninger

De generelle forutsetningene og føringene ligger i St.meld.nr. 43 (1998-99) *Vern og bruk i kystsona* og innstillingen fra Energi og miljøkomiteen, Innst. 168. (1999-2000. Stortinget sluttet seg i stortingsmeldingen til Regjeringens målsetting om å sikre det biologiske mangfoldet gjennom bl.a. vern av særskilte områder, og samtidig sikre areal til høsting av naturressurser og matproduksjon i sjø. Det framkommer i meldingen at Regjeringen mener det i framtida vil kunne være mulig å kombinere vern av et sjøareal og bruk av det samme området til havbruksvirksomhet i større grad enn ved tidligere vernevedtak, under forutsetning av at det ikke er i strid med verneformålet. Det er et klart mål at vernet ikke skal være strengere, eller at omfanget ikke skal være større arealmessig enn det som er nødvendig for å ivareta verneformålet. Meldingen framhever at for områder der det er skjedd vesentlige endringer etter vernevedtak må vurdere behovet for å gjennomgå og oppdatere eksisterende verneforskrifter.

Arbeidsgruppa har presisert evalueringsbegrepet, utviklet en metodikk for arbeidet og en mal for prosessen, men mangler en diskusjon knyttet til flere uklarheter og utfordringer som vi kommer opp i denne evalueringsprosessen og som har utgangspunkt i St.meld, nr. 43. Vi ser det derfor som naturlig at vi tar dette inn i prosjektet og vier det oppmerksomhet sammen med det DN direkte har bedt oss om å gjøre i oppdraget. Dette diskuteres videre i kapittel 9 og 10.

3.2 Et konfliktnivå i spennet i fra vesentlig endrede verneverdier til bruk av føre-var-prinsippet

St.meld. nr. 43 likestiller konsekvenser av vern på næringsaktivitet med konsekvenser fra næringsaktivitet på vern(everdiene), men nedtoner konflikten:

"Dei fleste verneområda er etablerte utan vesentlege konsekvensar for næringsverksemd. Sjølv om konsekvensane i samband med eit enkelt vernevedtak er relativt avgrensa, kan likevel summen av konsekvensane av t.d. ein fylkesvis verneplan eller fleire verneplanar innafor eit fylke, få verknad på næringsutviklinga i delar av fylket. Konsekvensar for andre interesser skal alltid verte vurdert i samband med verneframlegg, jf. kapittel 6.1.1. Det er eit mål at vern ikkje skal få vesentlege negative konsekvensar for næringsinteressene. Ofte vil det vere samanfallande interesser mellom vern og primærnæringsane fordi vernet vil medverke til å oppretthalde det biologiske mangfaldet som fleire primærnæringsar er avhengige av."

St.meld.nr. 43, kap. 8.

Denne nedtoningen av konflikten kan være litt vanskelig å forstå. En del av bakgrunnen for Stortingsmeldingen var kystverneplanen i Nordland, og kanskje noen andre områder der det har vært konflikter. Det *kan* tyde på at enkeltsaker har vært førende for en generell vurdering som muligens ikke er representativ.

I avsnittet ovenfor virker det som om det legges større vekt på næringsinteressene enn på verneinteressene. Det settes et mål om at næringsinteressene ikke skal påvirkes negativt, men det balanseres opp ved at det heller ikke skal være lov med tiltak eller ny næringsaktivitet som i vesentlig grad endrer eller påvirker de verdiene en vil verne, altså de verdier som ligger bak formålet med vernet. I en konkret verneprosess forsøker man for det første å synliggjøre reelle konflikter mellom næringsinteresser og verneinteresser og for det andre å arbeide fram løsninger som er konfliktdempende. I noen tilfeller vil det imidlertid ikke være mulig å imøtekomme næringsinteressene uten at det i vesentlig grad går utover verneinteressene. I slike tilfeller vil det til slutt være et politisk valg hva man skal vektlegge.

"Næringsinteressene i kystsona er med på å auke presset på utbygginga av dei naturtypane som finst i sona, og næringsutnytting vil i ulik grad påvirke verneverdiane. Ved oppretting av verneområde kan tidlegare bruk av området halde fram dersom dette ikkje strir mot verneformålet. Det vil ikkje vere lov med tiltak som i vesentleg grad endrar eller påverkar dei verdiane ein vil verne. Dei same vurderingane må ein gjera dersom det er aktuelt med ein ny type næringsaktivitet i eit verneområde."

Hva som menes med vesentlig er ikke konkretisert. Effektene av de ulike aktivitetene er skissert på et generelt nivå som hjelper oss lite i en vurdering av hva som er en vesentlig endring. *Vesentlig* er imidlertid et ord som er ganske sterkt og derfor skulle antyde at man skal kunne strekke seg langt før en mener verneverdiene er endret. Dette står imidlertid i en nærmest uløselig motsetning til at meldingen *samtidig* fronter et føre-var-prinsipp

"Under føresetnad av at det ikkje er i strid med verneformålet meiner Regjeringa at det i framtida vil kunne vere mogleg å kombinere vern av eit sjøareal og bruk av det same området til havbruksverksemd i større grad enn ved tidlegare vernevedtak. Regjeringa meiner at ein skal leggje føre-var-prinsippet til grunn når ein vurderer om miljøstyresmakta kan gi løyve til havbruk innafor eit verneområde."

3.3 Problemer knyttet til forvaltning ved individuelle vurderinger

Det er gitt retningslinjer for å avveie vern og næring for fiskeri, tang- og tarehøsting og havbruk. Det viktigste prinsippet som uttrykkes må være den individuelle vurderingen:

"På bakgrunn av desse retningslinjene...meiner Regjeringa at det må liggje ei individuell vurdering til grunn i alle område når ein skal avgjere kva for aktivitetar og tiltak som kan verte utført innafor dei ulike verneområda. Vurderinga må ta utgangspunkt i formålet med vernet og korleis dei ulike aktivitetane vil kunne påvirke verneverdiane."

I en konkret evalueringsprosess får vi følgende problemer:

- Kunnskapsgrunnlaget på feltet er mangelfullt. Kompliserte årsaksforhold kan gjøre det vanskelig å se årsak og virkning *forut* for en etablering av ny aktivitet som havbruk. Mer næringsaktivitet i fredede områder kan først aksepteres under forutsetning av at en kjenner virkningene, men det gjør man ofte ikke, jf. diskusjon i kapittel 10.4.
- Områder som forvaltningsmyndigheten antok var vernet i et 200-årsperspektiv er ikke overvåket med øye for en evaluering etter mye kortere tid". Fra vernetidspunktet av var det ikke *evaluering* av vernet som var aktuelt, men forvaltningen av det, slik at området bevares etter hensikten med fredningen?
- Man kjenner nødvendigvis ikke i dag alle verneverdiene som området representerer.
- "Føre-var-prinsippet" anbefales benyttet, hvilket oppfattes til å stå i motsetning til resten av St.meld.nr. 43.

3.4 Hvordan sikre et nett av referanseområder?

I Stortingsmeldingen står det også (kapittel 8) :

"Det er derfor viktig å avsette areal som ikkje vert påverka av ulike aktivitetar og inngrep slik at vi kan ha eit nettverk av referanseområde der det vil vere ei naturleg økologisk utvikling. Det er òg viktig å sikre for ettertida område som har særlege verdiar med tanke på representativitet og som typeområde."

Denne påpekningen av nettverk er viktig, men også underlig fordi meldingen har som indirekte effekt at de eksisterende verneområdene oppgis som nettverk av referanseområder. Nå forutsetter meldingen likevel at noen områder er viktigere enn andre, men det legges ingen føringer eller kriterier på hvilke områder dette er. Problemet delegeres etter det vi forstår til regional forvaltning og til en individuell vurdering. Det blir imidlertid problematisk, om ikke umulig, å sikre referanseområder ved en individuell vurdering på regionalt nivå. En slik utvelgelse bør skje som en prosess på nasjonalt nivå.

4 Valg av Været landskapsvernområde som område for pilotprosjekt

I mandatet til arbeidsgruppa ble det vist til at det skulle gjennomføres en evaluering for verneområder som inneholdt sjøarealer i Sør-Trøndelag.

Arbeidsgruppa anbefalte en videreføring i form av pilotprosjekt i 1-2 områder, fortrinnsvis i Sør-Trøndelag, der metodikken skulle prøves ytterligere i en reell evalueringsprosess.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Fiskeridirektoratet, region Trøndelag foretok en gjennomgang av eksisterende verneområder i fylket med vernet sjøareal. På bakgrunn av denne ble etatene i møte 24. november 2000 enige om å anbefale å ta utgangspunkt i en evaluering av Været landskapsvernområde i Bjugn kommune, og at det i tillegg ble gjennomført en evaluering av enten Måøyen i Roan kommune eller tre aktuelle verneområder i Frøya kommune. I DN's oppdrag datert 6. april 2001 ble Været endelig valgt.

5 Områdebeskrivelse

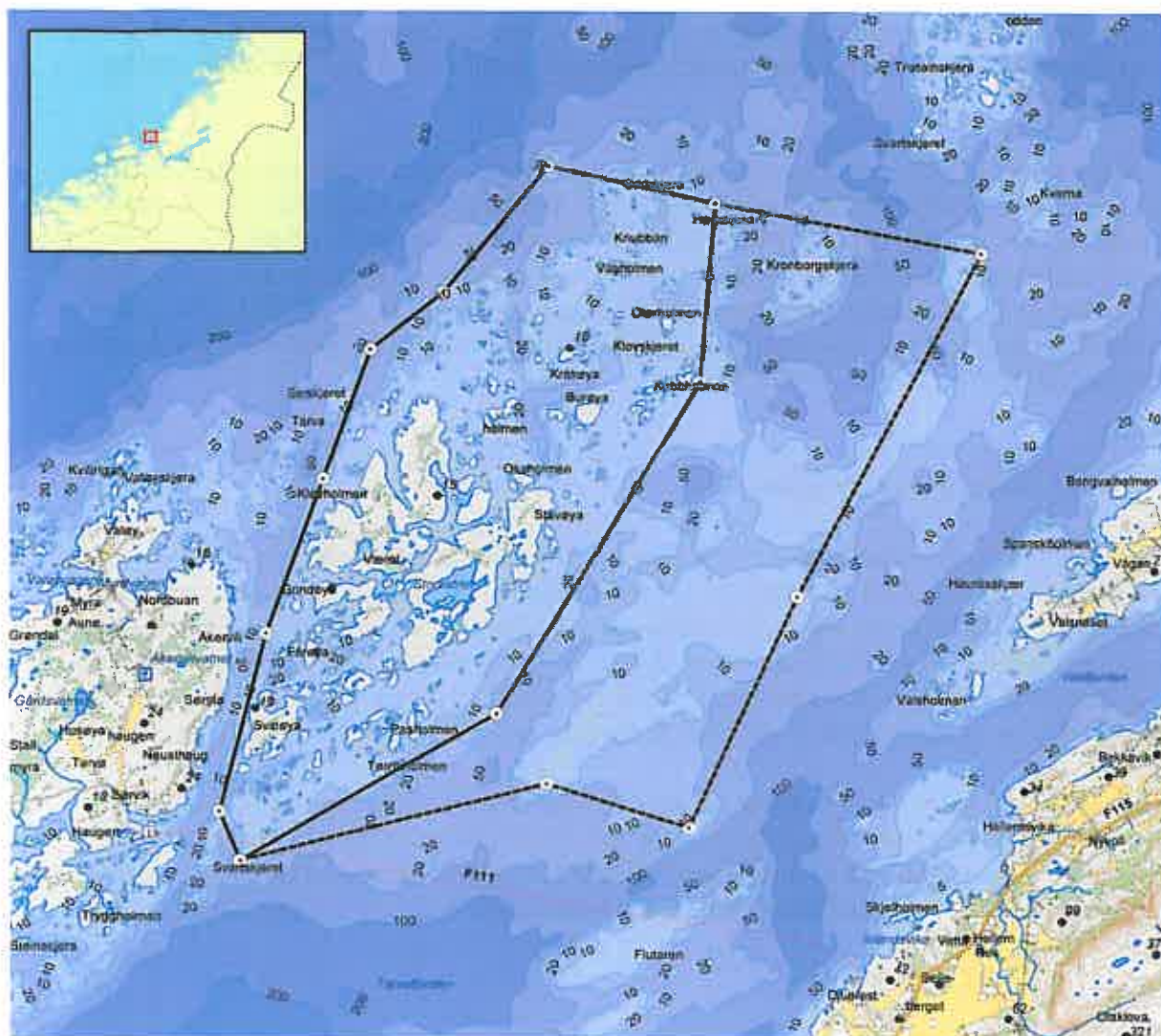
5.1 Beliggenhet

Været landskapsvernområde med tilhørende dyrelivsfredningsområde utgjør den østligste delen av øygruppen Tarva i Bjugn kommune i Sør-Trøndelag (figur 1). Tarva består av mer enn 300 øyer og holmer, og har et samlet landareal på ca. 14 km². Husøya og Været er de største øyene i øygruppen. Tarva ligger ca. 10 km nord for munningen av Trondheimsfjorden. Avstanden fra østsiden av Været til fastlandet er på ca. 5 km.

Husøya har fast bosetting. Det har ikke vært fast bosetting på Været, med unntak av en kortere periode rundt 1900. Jordbruk er den viktigste næringen. Flere av øyene på Tarva, herunder Været, har inntil nå vært benyttet som helårs beiteområde for "gammelnorsk" spælsau ("Utgangarsau"). Været har i nyere tid også blitt brukt som beiteområde for storfe. Den tradisjonelle beitebruken står imidlertid i fare for å opphøre, som følge av skjerpede veterinærkrav (bl.a. tilsyn og leskur), og skjerpede krav til lønnsomhet og endrede driftsformer i jordbruket.

5.2 Klima

Klimaet er oseanisk, med relativt milde vintre og kjølige somre. Vekstperioden, dvs. antall døgn med gjennomsnittstemperatur >5°C, er beregnet til ca 190 døgn. Målinger fra værstasjonen på Ørlandet i perioden 1961-1998 viser en årlig gjennomsnittsverdi på 1038, 5 mm nedbør. Den tørreste perioden i året er april-mai med månedsmiddel 50-60 mm nedbør. Den fuktigste perioden i året er september-oktober med månedsmiddel over 120 mm nedbør. De eneste månedene med middeltemperatur under 0 °C på Ørland værstasjon er januar og februar med gjennomsnittstemperaturer på hhv. -0,3°C og -0,4°C. Juli og august har høyeste middeltemperatur, ca. 13 °C. Gjennomsnittlig antall dager med snøfall i perioden desember-mars (1957-1981) var på omtrent 20 dager (Skutberg og Lindås 1999).

Figur 1. Været, Bjugn kommune i Sør-Trøndelag.
Heltrukken linje viser landskapsvernområde med dyrelivsfredning, mens stiplet linje viser område med dyrelivsfredning.

5.3 Topografi og vegetasjon

Været er karakterisert av et småkupert landskap, brutt av grunne våger og sund. Det høyeste punktet ligger på 19 moh. På Været er det et forholdsvis stort vatn, Ferskvatnet, og et grunt brakkvannsområde, Brakkvatnet. Størsteparten av Været er preget av røsslyngdominerte heier, vekslende med smale myrdrag og større strandområder. Et mindre areal på nordvestsiden av Været var tidligere dyrket mark. Været er lite preget av gjengroing (Fremstad og Nilsen 2000). Området har mange beskyttede strandenger og er svært artsrikt. Mange arter og plantesamfunn er sjeldne og til sammen er det registrert over 200 karplanter (Prestø og Lyngstad 2002).

Svinøya er preget av myr- og strandområder i de sentrale, lavereliggende delene av øya, og røsslyngdominerte heier på høydedragene. Den dominerende heitypen er røsslyng-slåttestarr-

multhei og mindre arealer med røsslyng-torvullhei. Einerhei dekker større arealer på Svinøya enn på Været. Deler av røsslyngheiene på Svinøya ble brent i 1997 og 2000 (Fremstad og Nilsen 2000).

Vegetasjonen på Været og Svinøya er i all hovedsak formet gjennom langvarig husdyrbeite, men stedvis er vegetasjonsutformingen også preget av tilførsel av næringsstoffer fra hekkende (sjø)fugl og beite av fugl (grågås). Vegetasjonen har stedvis et meget høyt antall beitetolerante arter (Skutberg og Lindaas 1999). Det forholdsvis harde beitepresset har bidratt til å opprettholde lyngheiene og det åpne englandskapet. Graden av gjengroing er lav, men dersom vinterbeitet av sau opphører, bør området skjøttes ved jevnlig lyngbrenning (Fremstad og Nilsen 2000).

5.4 Beskrivelse av sjøområdene

Størsteparten av sjøarealene innenfor landskapsvernområdet består av relativt grunne sjøområder hvor dybden ikke overstiger 10 meter, men det er også noen mindre områder med dybder ned mot 30-35 meter (figur 2). I dyrelivsfredningsområdet er det et par forholdsvis eksponerte områder i Tarvafjorden med en dybde av 30-80 meter. Deler av Havsundet, som skiller Været fra Husøya, viser stedvis dybder ned mot ca. 30 meter. På sørsiden og nordvestsiden av verneområdet er det dype områder med dybder ned mot 250 meter.

Strøm- og vannutskiftningsforholdene i Været er ikke kartlagt. Det er heller ikke utført målinger av sjøtemperaturer og salinitet ved Været/Tarva, men det finnes data fra en nærliggende målestasjon ved Kjeungskjær i Ørland kommune. Sjøtemperaturene i området varierer mellom 5-13 °C på årsbasis. Saliniteten varierer fra 31,2 til 33,5 ‰ i løpet av året.

6 De opprinnelige verneverdiene ved fredningen av Været

6.1 Om opprettelsen av Været landskapsvernområde med tilhørende dyrelivsfredningsområde

Tarva ble fredlyst som egg og dunvær i 1878 og 1913. Været ble foreslått fredet i 1965 av Edvard K. Barth, i forbindelse med utarbeidelsen av landsplan for fuglereservater. Fredningsforslaget var basert på en kartlegging av fuglefaunaen i området i 1953 (Barth 1953). Området inngikk i naturverninspektørens forslag til naturvernområder i 1969. Kunnskapsgrunnlaget ble ytterligere utdypet gjennom tilleggsundersøkelser i forbindelse med feltstudier av måkefugl i 1970 (Gjellan 1972).

"Været og de øyer og holmer som er landfast med Været ved fjære sjø" ble fredet som landskapsvernområde ved kgl.res. av 16. november 1973. Det daværende landskapsvernområdet omfattet et areal på ca 3 km². Fredningen kan sies å ha vært en direkte videreføring av områdets tidligere status/betydning som egg- og dunvær.

Forvaltningsmyndigheten ble lagt til stillingen som friluftsf- og miljøvernkonsulent ved utbyggingsavdelingen hos fylkeskommunen i Sør-Trøndelag (Jon Suul pers med.). *"Universitetet i Trondheim v/ Det Kgl. Norske Videnskabers Selskabs Museum, Zoologisk afdeling"* ble tillagt å føre tilsyn med verneområdet, å *"følge utviklingen av fugle- og pattedyrbestanden"* og å *"være naturvernmyndighetenes faglige kontaktledd"*.

I perioden fra 1973 til 1982 ble det klart at verneverdiene i området utenfor det daværende landskapsvernområdet var av en slik karakter at verneområdet burde utvides og at grunntvannsområdene på østsiden av det daværende verneområdet hadde en viktig funksjon som næringsseksområde for sjøfugl. Miljøverndepartementet fremmet derfor i 1981 forslag om utvidelse av landskapsvernområdet og innføring av dyrelivsfredning *"innen og øst for landskapsvernområdet"*. Forslaget ble fremmet etter direkte anmodning fra Fylkesmannen, i samråd med grunneieren. Forslaget om utvidelse av verneområdet var begrunnet i *"at de ytre deler av Været, som ikke omfattes av nåværende fredning, utgjør et karakteristisk og vakkert skjærgårdsmiljø, og har en betydelig produksjon av bl.a. ærfugl, teiste og måkefugler"*.

Det "utvidede" Været landskapsvernområde med tilhørende dyrelivsfredningsområde ble fredet ved kgl.res. av 20. august 1982. Kgl.res. av 16. november 1973 ble samtidig opphevet. Fredningsformålet er *"å bevare et egenartet og vakkert kultur- og naturlandskap og å verne om dets dyreliv"*, jf. vedlegg 1. Verneverdiene som ligger til grunn for fredningen er begrunnet i natur- og kulturlandskapskvalitetene i området og områdets betydning/funksjon som hekke- og overvintringsområde for fugl. Landskapsvernområdet omfatter et areal på ca 21 km², hvorav ca 16 km² er vannareal. Dyrelivsfredningsområdet omfatter et areal på ca 18 km² vannareal.

6.2 Verneverdiene og grunnlaget for fredningen av Været

Formålet med vernet i fredningsforkriften fra 1982 er å bevare :

- et egenartet kultur- og naturlandskap (og)
- et vakkert kultur- og naturlandskap
- områdets dyreliv.

Resten av forskriften er knyttet til bestemmelser for bruk av områdene. Verneverdiene er med andre ord svært generelle i forskriften og spesifiserer ikke verdiene og det verdigrunnlag som ligger til grunn for at området er fredet etter naturvernloven. Dette er ikke spesielt for fredningen av Været. Fredningsforskrifter generelt kan ha denne formen, hvilket betyr at vi for å få til en evaluering av verneverdiene må gå inn i forarbeidene for vernet og verneprosessen.

6.3 Grunnlaget for vern i 1973

Verneverdiene som lå til grunn for det første fredningsvedtaket, datert 16. november 1973, og utformingen av verneformålet var begrunnet i:

- områdets betydning som hekke- og overvintringsområde for fugl. Forundersøkelsene viste at området var et meget viktig overvintrings- og hekkeområde for arter som for eksempel sildemåke og ærfugl.
- områdets verdi/kvalitet som kulturlandskap. Kulturlandskapskvalitetene på Været var velkjent og utslagsgivende ved valg av verneform, avgrensning av området og utformingen av verneformålet.

Verneverdiene som lå til grunn for fredningsforslaget kan i ettertid sies å ha vært relativt godt dokumentert, sett i forhold til det generelle kunnskapsgrunnlaget når det gjaldt faunaen i kystområdene på vernetidspunktet og den tidens forståelse av hvor viktig det er å bevare kystlynghei som naturtype. Hovedbegrunnelsen for innføring av vernet var imidlertid områdets funksjon som hekke- og overvintringsområde for enkeltarter av sjøfugl. Mindre viktig var nok forståelsen av områdets funksjon som leveområde for et vidt utvalg av sjø- og vannfugl.

6.4 Grunnlaget for utvidelsen i 1982

Forskning og overvåkning i perioden etter at området ble fredet avdekket kvaliteter ved området som ikke var kjent eller ble vektlagt i forbindelse med vernet av området i 1973. Den økologiske betydningen av gruntvannsområdene på øst/nordøstsiden av landskapsvernområdet ble det direkte grunnlaget for utvidelsen av verneområdet ved ny kgl.res. av 20. august 1982.

6.5 Spesifisering av de opprinnelige verneverdiene

De opprinnelige verneverdiene i området, som lå til grunn for det første fredningsvedtaket i 1973 og til utvidelsen i 1982, skiller seg en del fra de samlede verdiene i området i dag. Ut i fra det materialet vi disponerer, påsatt briller fra 1982, anser vi disse for å ha vært:

- økologisk funksjon som hekke- og overvintringsområde for enkeltarter av sjøfugl, særlig ærfugl og sildemåke
- estetikk knyttet til området og landskapet
- verdi som kulturlandskap

- egenartethet, (som kan oppfattes som to motsatt klassiske verneverdier:
 - spesielt og sjeldent
 - representativt for likende enheter ellers i landet/regionen)

artsrikdom eller det enda mer utvidede begrepet som vi i dag kjenner som begrepet *biologisk mangfold* er ikke vektlagt i så stor grad at vi kan ta det med i lista over. Heller ikke sjeldenhet knyttet til enkeltarter er dratt fram som verdi. Nordlig sildemåke var på den tida ingen utsatt eller sjelden art, men det er endret radikalt i ettertid. Fravær av introduserte arter, som mink, har man ikke vært seg bevisst eller i hvert fall ikke vektlagt.

7 Landbruks-, fiskeri- og havbruksinteresser i og omkring Været

7.1 Nåværende virksomhet

Næringsvirksomheten på Været har tradisjonelt vært et vekselbruk mellom landbruk og bruken av de marine ressursene i nærområdet. Slik er det også i dag på Tarva og Været. Kombinasjonen er en forutsetning for bosetning og næringsvirksomhet langs kysten.

Fiskerikontoret i Åfjord og Lysøysund Fiskarlag foretok i første halvdel av 1999 en oppdatering av fiskerikartet og tekstdelen til fiskerikartet for Bjugn kommune fra 1986. På grunnlag av dette notatet, og informasjon fra fiskeri- og havbruksinteresser i forbindelse med dette utredningsarbeidet, er det laget en karts-kisse og en beskrivelse som viser fiskeri-interessene i og ved Været landskapsvernområde med tilhørende dyrelivsfredningsområde.

Tarvaområdet brukes til krabbefiske av minst to fiskere i perioden august-november, jf. figur 3. Ved fangsten benyttes ca. 100 teiner. Årlig fangstkvantum har ligget på ca 10 tonn (pers. med. Kåre Hellem).

I mange år har det vært drevet tangskjæring innenfor store deler av verneområdet. Blæretangen skjæres på 0-2 meters dyp. Virksomheten foregår i perioden mai-november og drives i dag av Vidar Kløften fra Ørland. Det årlige uttaket er på ca. 125 tonn. Tangen videreforedles ved Frøytang AS. Tidligere ble det også drevet et mer intensivt uttak av grisetang i området. Det ble da tatt ut ca. 2000 tonn "råtang" hvert 4. år.

Det drives høsting av kamskjell i områdene ved Været/Tarva av minst to firma. Høstingen foretas av dykkere ved "friplukking" på dybder fra 6-30 meter. Kamskjellene som høstes er fra 10 cm og større. Fra det ene firmaet opplyses det at det er blitt høstet 25-30 tonn hvert år de siste fire årene i områdene ved Været/Tarva. Det opplyses også at store deler av bunnarealene i dybdeintervallet 6-30 meter er interessante i forhold til høsting av kamskjell.

Fra år 2000 ble det åpnet for taretråling i deler av verneområdet i perioden 1. september - 30. november, jf. forskrift om regulering av høsting av tare i Sør-Trøndelag. Det har til nå ikke vært drevet tråling innenfor verneområdene. Forskrift om regulering av høsting av tare i Sør-Trøndelag er for tiden under revisjon.

7.2 Tidligere registrert virksomhet

Det er registrert flere plasser hvor det har vært drevet kilenotfiske etter laks. Fisket foregikk vanligvis i perioden mai-juli. Grunneieren på Været opplyser at fisket sist ble drevet i 1986. Fisket ga fangster på ca. 10 tonn pr. sesong.

Det har også vært drevet linefiske etter torsk på sør-østsiden av Været. Dette fisket blir tidvis tatt opp igjen, for å "sjekke forholdene".

Det er også opplyst at det var enkelte låssettingsplasser for sild ved Tarva. Låssettingsplassene har ikke vært i bruk på 30-40 år (pers. med. Karl Tangen).

På vest-nordvestsiden av Tarva blir/har det vært drevet noe garn/linefiske etter kveite, lange og brosme. Det er også meldt om fangst av uer, lyr, sei og rognkjeks (pers med. Kåre Hellem). Nylig har det også vært drevet garnfiske etter pigghå i området.

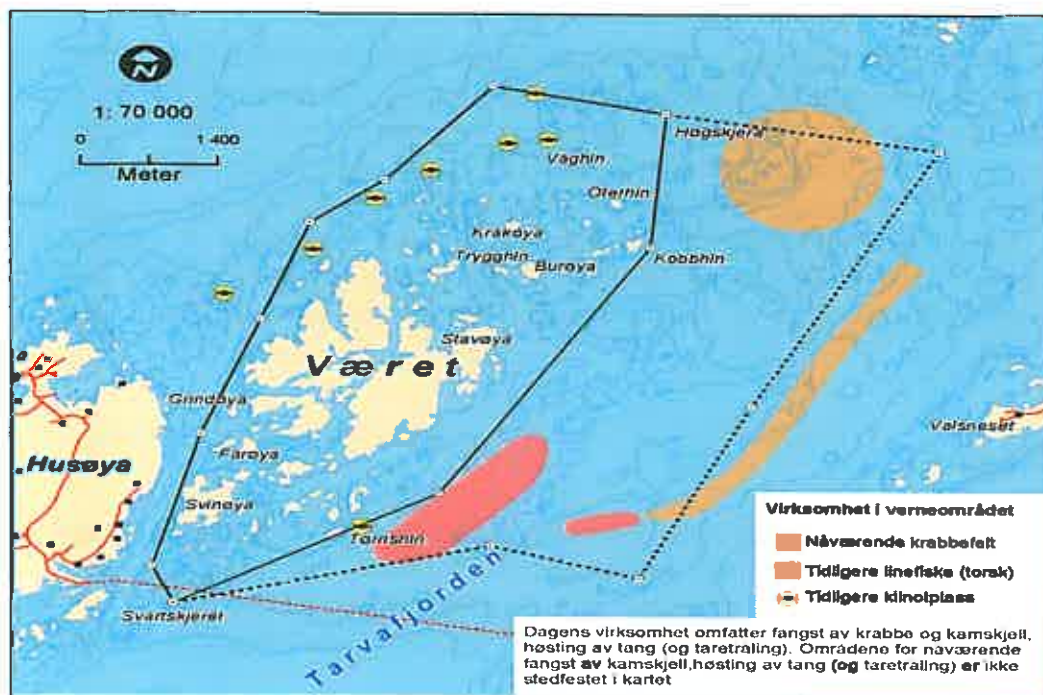
Havforskningsinstituttet (HI) i Bergen foretok i 1984 en vurdering av sjøområdene ved Været i forhold til egnethet for oppdrett av laks og regnbueørret (Fisken og havet 1984). I tillegg til temperatur og saltholdighet ble bl.a. strømforhold, land- og bunntopografi, bølger, vind, is, nærhet til andre lokaliteter/konsesjoner og forurensningsmessige forhold vurdert. Ut fra denne vurderingen ble to lokaliteter i Havsundet på sørvestspissen av Været trukket fram som mulige lokaliteter for oppdrett. Dybden på disse lokalitetene ligger på 15 - 30 meter.

Lokalitetene som ble omtalt som egnet i rapporten fra HI, er ikke egnet ut fra dagens krav til lokaliteter for storskala oppdrett av matfisk av laks- og regnbueørret. Dagens driftsformer med store utsett, forutsetter dype lokaliteter med gode strøm- og vannutskiftningsforhold. Lokalitetene i Havsundet vil ikke være egnet til storskala utsett av laks og regnbueørret, men kan likevel tenkes å være aktuelle for mindre smoltutsett. De kan også være egnet for mindre utsett av torsk og kveite. Oppdrett av marin fisk, herunder torsk og kveite, må imidlertid enda kunne sies å være i "startfasen". Enkelte oppdrettere vil derfor kunne ønske å prøve seg fram med mindre enheter i en forsøksperiode, dvs at de vil forsøke små utsett av fisk i grunnere nøter enn hva som benyttes for laks og regnbueørret.

Det er for tiden ingen oppdrettsaktivitet i nærheten av verneområdet. Midnor Farming A/S hadde fram til 2003 tillatelse til oppdrett av laks/regnbueørret på to lokaliteter ved Husøya, sør-vest av Været. Disse lokalitetene har ikke vært i bruk i de senere årene. Det er nå gitt tillatelse til oppdrett av torsk på en av disse lokalitetene. Tidligere ble det også drevet oppdrett av laks og regnbueørret på ytterligere to lokaliteter i Havsundet. Lokaliteten Havsundet I ble drevet av Tarva Havbruk A/S fra 1991 til 1995, men værforholdene på lokaliteten gjorde at oppdretteren ønsket å flytte anlegget. Lokaliteten Havsundet II ble godkjent i 1995 og trukket inn 1998.

Oppdrettsselskapet Midnor Farming AS fikk vinteren 2001 foretatt en kartlegging av mulige lakseoppdrettlokaliteter rundt Tarva i forbindelse med søknad om flytting til annen kommune. Konklusjonen fra kartleggingen er:

"Tarva er et område som har mange holmer og skjær, men vi har ikke klart å finne store nok områder for plassering av lakseoppdrett som tilfredsstiller dagens krav til gode miljøforhold. For å finne lokaliteter som kan være egnet for drift av større lakseoppdrett på Tarva, har vi måttet bevege oss utenfor skjærgården til områdene som ligger lite skjermet for vær og vind. Disse områdene er så eksponert med store bølgehøyder at vi med dagens mærer ikke finner det forsvarlig å plassere noe anlegg på disse lokalitetene".

Figur 3. Kartet viser tidligere og eksisterende fiskerivirksomhet i og ved Været landskapsvernområde med dyrelivsfredning

7.3 Planlagt og foreslått fiskeri og havbruksrelatert virksomhet i og ved Været

SINTEF fiskeri og havbruk planlegger et forskningssenter på Valsneset i Bjugn kommune. I den forbindelse arbeides det med planer om testing av merdanlegg etc. i værharde områder. SINTEF har varslet at de vil søke om tillatelse til FoU- lokaliteter for oppdrett av laks /regnbueørret og marine arter. De vurderer flere muligheter i randsonen av verneområdene, bl.a. nord av Husøya og vest av Været (pers. med. Eskild Foraas).

Oppdrettskonsulenten på Fosen nevner flere aktiviteter som mulige fiskeri- og havbruksrelaterte virksomheter i verneområdet. Dette gjelder oppdrett av marine arter, østersoppdrett, høsting av skjell, kråkeboller, tang, tare, seljakt og liknende.

I rapporten "Bygdeutvikling Nes, Hellem og Tarva" er det vist til idedugnader hvor det ble foreslått flere fiskeri- og havbruksrelaterte aktiviteter, som mulige satsningsområder for næringsutvikling. Dette er ikke spesielt knyttet til Været, men gjelder innenfor hele området "Nes, Hellem og Tarva". Under havbruk er det foreslått oppdrett av laks, torsk, kveite, ål, kråkeboller, blåskjell, kamskjell og østers. Høsting av naturlige bestander av skjell, snegler, tang og jakt på kobbe er også nevnt.

7.4 Øvrige ressurser

Det finnes lite tilgjengelig informasjon om bunnforholdene og de marinbiologiske forholdene omkring Tarva. I samtaler med fastboende, kamskjelldykkere og fiskere har vi fått inn en del informasjon av ikke-kommersiell karakter, men med betydning for å vurdere forholdene omkring Været i forhold til mulig næringsutvikling. Det ble også foretatt en befarings av Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Fiskeridirektoratet Region Trøndelag, ny og gammel grunneier av Været samt representant fra Bjugn kommune, i området 9. april 2002. Kamskjelldykkerne fra området sier at de under dykking har sett noe o-skjell, kuskjell, knivskjell og kråkeboller. I fjæra er det lite blåskjell og hjerteskjell å se. Det er sett lite hummer i området.

7.5 Landbruk

Været har under de tidligere eierne blitt brukt som helårs beiteområde for "gammelnorsk" spælsau ("utgangarsau"). Været har også blitt brukt som beiteområde for storfe. I de senere årene har sauene blitt tatt inn i vintermånedene. Været ble i 2003 overtatt av ny eier. Fra den nye grunneierens side er det ønskelig at sauene kan gå ute hele året, men dette betinger en opprusting og utvidelse av det nåværende "leskuret/fjøset".

Tabell 1. Tabellen gir en oversikt over eksisterende og "planlagt/ønsket" fiskeri- og havbruks- relatert virksomhet innen Været landskapsvernområde med dyrelivsfredning og hvilke områder som er i bruk eller er egnet for denne typen virksomhet.

Aktivitet		Drevet tidligere/ i dag	Planlegges/ Ønskes	Periode	Område
<u>Oppdrett</u>	Blåskjell	-/-	X	Hele året	Dypområdene på nord-østsiden av Været
	Laks/ørret	-/-		Hele året	
	Torsk/kveite	-/-	X	Hele året	Den sørvestlige delen av Havsundet
<u>Fangst</u>	Kamskjell	X/X	X	Hele året	Hele området, 6-30 m
	Krabbe	X/X	X	August-november	Nordøst for Været
	Tang	X/X	X	Mai-november	Hele området, 0-2 meter
	Tare	-(X)	(X)	Høsting av tare i Sør-Trøndelag reguleres gjennom egen forskrift	
	Kråkeboller, ⁽¹⁾ hjerteskjell, strandsnegl osv.	-/-	X		
<u>Fiske</u>	Torskefiske	X/-	X		Sørøst for Været
	Laksefiske ⁽²⁾	X/-	?	Juni-august	Nordvest og sør for Været
<u>Havbeite</u>	Kamskjell ⁽¹⁾	-/-	X	Hele året	Hele området, 6-30+ m
	Østers ⁽¹⁾	-/-	?		
	Hummer ⁽¹⁾	-/-	X	Hele året	Hele området, 6-30+ m

1. "Ønskene" om å drive virksomhet knyttet til høsting av kråkeboller og strandsnegl, samt oppdrett/havbeite av kamskjell, østers og hummer er kommet fram i rapporten "Bygdeutvikling Nes, Hellem og Tarva" Bjugn Kommune 2001, Hellem, Tove 2001.

2. Det foreligger ingen konkrete planer om å gjenoppta kilnotfiske etter laks ved Været (pers. med Inge Mikkellhaug)

8 Evaluering av verneverdiene

8.1 Er verneverdiene opprettholdt i tråd med verneformålet?

8.1.1 Om vurderinger fra en uavhengig faginstans

I tema for evaluering foreslår arbeidsgruppa (Anonym 2000) at både evalueringen av de reelle næringsinteressene og om verneverdiene er opprettholdt i tråd med verneformålet bør vurderes utført av en uavhengig faginstans.

Når det gjelder overvåking og i den naturfaglig innsamlingen av data for Været gjennom en rekke år er dette arbeidet utført av eksternt personell, enten frivillig eller på oppdrag fra Fylkesmannen. For 2002/2003 presenteres nå en egen rapport på oppdrag fra Fylkesmannen; *Faunistiske undersøkelser i Været landskapsvern- og dyrelivsfredningsområde, Bjugn Sør-Trøndelag*. I slike saker ser en klart behovet for uavhengige faginstanser/personell. Når det gjelder den rent forvaltningsmessige delen av arbeidet må den gjøres av etatene selv.

8.1.2 Oppdatert naturfaglig kunnskapsstatus for Været 2004

8.1.2.1 Metodikk

Fylkesmannen har etter hvert en god oversikt over bestandsutvikling og bestandsstatus hos enkeltarter av fugl og pattedyr innenfor verneområdene. Dette skyldes dels at faunaen på Tarva/Været gjennom hele perioden har vært gjenstand for overvåkning i regi av enkeltpersoner i det ornitologiske miljøet og at området har inngått i forsknings-/overvåkningsprosjekter i regi av NINA. Det har også vært drevet feltundersøkelser i forbindelse med hovedfagsoppgaver ved Universitetet i Trondheim (Loen 1987, Vie 1987) og Været har inngått i den nasjonale overvåkingen av mytende grågås (Follestad 2001). Oppsynsrapportenes verdi (Hagen og Hagen 1975-2002) i forhold til å angi bestandsstatus hos enkeltarter er begrenset, men rapportene gir likevel gode data mht. fenologi og bestandsdata/områdedata for enkelte arter som for eksempel sangsvane, grågås, ærfugl, havørn, svartbak, gråmåke og kystselartene havert og steinkobbe.

Fylkesmannen har ikke foretatt eller initiert systematisk overvåking eller forskning etter at verneområdene ble opprettet før i 2002/2003, med unntak av årlige oppsynsrapporter fra perioden 1975-2002 (Hagen og Hagen 1975-2002), registrering av hekkefuglbestanden i Været landskapsvern- og dyrelivsfredningsområde sommeren 1982 (Sandvik 1982) og skjøtelsesplanen for Tarva (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 1999). I 2002/2003 ble det imidlertid foretatt en helårlig registrering. Dette materialet ble klart i det rapporten var nesten klar til trykking og gis ut som egen rapport i miljøavdelingens rapportserie; *Faunistiske undersøkelser i Været landskapsvern- og dyrelivsfredningsområde, Bjugn Sør-Trøndelag* (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 2004). Utdrag av rapporten er lagt i vedlegg 4 og innarbeidet i Kap 8.1.2.2. Fylkesmannen har derfor fått utarbeidet en artsliste som nødvendig grunnlagsmateriale for gjennomføring av evalueringen av verneområdet, jf. vedlegg 2 og 3. Denne er til slutt videreført med vedlegg 4 som er kommet til rett før rapporten går i trykken.

8.1.2.2 Fugl og pattedyr

Været og Tarva er et svært viktig myteområde for ærfugl og grågås, samt betydningsfullt for andre dykkender som for eksempel siland. De største ansamlingene av mytende fugl ble i 2002 registrert nord og øst for Været. Værets betydning for trekkfugler om høsten er fortsatt lite kjent. Som overvintringslokalitet er Været med sine mange skjær og gruntvannsområder av stor betydning for dykkender, skarv, dykkere og lommer. Området er spesielt viktig som overvintringslokalitet for islom. Også alkefugl, kvinand, stokkand og krikkand er vanlig overvintrere i området. Gråhegre og vadere som tjeld, storspove, rødstilk, fjæreplytt og steinvender er faste overvintrere i varierende grad. Dessuten benytter betydelige antall kråker hele Tarva til overnattingslokalitet gjennom vinterhalvåret.

I 2002 ble det konstatert 25 hekkende arter i tillegg til ni mulig hekkende. Været, og spesielt den nordlige delen, er et av de viktigste hekkeområdene for ærfugl i fylket. Omkring 580 par gjorde trolig hekkeforsøk i 2002. Sammenlignet med Sandvik (1983) har grågås en ubetydelig oppgang. Sildemåke så ut til å ha svært god næringstilgang i 2002, og de fleste parene i området gikk til hekking. Likevel ser bestanden ut til å være nesten halvert siden 1983. Også hos hettemåke er antall hekkende par halvert; alle åtte hekkeforsøkene i 2002 så ut til å mislykkes. Fiskemåke og terner lå på et noe høyere nivå enn i 1983. Linerle er nesten forsvunnet som hekkfugl med 15 til 30 par i 1983 og 0-1 par i 2002. Resten av de hekkende artene lå noenlunde jevnt på samme nivå som 19 år tidligere. Det uvanlig tørre sommerhalvåret med helt uttørrede myrer og dammer kan imidlertid ha påvirket enkelte arters hekkesuksess i negativ retning.

Været er yngleområde/kasteplass for steinkobbe og blant landets fem viktigste tilholdssteder for arten. Også haverten benytter Været som yngleområde/kasteplass. Pattedyrfaunaen er ellers noe grønlandssæl, nise og spekkhogger. Landdyr er vånd, oter og en sjelden gang rådyr. Mink finnes ikke.

8.1.1.3 Kulturlandskap og vegetasjon

De første botaniske undersøkelsene på Været ble utført av Sigmund Sivertsen ved NTNU i 1979, og omfattet en artsliste ("kryssliste"). Forut for utvidelsen av verneområdet i 1982 ble det utført nye botaniske undersøkelser på Været (Aune 1983). Undersøkelsene resulterte i en supplering av artslisten, en beskrivelse av flora og vegetasjon og en "vegetasjonsskisse" for Været.

I perioden 1985-1999 ble det utført flere undersøkelser på Været. Vegetasjonen, med vekt på havstrandvegetasjon, ble undersøkt av Ingvar Aune og Jarle I. Holten (Kristiansen 1988). Kystlyngheiene ble undersøkt av Eli Fremstad og Arnfinn Skogen (Fremstad et al. 1991). Skutberg og Lindaas (1999) ga en ajourført artsliste, en beskrivelse av flora- og vegetasjonstyper og et mer detaljert vegetasjonsskart.

Kystlyngheiene i Norge og i resten av Vest-Europa er truet av gjengroing. Opprettholdelsen og ivaretagelsen av denne naturtypen er avhengig av tilnærmet "tradisjonell" drift/skjøtsel av lyngheiene gjennom beite (vinterbeite) og lyngbrenning (Fremstad og Nilsen 2000).

En vesentlig del av forskningsaktiviteten i de senere årene har vært rettet mot kartlegging av kulturlandskapskvalitetene i landskapsvernområdet. Tarva/Været er blant de høyest prioriterte

områdene som inngår i Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 1996). Sammenhengen i bruken av området, velholdte "kulturmarker", mangfold av kulturminner og stor artsrikdom var blant hovedkriteriene som lå til grunn for områdets høye prioritering i nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap. Fylkesmannen utarbeidet derfor, i samarbeid med Bjugn kommune, i 1999 en skjøtselsplan for kulturlandskapet på Været/Tarva (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 1999).

Vegetasjonen på Tarva/Været ble i 2000 kartlagt av forskere fra Vitenskapsmuseet i Trondheim (Fremstad og Nilsen 2000).

8.2.2 Vurdering av de opprinnelige verneverdiene

Verneverdiene som lå til grunn for vernet i 1973 og 1982 har ikke mistet sin betydning. Ved vernetidspunktet var man av en oppfatning at området var viktig, men det er først ved registreringer de senere år at man får se *hvor* viktig området er og har vært, både som hekkeområde og rasteområde. Det er også riktig å si at den økologiske funksjonen for enkeltarter av sjøfugl, på bakgrunn av sildemåkens utsatte situasjon og rødlistestatus, heller er blitt viktigere de senere år. Fraværet av mink må også nevnes som en kvalitetssikring av stabiliteten som ellers er truet i andre kystområder. Estetikken i landskapet anses for å være stabil og landskapsregistreringene som er gjort med hensyn til arter og vegetasjonstyper viser at Værets status som landskapsvernområde sannsynligvis er av større betydning enn det man var klar over ved vernet i 1973 og 1982.

8.3 Nye verneverdier som er framkommet i løpet av fredningsperioden

Det generelle kunnskapsgrunnlaget på livshistorie, habitatbruk, utbredelse osv. hos sjøfugl og sjøpattedyr er utvidet i perioden etter fredningen. Det betyr også at vi i dag kan sette Været inn i en større sammenheng enn det som var mulig den gangen. I tillegg har miljøforvaltningen i årene siden fått oppgaver med å ta vare på flere kvaliteter og verdier enn de som var i fokus tidligere.

- Vi har fått mer kunnskap om grunnlaget for de opprinnelige verneverdiene.
- Området har andre og nye verneverdier som ikke var aktuelle som tema i 1973 og 1982.
- Fredningen har medført restriksjoner på bruken av området som sannsynligvis har gitt det beskyttelse mot inngrep og forstyrrelser.
- Området er trolig gjennom dette blitt konserverv i en tilstand, mens utviklingen i andre områder langs kysten kan gå i en annen retning.

8.3.1 Biologisk mangfold

Med biologisk mangfold menes mangfoldet av liv, det vil si planter, dyr og mikroorganismer, deres arvestoff og de samfunn de danner i samspill med hverandre og det ikke-levende miljøet (St.meld.nr. 24 (2000-2001)). Nasjonalt strategisk mål for bevaring av biologisk mangfold er at naturen skal forvaltes slik at arter som finnes naturlig sikres i levedyktige bestander, og slik at variasjonen av naturtyper og landskap opprettholdes og gjør det mulig å sikre det biologiske mangfoldets fortsatte utviklingsmuligheter. De nasjonale resultatmål er:

1. *Et representativt utvalg av norsk natur skal vernes for kommende generasjoner.*
2. *I truede naturtyper skal inngrep unngås, og i hensynskrevende naturtyper skal viktige økologiske funksjoner opprettholdes.*
3. *Kulturlandskapet skal forvaltes slik at kulturhistoriske og estetiske verdier, biologisk mangfold og tilgjengelighet opprettholdes.*
4. *Høsting og annen bruk av levende ressurser skal ikke føre til at arter eller bestander utrykkes eller trues.*
5. *Menneskeskapt spredning av organismer som ikke hører naturlig hjemme i økosystemene, skal ikke skade eller begrense økosystemenes funksjon.*
6. *Truede arter skal opprettholdes på eller gjenoppbygges til livskraftige nivåer.*
7. *De jordressurser som har potensial for matkornproduksjon, skal disponeres slik at en tar hensyn til framtidige generasjoners behov" (St.meld.nr. 24, 2000-2001)*

For vern av Været kommer de fleste av disse delmålene i betraktning, og kun punkt 7 er uaktuelt. Selv om kun deler av det totale biologiske mangfoldet er kartlagt og registrert, er registreringene på Været langt utover det som er vanlig for både land- og sjøområder i Norge. Samlet sett vurderes dette området til å ha en stor artsrikdom og et stort biologisk mangfold, en verdi som ikke tidligere er spesifisert som verneverdi for Været. Det mangfoldet som er beskrevet så langt er pattedyr, fugl og vegetasjon. Beskrivelsen av det totale biologiske mangfoldet er imidlertid ikke gjort.

8.3.2 Viktig økologisk funksjon som helårsområde for sjøfugl

I perioden etter at Været landskapsvernområde ble opprettet er det dokumentert at området innehar en særdeles viktig funksjon som helårsområde for sjøfugl. Områdets samlede betydning/funksjon som hekke-, myte- og overvintringsområde for fugl var ufullstendig dokumentert da vernet ble innført, selv om den ble vurdert som betydelig for enkelte arter. Kunnskapen vedrørende områdets verdi for fugl er i dag vesentlig bedre, jf. vedlegg 2 og 3. Været landskapsvernområde er et meget viktig overvintringsområde for blant annet sangsvane, lommer, dykkere, gråhegre, skarv, gressender, dykkender, fiskender, måker og alkefugl. Området har også en meget viktig funksjon som vintertilholdsområde for blant annet gulnebbblom, islom, gråstrupedykker, fjæreplytt og steinvender, samt sporadisk og i mindre antall storspove, rødstilk og enkeltbekkasin. Været landskapsvernområde er hekkeområde for blant annet gravand, gressender, vadere, terner, tyvjo, nordlig sildemåke, grågås, ærfugl og havørn, og sjøområdene innenfor verneområdet er et av de viktigste myteområdene for grågås og ærfugl i Norge.

8.3.3 Viktig økologisk funksjon som leveområde og yngleplass for kystsel

Været landskapsvernområde har en viktig funksjon som leveområde for steinkobbe og i de senere år delvis som kasteplass for havert, jf. vedlegg 2 og 3. De viktigste ligge-, kaste- og hårfellingsområdene for steinkobbe ligger i området fra Undtarva i sør til Kråkøya i nord. Bestanden av steinkobbe i Været landskapsvernområde ser ut til å ha økt gradvis siden fellingsprogrammet på midten av 80-tallet ble avsluttet. Været landskapsvernområde sammen

med Froan utgjør i dag nøkkelområde for steinkobbe i Sør-Trøndelag. Havertens bruk av verneområdet som kaste plass er av relativt ny dato og ble første gang registrert på slutten av 80-tallet. Kasteområdene for havert ligger i området "Vågholmen"-Oddskjæra i den nordlige delen av landskapsvernområdet.

8.3.4 Fravær av introdusert art, mink

Villmink er vanlig utbredt langs hele norskekysten, og er en meget viktig predator på bl.a. sjøfugl. Tarva er en av de meget få minkfrie områdene langs kysten i Sør-Trøndelag, sammen med Froan og Melstein/Anstein. Dette er en verdi som ikke er spesifisert tidligere for Været.

8.3.5 Helårsområde for rødlistearter.

Rødlisteartene er gradert etter truethet/sjeldenhet, fra kategorien "bør overvåkes" (DM), som omfatter arter som bør overvåkes på grunn av tilbakegang, til kategorien "utryddet" (Ex), som omfatter arter som ikke lenger reproducerer i landet. Rødlisteartene som forekommer i Været tilhører kategoriene (jf. tabell 1 for spesifisering av arter).

- E, som omfatter direkte truede arter som står i fare for å dø ut i nær fremtid.
- V, som omfatter sårbare arter med sterk tilbakegang, som kan gå over i gruppen direkte truet dersom tilbakegangen fortsetter.
- R, som omfatter sjeldne arter som ikke er direkte truet eller sårbare, men som likevel er utsatt pga. lav bestandsstørrelse eller spredt/sparsom utbredelse.
- DC, som omfatter hensynskrevende arter.
- DM, som omfatter hensynskrevende og fåtallige arter som har gått tilbake, men som ikke regnes som truet. For disse artene er det grunn til overvåkning av bestandssituasjonen.
- A, som omfatter ansvarsarter, dvs. arter som Norge har et spesielt forvaltningsansvar for på grunn av at mer enn 25 % av den europeiske bestanden under året oppholder seg i landet.

Totalt 32 arter som benytter Været landskapsvernområde som hekke-, raste- og/eller overvintringsområde er klassifisert som rødlistearter. Av rødlisteartene som forekommer innenfor Været landskapsvernområde er *nordlig sildemåke* den arten som er mest truet. Nordlig sildemåke er oppført i kategori E, dvs. at den er direkte truet og står i fare for å dø ut (DN 1999). Den norske bestanden har vært i kraftig tilbakegang og ble i 1994 estimert til 500-1000 par. Rødlistearbeidet kom i gang internasjonalt på 60-tallet og har først på slutten av 80-tallet blitt fokusert gjennom forvaltningen i Norge med den første rødlista (over virveldyr) fra 1988. En stor del av arbeidet knyttet til slike lister er å foreta bestandsvurderinger og klassifisere artene i forhold til trussel m.m. Viktig område for rødlistearter er med andre ord en verneverdi som ikke har vært nevnt for Været tidligere.

8.3.6 Kulturlandskapsverdier

Været er det best bevarte og velutviklede området med kystlynghei i Midt-Norge og er bevaringsverdig som kulturlandskap i nasjonal sammenheng (Fremstad og Nilsen 2000, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 1996). Verneverdien er avhengig av fortsatt drift/skjøtsel av

lyngheiene for å unngå gjengroing. Vegetasjonen på Tarva/Været ble i 2000 kartlagt av forskere fra Vitenskapsmuseet i Trondheim (Fremstad og Nilsen 2000). Rapporten ga en vurdering og kartfesting av verdifull kulturmark på Tarva. Det opprinnelige kystlyngheilandskapet er på det nærmeste intakt, dvs. at det ikke er nødvendig med en restaureringsfase eller spesielle skjøtselstiltak for å bevare heiene. Dette manifesterer og tydeliggjør verdien som lå i vakkert og egenartet landskap alt i 1973.

Tabell 2. Rødliste- og ansvarsarter i Været landskapsvernområde.

E= direkte truede arter. V= sårbare arter med sterk tilbakegang. R= sjeldne arter som ikke er direkte truet eller sårbare, men som likevel er utsatt pga. lav bestandsstørrelse eller spredt/sparsom utbredelse. DC= hensynskrevende arter, DM= hensynskrevende og fåtallige arter som har gått tilbake, men som ikke regnes som truet. A= ansvarsarter som Norge har et spesielt forvaltningsansvar for.

Art	Rødliste-kategori	Ansvarsart	Merknader
Smålom	DC		Hekkefugl, overvintr.
Storlom	DC		Streif/trekk
Islom		A(vinterb.)	Overvintr.
Gulnebbblom		A(vinterb.)	Overvintr.
Storskarv		A(vinterb.)	Leveomr. Hele året
Toppskarv		A(vinterb.)	Leveomr. Hele året
Sangsvane	R		Overvintr.
Stjertand	R		Raste/trekk
Skjeand	R		Mulig hekkefugl, raste/trekk
Praktærfugl		A(vinterb.)	Overvintr.
Havelle	DM		Raste/trekk, overvintr.
Svartand	DM		Raste/trekk, overvintr.
Sjørørre	DM		Raste/trekk, overvintr.
Siland		A(vinterb.)	Hekkefugl, leveomr. Hele året
Hønschauk	V		Streif/trekk
Havørn	DC	A(hekkeb.)	Hekkefugl, leveomr. Hele året
Kongeørn	R		Streif vinter
Jaktfalk	V	A(hekkeb.)	Streif vinterhalvåret
Vandrefalk	V		Leveomr. Hele året
Myrsnipe		A(hekkeb.)	Hekkefugl, raste/trekk
Fjæreplytt		A(vinterb.)	Leveomr. Vinterhalvåret
Lappspove		A(hekkeb.)	Raste/trekk
Rødstilk		A(hekkeb.)	Hekkefugl, leveomr. Hele året
Sildemåse (L.f.f.)	E		Hekkefugl
Svartbak		A(hekkeb.)	Hekkefugl, leveomr. Hele året
Krykkje		A(hekkeb.)	Leveomr. Vinterhalvåret, streif
Lunde	DC	A(hekkeb.)	Leveomr. Vinterhalvåret
Lomvi	V		Leveomr. Vinterhalvåret
Teist	DM		Hekkefugl, leveomr. Hele året
Skjærpiplerke		A(hekkeb.)	Hekkefugl, leveomr. Hele året
Bergirisk		A(hekkeb.)	Mulig hekkefugl, leveomr. Vinterhalvåret, streif/trekk
Oter	DM		Leve- og yngleområde
Nise	DM	A	Streif

8.3.7 Inngrepsfritt område

Det er et nasjonalt mål å forebygge og begrense tyngre tekniske inngrep i hittil inngrepsfrie områder. Tyngre tekniske inngrep er av DN definert som fysiske inngrep som endrer den opprinnelige naturtilstanden i et område på en måte som gjør det vanskelig eller umulig å bringe den tilbake. I St.meld.nr. 58 (1996-97) *Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling* presiseres det at sektorene og kommunene så langt som mulig skal unngå ytterligere inngrep i disse områdene. Soneinndelingen av inngrepsfri natur er foretatt med utgangspunkt i avstand til tyngre tekniske inngrep. Størsteparten av Været landskapsvernområde ligger i inngrepsfri sone 2, dvs. 1-3 km fra tyngre tekniske inngrep. De nordøstligste delene av verneområdet ligger i inngrepsfri sone 1, dvs. 3-5 km fra tyngre tekniske inngrep. Dette betyr at området har verdi som inngrepsfritt område, men ikke i strengeste sone som er mer enn 5 km fra teknisk inngrep. I forslaget til verneplan for sjøfugl i Sør-Trøndelag vektla Fylkesmannen at de aktuelle områdene i stor grad framstår som urørte i forhold til tekniske inngrep.

Direktoratet for naturforvaltning har ikke vurdert oppdrett som teknisk inngrep. Det er derfor ikke fruktbart å se oppdrett i den forbindelsen. Men et oppdrettsanlegg eller skjellanlegg vil (mens det ligger der) være et visuelt inngrep som fører til en endring av landskapet. Landskapsvern fra 1973 inkluderer neppe oppdrettsanlegg. Dermed er det visuelle inngrepet i landskapet i strid med den verdi verneområdet og landskapet faktisk innehar. Dette er også nevnt i St.meld.nr. 43:

"...oppdrettsanlegg vil ...kunne endre landskapet sin art og karakter, særleg om området elles er fritt for menneskelege inngrep. Oppdrettsanlegg kan òg påverke estetiske verdiar knytt til kulturminne langs kysten."

8.3.8 Urørthet i betydningen konserverert tilstand

Værets betydning som et intakt økosystem/kulturlandskap har også økt som følge av den utviklingen som har funnet sted i tilsvarende områder som ikke er vernet, hvor en stadig større del av arealene både på land og i vann er tatt i bruk og påvirket av ulike aktiviteter. Beitetrykket er opprettholdt i landskapsvernområdet og er en del av den konserverende effekten på landarealene og landskapet.

8.3.9 Værets samlede verneverdi

En samlet liste over verneverdier i Været i 2003 etter denne gjennomgangen blir dermed:

De opprinnelige verneverdiene a) – d)

- a) økologisk funksjon som hekke- og overvintringsområde for enkeltarter av sjøfugl, særlig ærfugl og sildemåse
- b) estetikk knyttet til landskapet
- c) kulturlandskapsverdi, - kystlynghei
- d) egenartethet, - som kan oppfattes som to motsatt klassiske verneverdier:
 - o spesielt og sjeldent
 - o representativt for liknende enheter ellers i landet/regionen

De nye verneverdiene e) til k)

- e) Stort biologisk mangfold
- f) Viktig økologisk funksjon som helårsområde for sjøfugl
- g) Viktig økologisk funksjon som leveområde og yngleplass for kystsel
- h) Helårsområde for "rødlistearter"
- i) Fravær av en ellers svært vanlig og skadegjørende introdusert art; mink
- j) Inngrepsfritt område
- k) Urørthet i betydningen konserverte tilstand i forhold til hoveddelen av kysten

Skillet mellom landskapsvernområdet og dyrefredningsområdet er lite markert i forskriften, selv om det er snakk om to områder. Verneformålet er det samme for begge områdene, men det er noe ulike restriksjoner.

Ut i fra de ulike restriksjonene, jf. Kap 9, og en strammere justering av verdiene over står vi igjen med 7 ulike verneverdier, jf. tabell 3.

Tabell 3. De gjeldende verneverdiene i landskapsvernområdet og dyrelivsfredningsområdet
LV = Landskapsvernområdet m/dyrelivsfredning. DLF = det området som kun er omfattet av dyrelivsfredning.

	LV	DLF
1 Landskapestetisk verdi, herunder kulturlandskapsverdi	x	
2 Verdi som egenartet område, urørt og konserverte tilstand	x	
3 Stort biologisk mangfold	x	x
4 Økologisk funksjon, helårsområde sjøfugl., herunder rødlistearter	x	x
5 Økologisk funksjon, leveområde og yngleplass, kystsel	x	x
6 Fravær av mink	x	x
7 Inngrepsfritt område	x	x

Alle 7 verdiene gjelder for landskapsvernområdet. Når det gjelder dyrelivsfredningsområdet er landskapsverdiene tatt ut. Det ikke umiddelbart gitt at landskapsverdiene ikke er tilstede, men de er ikke vektlagt i forskriften og er derfor utelatt.

9 Oppdrett og verneverdier – en generell vurdering for Været

9.1 Generelt om effekter fra oppdrett

Miljøforvaltningen har fokusert mye på miljøeffekter av rømt fisk og lakselus i forhold til vill laks, sjørret og sjørøye. Når det gjelder effekter av oppdrett knyttet til vernede områder er kunnskapen mye dårligere. Det grunnlaget som er gitt i Stortingsmeldingen er for tynt og generelt. Dette blir altså en generell vurdering som blir liggende som basis for en spesiell vurdering av Været.

Følgende effekter oppsummert i St.meld.nr. 43, kapittel 8 kan ha relevans for Været.

"...Dei mest aktuelle verknadene på naturverdiar er knytt til påverknad av økosystema m.a. som følgje av ulike typar utslepp, ferdsel i samband med drift av anlegga samt at oppdrettsanlegg med mærar og driftsbygningar vil vere eit inngrep i landskapet i den tida anlegget er lokalisert i området."

"Verneformålet vil ofte vere samansett av fleire ulike verdiar, som t.d. å sikre urørte naturområde eller tilnærma urørte område der målet er å ta vare på økosystem som òg kan ha referanseverdi. Det vil i slike område vere eit mål å ta vare på enkelte naturverdiar, samstundes som ein legg avgjerande vekt på å unngå mest mogleg menneskeleg aktivitet og tekniske inngrep."

"Endring av økosystemet som følgje av ulike typar utslepp, vil påverke botnfaunaen og det marine miljøet..."

"For sjøfugl, sjøpattedyr og anna vilt vil menneskeleg aktivitet knytt til oppdrettsverksemda kunne innebere ein uheldig påverknad. Anlegga vil òg kunne tiltrekkje fiskeetande arter som kystselartene, oter, mink, gråhegre og skarv. ...Ferdsl rundt anlegga kan ha negativ effekt på fugle- og dyrelivet ein freistar å verne, avhengig av artene si tolegrense. I sjøfuglkoloniar vil særleg ferdsel i hekketida vere forstyrrende. Det er derfor forbod mot ferdsel i denne perioden i dei fleste sjøfuglreservata."

"Det er påvist hekkande havørn i nærleiken av fleire oppdrettsanlegg Ei undersøking i Møre og Romsdal tyder på at ørna kan ha lågare hekkesuksess på slike lokalitetar enn det som er normalt."

Tilfanget av fiskeetande arter rundt anlegga er ikkje eit problem i seg sjølv, men viltet kan setje seg fast i nett og mærar....Oppdrettsanlegg vil kunne trekkje mink til stader der det er viktig å ta vare på naturverdiar som minken kan gjere stor skade på, t.d. i sjøfuglkoloniar.

"...oppdrettsanlegg vil ...kunne endre landskapet sin art og karakter, særleg om området elles er fritt for menneskelege inngrep. Oppdrettsanlegg kan òg påverke estetiske verdiar knytt til kulturminne langs kysten."

9.2 Vurdering av hvilke effekter oppdrett har på verneverdiene i Været

Den klareste konflikten er oppdrettsanlegg som et landskapsinngrep i et verneområde. Både for marint oppdrett, lakseoppdrett og skjelldyrking vil anleggene med dagens teknologi endre landskapsbildet. Det er også mulig at anleggets utslippseffekter, tiltrekkende og forstyrrende effekt samt ferdsel fra folk vil ha effekter på fugle- og dyrelivet både for lakseoppdrett og marint oppdrett.

For skjellanlegg vil det være mindre ferdsel og ingen utslipp annet enn feaces fra skjellene og nedfall av skjell. Her er effektene derfor sannsynligvis begrenset til, i tillegg til effekten på landskapet, å omfatte anleggets tiltrekkende og forstyrrende effekt på fuglelivet. Ærfugl og blåskjell er her en klassisk konflikt.

For havbeite er det også ferdsel av folk som vil kunne ha eventuell forstyrrende effekt på fugle- og dyrelivet.

Når det gjelder bifangst kan denne være aktuell for de garn som benyttes for overvåkingsfisket etter laks. Det sies at disse garnene fanger svært mye ærfugl. Når det gjelder marint oppdrett er det ingen plikt om overvåkingsfiske.

Området som kun er omfattet av dyrelivsfredning har stor betydning som hekke, raste- og overvintringsområde for en rekke sjøfugl. I et slikt viktig viltområde er det mulig at lokalisering av oppdrett vil gi effekter på verneverdiene. Hvis det er tilfellet er det i strid med verneformålet.

10 Evaluering av eksisterende forskrift og vurdering av endringer i forhold til eventuell ny forskrift

10.1 Ny verneforskrift framlegges ikke her

Som nevnt i kapittel 1 har vi ikke oppfattet arbeidet til å omfatte utarbeiding av en ny verneforskrift. Et slikt arbeid er vurdert til å være omfattende. Om nødvendig bør det heller gjøres som et trinn 2, eller fase 4 som arbeidsgruppa forslår for prosessen, og som ikke er med her. I det følgende vil vi derfor evaluere dagens forskrift og vurdere hvilke endringer som kan være aktuelle.

10.2 Avgrensning av områdene

Områdene fikk sin første avgrensning i 1973 og en utvidelse i 1982. På bakgrunn av det feltarbeid som er gjort ute på Været i årene etter fredningen i 1982, kan en ikke se at det er behov for å utvide grensene for fredningsområdet. På den annen side er det heller ikke påvist at noen del av området ikke har de verdier som ligger til grunn for vern. Dette tilsier at grensene som ble satt i 1982 fortsatt er fornuftige og riktige. Dette synes også og gjelde inndelingen innen selve verneområdet mellom landskapsvernområde og dyrefredningsområde.

10.3 Formålet med vernet i forhold til verneverdiene og dagens bruk av området

Formålet med vernet var i 1982 følgende, jf. § 3 i forskriften av 20. august 1982 om fredning for Været landskapsvernområde med dyrelivsfredning:

" Formålet med fredningen er å bevare et egenartet og vakkert kultur- og naturlandskap og å verne om dets dyreliv. "

Gjennomgangen i kap. 8.3.9 har vist at området var omfattet av 4 verneverdier i 1973/82, mens det kommet til 7 nye verdier, til sammen 11. Disse er nedjustert til 7 (jf. tabell 3).

Et viktig spørsmål som må besvares er: *I hvilken grad er verdiene ivaretatt med dagens restriksjoner?*

Hvis en ser bort fra aktiviteter som er en forutsetning for å opprettholde kvalitetene i området (kystlynghei), må en forutsette at de andre aktivitetene som har vært tillatt og/eller har vært drevet hele eller deler av perioden, ikke har representert noen trussel mot verneverdiene. Vi har i hvert fall ingen mulighet til å vite hvordan situasjonen ville ha vært uten. Disse er (jf. forskriften og kap. 7)

- Ferdsel utenom sårbar periode (uregistert).
- Krabbefiske, august-november, ca. 100 teiner, ca 10 tonn
- Tangskjæring, blæretangen, skjært på 0-2 meters dyp, mai – november, ca. 125 tonn, tidligere et intensivt uttak av grisetang, 2000 tonn "råtang" hvert 4. år.
- Høsting av kamskjell, minst to firma, "friplukking" på dybder fra 6-30 meter, 25-30 tonn hvert år de siste årene ved Været/Tarva
- Kilenotfiske fram til 1986, mai – juli.
- Linefiske etter torsk på sør-østsiden av Været, blir tidvis tatt opp igjen

- Saltvannsfiske i nærområdene

Vi tror at verneverdiene ikke er utsatt for noen trussel så lenge aktiviteten ikke endres i verneområdet, typemessige eller omfangsmessig. Vi baserer dette på at det i liten eller uregistret grad har foregått negativ utvikling i området som kan tilskrives disse aktivitetene.

10.4 Det som ikke er tillatt i landskapsvernområdet

I henhold til eksisterende forskrift er det

- Forbud mot å iverksette tiltak som kan endre landskapets art eller karakter, herunder
 - o oppføring av bygninger,
 - o anlegg og faste innretninger,
 - o framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger,
 - o bygging av veier,
 - o drenering og annen form for tørrlegging,
 - o uttak, oppfylling, planering og lagring av masse,
 - o ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler
- forbud mot ilandstigning og ferdsel i tiden fra og med 1. april til og med 31. juli, på Været og de øyer som er landfaste med Været ved fjære sjø.

I hvilken grad dette er riktige vurderinger betinges av at disse tiltakene faktisk er i strid med verneformålet, herunder verneverdiene, som er formulert tidligere. Vi mener at det er riktig å opprettholde disse forbudene for å ivareta verneekvalitetene slik de defineres i dag.

Når det gjelder ferdselsforbudet gjelder det "*...på Været og de øyer som er landfaste med Været ved fjære sjø.*" hvilket medfører at noen viktige holmer ikke omfattes av ferdselsforbudet. Ut i fra hekketettheten bør ferdselstettheten kunne utvides til å omfatte større deler av Været². Der ferdselsforbudet gjelder oppheves det 31. juli, på et tidspunkt der fuglene fortsatt kan være følsomme for forstyrrelser.

Dersom oppdrett i en eller annen form blir vurdert til å være forbudt i en ev. ny forskrift må dette skrives inn. Det må også gjelde type oppdrett. Det samme bør gjelde andre aktiviteter som er vanlige i kystsonen, som taretråling og tradisjonelt fiske med redskapstyper som kan skade verneverdiene i området. Taretråling reguleres i egen forskrift. Havbeite er også aktuelt nå.

10.5 Det som ikke er tillatt i hele området totalt

I henhold til eksisterende forskrift er

"Pattedyr og fugler, herunder deres hi, reir og egg ...fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse som ikke følger av tillatt ferdsel eller tiltak i medhold av punktene VI-VIII. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt.

² Aktuelle områder er Svinøya (unntatt området ved Gurihavna), Måsskjæret, holme øst for Svinøya, Tjønnøya, Graverholmen, Fårøya, Hausenholman, Buøya og holmen sør for Burøya, småholmene nord for Tryggholmen, Kobbholmen og holmer nord for Kobbholmen samt holmene sør-øst for Rognahaugen.

Nye dyrearter må ikke innføres."

Det synes klart at denne fredningsbestemmelsen med hensyn til hvilke dyregrupper og arter den omfatter, er noe snever i forhold til totalverdien som er lagt fram for området. Mangfoldet og noe av grunnlaget for dyrelivet i området bør kunne omfattes av fredningsbestemmelsen som i dag kun gjelder fugler og pattedyr. Dette tilsier at sjøfuglenes næringsgrunnlag i sjøen og på havbunnen og det botaniske mangfold knyttet til kystlynghei er deler av det biologiske mangfoldet som i en ev. ny forskrift bør kunne omfattes av vernet. En videre spesifisering og utdyping av dette anses imidlertid kun som nødvendig dersom en har god grunn til å tro at det som er tillatt i verneområdene i dag, div. fiske og skjellsanking, er i strid med verneverdiene og verneformålet og at det derfor betinger strengere fredningsomfang. Lite tyder på at det er tilfelle. En generell oppdatering anses i dag ikke som nødvendig i og med at dagens fredning fungerer tilfredstillende.

10.6 Det fredningen i hele området totalt ikke er til hinder for

- Ferdsel og gjennomføring av tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed, jf. også pkt. VI, 7.
- Tradisjonell beiting
- Vedlikehold av tidligere opptatte grøfteavløp
- Ferdsel og opphold i forbindelse med tangskjæring og fiske, i samsvar med alminnelige regler
- Oppføring av bygninger som er nødvendig for grunneiers bruk av området til beite og fiske
- Drift og vedlikehold av fyrvesenets anlegg
- Felling av sel som gjør skade på laksnøter innenfor landskapsvernområdet og av sel utenfor landskapsvernområdet i samsvar med gjeldende lovverk
- Forsvarets bruk av Vaagan skytefelt, herunder fri bevegelse av fly som sleper luftmål og båter som sleper sjømål.

Verken tangskjæring, fiske, laksnøter er spesifisert som tillatt, men ferdsel og felling av *sel i forbindelse* med disse aktivitetene er altså tillatt. Dette er svakheter som med fordel kan rettes opp, men det har neppe voldt problemer i praksis.

Når det gjelder felling av sel er formuleringen i forskriften uklar når det står at fredningen ikke er til hinder for:

"Felling av sel som gjør skade på laksnøter innenfor landskapsvernområdet og av sel utenfor landskapsvernområdet i samsvar med gjeldende lovverk.."

Ved en eventuell revidering må dette rettes. Første del er klar nok; fredningen er ikke til hinder for at det felles sel som gjør skade på laksnøtene. Hva som er ment med siste del av setningen er ikke så enkelt å forstå. Sannsynligvis er *"utenfor landskapsvernområdet"* her ment den delen av dyrefredningsområdet som ikke er omfattet av landskapsvern.

10.7 Dispensasjoner

Følgende tre punkter (§ 7 – 9) er dispensasjonsbestemmelser:

"Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til kontrollert reduksjon av pattedyr og fugler når dette anses nødvendig ut fra hensynet til jordbruks- eller fiskeinteressene, eller for å hindre bestandsmessige misforhold mellom forskjellige arter eller i forholdet art - miljø på grunn av menneskeskapte faktorer."

"Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak i samsvar med fredningsformålet. Det kan utarbeides skjøtelsesplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltakene. Eventuell skjøtelsesplan skal godkjennes av Miljøverndepartementet."

"Miljøverndepartementet kan gjøre unntak fra fredningsbestemmelsene for vitenskapelige undersøkelser og arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i spesielle tilfeller, dersom det ikke strir mot formålet med fredningen."

At forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til denne type aktivitet etter bestemte vilkår og retningslinjer er en generell åpningsmulighet. Så langt kan ikke oppdrett dispenserers. Dersom en ønsker en åpning for skjelldyrking, havbeite, fiskeoppdrett eller annet bør det også kunne tas inn her, på bestemte vilkår.

10.8 Passiv forskrift uten forvaltningsgrep

Kombinasjonen av bruk og vern, som er gjennomgående i St.meld.nr. 43, er på ingen måte ny. Som vi har sett i denne gjennomgangen er det åpnet for bruk av området gjennom forskriften. Sannsynligvis er mye av dette liberaliseringer av vernet slik at det ikke skal ramme fastboende og deres næringsaktivitet i for stor grad. Men det gjelder ikke alt. Det står for eksempel at

"...fredningen ikke er til hinder for...tradisjonell beiting"

uten at det nevnes at slik beiting faktisk er en forutsetning og vesentlig ingrediens for ivaretagelsen av området. Verneforskriften uttrykker ikke dette aktivt, men vinkler det passivt ved å åpne for beiting. Forvaltningen av slike områder forutsetter en forvaltningsplan, jf. kap. 12.

10.9 Hvilke typer bruk er forenlig med verneformålet og hvilke er det ikke?

10.9.1 Dagens bruk

De typer bruk som har vært tillatt under fredningsperioden, jf. kapittel 10.6, har det til felles at de ikke ble igangsatt da området ble fredet, men er tradisjonelt bruk av området. En av hovedhensiktene med vernet er nettopp å konservere liv, natur og et landskap som er skapt gjennom tradisjonelt bruk. Da betinger det også at noe av denne bruken ikke opphører. Beiting eller brenning er en betingelse for å holde området ved like. Fiske og tangskjæring i stort omfang kan muligens tenkes å ha visse negative effekter, men intet tyder på at det omfang som har

vært i områdene ved Været har hatt det. Garn- og linefiske gir bifangsproblemer på ærfugl og andre, men det er ikke kjent at slikt fiske har vært eller er aktuelt i området.

Prestø og Lyngstad (2002) mener at strandengene på Været beites litt for hardt.

Ferdselsforbudet er ikke altomfattende og avsluttes generelt noe tidlig (31. juli).

Dagens bruk av området vurderes til ikke å være i strid med verneformålet, og heller ikke med påviste verneverdier for Været.

10.9.2 Oppdrett

Når det gjelder oppdrett av laks var det en næring midt i pionerfasen ved vernetidspunktet i 1973. I forhold til landskapsverneområdes datering fra 1973 og oppfatningen av at vernet skal ha en konserverende kraft overfor landskapet, synes oppdrettsanlegg ikke naturlig innpasset, jf. også kapittel 8.3.7. Det hevdes i noen sammenhenger at havbruk er en hovedingrediens i dagens kystlandskap, hvilket ikke motstrides, men det landskapet er representert i rikt monn andre steder som dagens landskap. Det kan sikkert være aktuelt å verne et landskap med dagens bruk. Når det gjelder Været er vår oppfatning at datering er 1973 og ikke 2003. Dyrefredningsområdet er sannsynligvis ikke omfattet av samme landskapsverdi, og effekten er dermed svakere.

10.9.3 Taretråling

Taretråling er aktuell problemstilling i Været. Det reguleres av egen forskrift. Andre steder i landet har det vært gitt dispensasjoner for taretråling innen fredede områder. En arbeidsgrupperapport fremlagt for Fiskeridirektoratet i september 2002; "Vurdering av områder for taretråling i Sør-Trøndelag" konkluderte – med unntak av representanten fra taretrålnæringen – at vernede områder som har tareskogsavhengig sjøfugl ikke skal tråles. Det arbeides nå med en tareforskrift for Sør-Trøndelag. En klar anbefaling i forhold til dette er at forekomsten av teist, ærfugl og skarv i Været bør føre til at taretråling ikke bør tillates i Været.

10.9.4 Havbeite

Vinteren 2004 kom en nasjonal forskrift for havbeite. Det som kan være aktuelt i Været er utsetting av kamskjell og hummer for senere høsting. Skjellene står gjerne på mer enn 10 meters dyp. For å hindre taskekrabben i å gå inn og predatere skjellene, kan det være aktuelt å sette opp gjerder på havbunnen. Aktiviteten i området vil øke og primært bestå av dykking og ferdsel med båt knyttet til utsett, røkting og høsting. En kan ikke se at selve havbeite er i strid med verneformålet, men utsetting og høsting må foregå utenfor hekketida.

10.10 En konklusjon

Dagens bruk av området ser ikke ut til å være i strid med verneformålet.

Oppdrett i landskapsvernområdet vil - på bakgrunn av fredning av kystlyngheilandskap fra 1973 og bakover – være i strid med verneformålet.

Havbeite vil etter det en kan se ikke være i strid med verneformålet, men bør underlegges tidsrestriksjoner til aktiviteten. En slik aktivitet bør legges inn i en endret forskrift.

Taretråling reguleres i egen forskrift.

11 Vurdering av arbeidsgruppas tilrådninger

11.1 Om evaluering og valg av områder for evaluering

Arbeidsgruppa som foreslo retningslinjer for evaluering (jf. kap. 1.1.) framholdt følgende kriterier for valg av områder:

- områder som er interessante for fiskeri- og havbruksnæringen, og da spesielt for havbruksvirksomhet
- områder der det kan være grunn til å tro at forskrifter og grenser ikke lenger samsvarer med de verneverdier som faktisk finnes i området, enten pga. endringer i området eller ny kunnskap.

Det første punktet er sannsynligvis aktuelt når havbruksnæringen ser et stort potensiale i et område som er fredet. For Været synes interessene i forhold til storskala oppdrett å være mindre vesentlige på grunn av områdets egnethet. De områdene som kunne ha vært aktuelle ut fra bl.a. dybde og strømforhold, er for eksponerte i forhold til vind og bølger for dagens oppdrettsteknologi. Når det gjelder havbeite, småskala oppdrett av marine fiskearter og dyrking av blåskjell kan enkelte områder i verneområdet være aktuelle.

Det er vanskelig å se for seg at valg bare etter punkt en er tilstrekkelig. Det må samtidig fremkomme som sannsynlig at opprinnelige verneverdier i det vernede området ikke gjelder og at en ny forvaltning blir aktuell. En kan se for seg at det andre punktet gjelder for Været fordi verneverdiene i området må sies å ha endret seg siden fredningen og at det dermed mangler samsvar mellom forskrifter og opprinnelige verneverdier. Det antas imidlertid at det er *reduerte verdier* arbeidsgruppa (og St.meld.nr. 43) har hatt i tankene, selv om dette ikke er uttrykt konkret, og ikke økte verneverdier. Fra forvaltningsmyndighetene for Været ville det ikke, tross bevissthet om økt verneverdi, vært ansett som nødvendig med en evaluering siden verneverdiene i området *minst* var opprettholdt med dagens forvaltning og forskrifter.

Til tross for valg av Været som pilotprosjekt for evaluering er det ikke noe godt eksempel på verneområder som i framtida kommer til å bli evaluert etter hensikten med Stortingsmeldingen. Det skyldes:

- at det er ikke skjedd vesentlige endringer i Været etter vernevedtaket
- at det er ikke spesielt interessant for fiskeri- og havbruksnæringen med unntak av havbeite, småskala oppdrett av marine fiskearter og dyrking av blåskjell
- at det manglende samsvar mellom forskrifter og verneverdier skyldes økt verdi og ikke redusert verdi.

11.2 Om begrepsavklaringer – hva er evaluering, hva skal evalueres og hvem skal evaluere hva?

Arbeidsgruppa mener det går et skille mellom:

- prosesser med sikte på erfaringer med vern i fortid og status i dag, og foreslår å kalle dette for *evaluering*
- prosesser som har som siktemål å vurdere om bestemmelser og avgrensninger er i tråd med nye politiske signaler og ev. utarbeide forslag til endringer og foreslår å kalle dette for en *vurdering*.

Det foreslås at:

- forholdet til lokalsamfunn og ev. næringsutvikling bør vurderes med fokus på dagens situasjon og fremover.
- Vurderingen av om verneverdiene fortsatt er til stede og om verneformålet er opprettholdt, samt forholdet til lokalsamfunn og ev. næringsutvikling, kan i en del tilfeller tenkes utført av uavhengig faginstitusjon/fagmiljø.

Det synes logisk å se utviklingen fram mot dagens status atskilt fra en framtidig vurdering. ***En er enig i at forvaltningen bør trekke inn uavhengige fagpersoner for registrering og overvåking, og dette er også gjort med fagpersoner på landskap og zoologi. Når det gjelder vurderingen av verneverdiene er det nettopp Fylkesmannens oppgave, og en er uenig i at dette kan settes bort.***

11.3 Om en evaluering i fire faser:

Arbeidsgruppa foreslår en evaluering i fire faser:

- fase 1	Valg av områder for evaluering, etter kriterier
- fase 2	Fremskaffelse av vurderingsgrunnlag
- fase 3	Vurdering av behov for endringer, jf. kriterier
- fase 4	Utarbeidelse av forslag til endringer.

Arbeidsgruppa følger ikke helt sine framsatte forslag med hensyn til skillet mellom evaluering og vurdering, for fase 2 burde i tråd med forslaget benevnes (under den langt enklere overskrifta *Evaluering*). Den vil, underforstått, gå i dybden i forhold til status og utvikling for området med hensyn til vern og bruksinteresser.

11.4 Om uthuling av naturvernloven

Arbeidsgruppa fokuserer på hva som kan aksepteres i forhold til verneformålet, herunder:

-	Under forutsetning av at det ikke er i strid med verneformålet, vil det i fremtiden være mulig å kombinere vern av et sjøareal og bruk av det samme området til havbruksvirksomhet i større grad enn ved tidligere vernevedtak.
-	Vernet skal ikke være strengere og området ikke skal ha større utstrekning enn det som er nødvendig for å sikre verneverdiene.
-	Verneområdets utstrekning og begrensninger må veies mot føre-var-prinsippet.
-	Det er viktig at naturvernloven ikke uthules gjennom så liberale verneforskrifter at natur som er vernet etter naturvernloven i praksis blir forvaltet som alle andre områder i forhold til ulike næringer.

Noe av dette er kommentert under kap. 3 om uklarheter i St.m. 43. Bare dette blir gjentatt her; ***Føre-varprinsippet står i en nærmest uløselig motsetning til resten av meldingen og river på en måte bunnen ut av den.*** Når det gjelder siste strekpunktet over er det en viktig påminnelse fra arbeidsgruppas side, men både gruppa, og i særlig grad St.meld. nr. 43, forutsetter at ny bruk kan tillates under forutsetning av at den ikke kommer i strid med verneformålet. ***Denne forutsetningen er så viktig, og samtidig så vanskelig å benytte i praksis ved evaluering av***

verneverdiene i et verneområde, - at det er merkverdig at dette ikke er utdypet nærmere. Det er ikke gjort verken i St.m. 43 eller av arbeidsgruppa.

Dersom en hadde visshet om at ny bruk av områder ikke kommer i strid med verneformålet er bekymringen og setningen over unødvendig. Det er imidlertid lett å forstå hvorfor gruppa gir denne advarselen; verneformålet settes nemlig under et press der terskelen for å tillate ny bruk kan bli lavere.

Mangelen på effektstudier av havbruksaktivitet på ulike verneformål er ganske åpenbar . Likevel forutsettes det at forvaltningen nettopp skal kunne vurdere effektene på de verdiene som verneområdet innehar. Dette er det bare begrensede muligheter for.

Det forutsettes også at man har oversikt over *alle* verdier i områder som er vernet og "hermetisert" i forhold til utviklingen ellers på kysten. Dette er ikke tilfelle. Erfaringen fra dette pilotprosjektet er at Været helt siden i 1973 og 1982 har innehatt verdier som man den gangen ikke var klar over, og som nå er påpekt som viktige. I 1973 ville de verken blitt forstått eller tatt hensyn til. Vi må ta høyde for at fredede områder kan ha verneverdier som vi *i dag* ikke oppfatter eller har kunnskap om. Det er disse verdiene som en fredning ofte tar vare på automatisk og som St.meld.nr. 43 ikke har hatt fokus på.

Gruppa anbefaler at følgende kriterier legges til grunn for endringer til en mer liberal eller svakere verneform:

- Stortingets ønske om at vern av et sjøareal og bruk av det samme arealet til havbruksvirksomhet skal kunne kombineres i større grad enn ved tidligere vernevedtak, under forutsetning av at det ikke strider mot verneformålet.
- nye opplysninger/registreringer, ny kunnskap
- det er opplagt at bestemmelsene er for strenge/grensene er for omfattende mht. å ta vare på de verdier som er uttrykt i verneformålet.
- endring av verneform vil være en konsekvens av endring i forskrift som tilsier at verneformen må endres for å være i tråd med naturvernlovens ordlyd.

Og for utvidelser/skjerping av bestemmelser/strengere verneform:

- nye opplysninger/registreringer, ny kunnskap
- aktuelt dersom avgrensning og bestemmelser ikke er gode nok mht. å ivareta verneformålet på kort og lang sikt (unngå at verneverdiene forvitrer/smuldrer opp).
- utvidelse av grenser kan tenkes å være aktuelt dersom det foreligger opplysninger om viktige verneverdier like utenfor grensene, eller at området er for lite til å beskytte verneverdiene i forhold til virksomhet utenfor grensene
- ev. endring av verneform vil være en konsekvens av endring i forskrift som tilsier at verneformen må endres for å være i tråd med naturvernlovens ordlyd.

Dette er ganske generelt, kommer i stor grad direkte fra St.meld.nr. 43.

11.5 Kunnskapsbehov og overvåking av verneområder

Arbeidsgruppa mener det vil være avgjørende viktig at diskusjoner om endring av avgrensning og restriksjonsnivå er basert på oppdatert kunnskap. Utover kunnskapsbehovet knyttet til konkrete verneområder, vil arbeidsgruppa understreke at det er et omfattende generelt FOU-behov i tilknytning til evaluering av verneområder. Basiskunnskapen må forbedres på en rekke punkter. Arbeidsgruppa mener kunnskapsbehovet er av både generell og spesiell karakter. Med kunnskapsbehov av generell karakter forstås behov som antas å være relevante for mange områder, mens kunnskapsbehov av spesiell karakter antas i stor grad å være knyttet til/spesifikke for enkeltområder eller et fåtall områder.

I meldingen åpnes det opp for endringer i vernebestemmelser og avgrensinger som kan innebære reduserte arealer med større rom for fiske, havbruk og taretråling dersom dette ikke er i strid med verneformålet. Dette vil i mange tilfeller innebære at sjansen for mulige negative påvirkninger på verneverdiene blir større, selv om en pr. i dag ikke kan påvise konkrete negative effekter.

11.6 Om endring basert på faktisk status framfor faglig skjønn

Også i forhold til ønsket om en ryddig prosess mellom fiskeri- og miljøvernmyndigheter vil det være lite gunstig dersom endringer i vernebestemmelser og avgrensing kun skal baseres på faglig skjønn, og ikke også på opplysninger som viser situasjonen i verneområdet pr. i dag.

Arbeidsgruppa nedvurderer her faglig skjønn i motsetning til status og opplysninger om verneområdet. *Faglig skjønn er selvsagt ikke nok, men nedvurderingen av faglig skjønn er vi ikke helt enig i, og heller ikke i at status gir automatiske svar. Status er utvilsomt til hjelp i en vurdering, og en skal selvsagt basere seg på best mulig data. Men skjønn er helt nødvendig. På annet vis kan man ikke vurdere i hvilken grad bruk av området er i strid med verneformålet.*

11.7 Om utredningsplikten til næringsutøver eller tiltakshaver

Arbeidsgruppa peker på at Energi- og miljøkomiteen i Innst. S. nr. 168 (1999-2000) understreker at utredningsplikten ligger hos næringsutøver eller tiltakshaver, som må sannsynliggjøre at tiltaket ikke vil innebære noen trussel for verneformålet. Arbeidsgruppa finner det rimelig at denne utredningsplikten i første rekke er knyttet til kunnskapsbehov som er rimelig spesifikt for det aktuelle verneområde. Arbeidsgruppa ser at det i praksis kan bli diskusjoner om hva som er behov av generell karakter og hva som er behov av spesiell karakter, og mener at behovet for nærmere retningslinjer i tilknytning til dette forholdet bør vurderes.

Her har gruppa sett en prinsipiell vanskelighet knyttet til et skille mellom generell påvirkning og spesiell påvirkning. *Det synes etter vår oppfatning minst like viktig å diskutere hvilke betingelser forvaltningen må kunne sette for slike utredninger, og i hvilken grad det er fornuftig når basiskunnskapen på dette feltet har åpenbare mangler.*

12 Forvaltningsplaner – et nødvendig og bedre alternativ

12.1 Benytt forvaltningsplan til aktiv forvaltning av verneområdene

De verdiene som verneområder generelt representerer kan i noen tilfeller ses i sammenheng med den bruken som er og har vært i området. For Værets del er det et tydelig behov for tradisjonelt beite for å opprettholde kystlyngheilandskapet. Men som nevnt i kapittel 10.8 har imidlertid forskriften en passiv holdning til framtidig forvaltning

”...fredningen ikke er til hinder for...tradisjonell beiting”.

Om forskriften ikke er god nok er det desto viktige at det gjøres nødvendige grep gjennom en forvaltningsplan som kan følge opp vernet av området. Fylkesmannen utarbeidet derfor, i samarbeid med Bjugn kommune, en skjøtselsplan for kulturlandskapet på Været/Tarva (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 1999)

En forvaltningsplan kan omfatte langt mer enn beitetiltak. Det bør gjøres en overvåking av tilstanden i området, inkludert dynamikken og de mekanismer som påvirker verneverdiene. En må være åpen for at en ikke alltid nødvendigvis har full oversikt over dette ved vernetidspunktet. I forhold til den utviklingen som observeres kan en i planen derfor:

- videreutvikle rammebetingelsene for området
 - o sette nye begrensninger ved behov
 - o vurdere nye aktiviteter mer liberalt under forutsetning av at en snarest mulig kan returnere ved uheldige effekter på verneverdiene
- iverksette nødvendige tiltak
 - o tiltak for å konservere tilstanden
 - o tiltak for å restaurere området i forhold til uheldige effekter utenfra
- foreta jevnlig eller behovsprøvd revidering

12.2 Evalueringsprosesser styrker ikke forvaltningen av vernede områder

Forvaltningsplaner benyttes ikke generelt i forvaltningen av vernede områder, men i områder der det er klare behov for tiltak for å opprettholde verneekvalitetene. For de fleste områdene skal naturen være seg selv og planene mangler som følge av det. Men forskriftene som regulerer aktiviteten i de vernede områdene har få åpninger for framtida, de kan være lite fleksible i forhold til en uventet utvikling i selve området eller i forhold til generelle rammebetingelser i samfunnet. Fylkesmannen og Regiondirektøren mener derfor at forvaltningsplaner vil være å anbefale generelt framfor enkelt-evalueringer. Nye langvarige evalueringsprosesser for vernede sjøområder synes som unødvendig blindspor i denne sammenhengen og tar vekk fokus fra et mye viktigere problem; en for svak forvaltning av vernede områder.

13 Litteratur

Litteratur

Anonym 2000. Evaluering av verneområder. Tilrådning fra arbeidsgruppe. Direktoratet for naturforvaltning, desember 2000, 16 s.

Anonym 1990. Landsplan for forvaltning av kystsel - *NOU 1990, 12*. 158s.

Anonym 1998. Enkel kulturlandskapsplan - Tarva. Avd. for landbruk og næring, Bjugn kommune september 1998, 23s.

Aune, E. I. 1983. Rapport frå botaniske undersøkelser i Været landskapsvernområde, Bjugn, Sør-Trøndelag. Universitetet Trondheim. *DKNVS-museet. Upublisert rapp.* 4s, 1 kart, 2 tab.

Aure, J. 1984. Akvakultur i Sør-Trøndelag, kartlegging av høvelige lokaliteter for fiskeoppdrett. *Fisken og Havet*. Rapporter og meldinger fra fiskeridirektoratets havforskningsinstitutt Bergen, Nr. 4. 1984.

Aure, J. & Strand, Ø. 2001. Hydrografiske normaler og langtidsvariasjoner i norske kystfarvann mellom 1936 og 2000. *Fisken og Havet*. Rapporter og meldinger fra fiskeridirektoratets havforskningsinstitutt Bergen, Nr. 13-2001.

Barth, E. K. 1953. Faunaen på Tarva i Sør-Trøndelag. *Det kgl. N. Vidensk. Selsk. Mus. Årbok 1953*: 87-108.

Bevanger, K. & Thingstad P. G. 1990. Decrease in some Central Norwegian populations of the northern subspecies of the Lesser Black-backed Gull *Larus f. fuscus* and its possible causes. *Fauna norv. Ser. C, Cinclus 13*: 19-32.

Bjørge, A. 1979. Undersøkelser av steinkobbe på strekningen Statt-Brønnøysund i 1979. *Fiskeridirektoratets havforskningsinstitutt, Bergen*, Stensil 4s.

Bjørge, A. & Øritsland, T. 1982. Telling av steinkobbe på Norskekysten fra 62°N til 67°N. *Rapport, Fiskeridirektoratet. Havforskningsinstituttet*.

Bjørge, A. & Øien N. 1999. Statusrapport for Havforskningsinstituttets overvåkning av kystsel. *Havforskningsinstituttet*, 35 s.

Bruns, H. 1949. Ornithologische Beobachtungen vor und in dem Trondheimsfjord 1942-45. *Ornithologische Adhandlungen, Hefte 2*, s 21-35.

Direktoratet for naturforvaltning 1998. Nasjonal rødliste for truede arter i Norge. DN-rapport 1999-3.

Energi- og miljøkomiteen. Innst.S.nr.168 (1999-2000)
Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om vern og bruk i kystsona. Tilhøvet mellom verneinteresser og fiskerinæringane

Fremstad, E., Aarrestad, P.A. & Skogen, A. 1991. Kystlynghei på Vestlandet og i Trøndelag. Naturtype og vegetasjon i fare. *NINA Utredning 029*: 102-103.

Fremstad, E. & L.S. Nilsen 2000. Tarva: Verdifull kulturmark i utmark. *NTNU Vitensk.mus. Rapp. Bot. Ser. 2000-10*: 1-29.

Follestad, A. 2001. Mytende grågås i Møre og Romsdal og Sør-Trøndelag t.o.m. 2001. *Notat, NINA-NIKU*, 24s.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. 1996. Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag. Rapport nr. 5/1996. 1-109.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. 1999. Skjøtselsplan for Tarva.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. 2004. Faunistiske undersøkelser i Været landskapsvern- og dyrelivsfredningsområde, Bjugn. Rapport nr. 4/2004. 1-39

Gangås, G. 1993. Viltet i Bjugn kommune. - Bjugn kommune. 77 s.

Gjellan, A. 1972. Ontogeniske og fylogentiske forhold hos gråmåke og sildemåke og slektskapsforhold mellom måker, terner og joer, belyst ved elektroforetisk analyse av serumproteiner og hemoglobin. *Hovedfagsoppgave i spesiell zoologi til embetseksamen ved det matematiske-naturvitenskaplige fakultet våren 1972*.

Gjellan, A. & A. T. Ekker 1972. Fuglefaunaen på Tarva i Sør-Trøndelag. *Sterna 11*:21-45.

Hagen, E. og Hagen F.K. Årlige oppsynsrapporter i perioden 1975 til 2000.

Hellem, Tove. 2001. "Bygdeutvikling på Nes, Hellem og Tarva". Bjugn kommune 2001.

Hogstad, O. 1958. Fuglenotater fra Tarva 1956. *Sterna 3*:25-27.

Kristiansen, J.N. 1988. Havstrand i Trøndelag. Flora, vegetasjon og verneverdier. *Økoforsk Rapp. 1988, 7A*:1-186.

Kristiansen, J.N. 1988. Havstrand i Trøndelag. Flora, vegetasjon og verneverdier. *Økoforsk Rapp. 1988, 7B*: 1-139.

Liavik, K. 1996. Nasjonal registrering av verdifull kulturlandskap i Sør-Trøndelag. Sluttrapport for Sør-Trøndelag. Pap. nr. 5-1996. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, miljøvernavdelingen.

Loen, J. 1987. Vekst og overlevelse hos sildemåkeunger relatert til bestandsutvikling og kolonier. *Cand. Scient oppgave, Universitetet i Trondheim*.

Lorentsen, S. H. & B. H. Larsen 1988. Opptelling av hekkende ærfugl og teist på Tarva, Været, Tristein og Melstein i Bjugn kommune og Froan i Frøya kommune, Sør-Trøndelag mai 1988 - *Feltrapport, Direktoratet for naturforvaltning, Viltforskningen, Trondheim*, 16 s.

Låtun, O. 1958. Noen observasjoner fra Tarva våren 1957. *Sterna 3*: 28.

Miljøverndepartementet St. meld. nr. 58 (1996 - 97) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling. Dugnad for framtida.

Miljøverndepartementet. St.meld. nr. 43 (1998-99) Vern og bruk i kystsona
Tilhøvet mellom verneinteresser og fiskerinæringane.

Miljøverndepartementet. St.meld. nr. 24 (2000-2001) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.

Prestø, T. og Lyngstad, A. 2002. Biologisk mangfold i Bjugn kommune. Botanisk notat 2002-8. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Vitenskapsmuseet. 79 s.

Ryen, I. A. 1999. Skjøtselsplan for Tarva. *Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Bjugn kommune*, 25s.

Røv, N. 1984. Rapport fra sjøfuglprosjektet. *Viltrapport 35*: 1-109.

Røv, N. 1986. Bestandsforhold hos sildemåke i Norge med hovedvekt på L.f.fuscus. *Vår Fuglefauna* 9:79-84.

Røv, N. 1992. Utbredelse og forekomst av kystsel i Trøndelag og Nordland sør for Vestfjorden - *NINA, Oppdragsmelding 159*:1-15.

Sandvik, J. 1982. Ornitologiske registreringer i Været landskapsvernområde 1982. 16 s.

Sandvik, J. 1983. Ornitologiske undersøkelser på Tarva, Sør-Trøndelag. *Norsk Ornitologisk Forening 1983*. 46 s.

Sandvik, J. 1983. Foreløpig rapport på undersøkelsene på Tarva sommer 1983. Rapport 5s.

Skutberg, E. & Lindaas, G. O. 1999. Været - Vegetasjonskartlegging, skjøtselsforslag og noen faunistiske observasjoner. *Hovedoppgave, 4-årig studium i natur- og miljøvern*fag, Høgskolen i Telemark.

Storm, V. 1880. Trondhjems Omegns Fugle. K. norske Vidensk. Selska. Mus. Skr. 1880: 42-72.

Suul, J. 1979. Utsetting av fasan og raphøns på Storfosna og Tarva. *Trøndersk Natur* 6: 91-92.

Sæter, J.A. 1986. Været landskapsvernområde med dyrelivsfredning, Bjugn. *Fylkesmannen i Sør-Trøndelag*. 5-siders informasjonsfolder.

Thingstad, P.G. 1986. Sildemåke - pilotprosjekt på en truet underart. *Økoforsk utredning* 3:1-50.

Vie, O. 1987. Endringer av hekkesuksess og kolonistruktur som følge av bestandsnedgang hos nordisk sildemåke (L.f.fuscus). En sammenligning av to kolonier på eggstadiet. *Cand. Scient-oppgave i terrestrisk økologi*. Zool. Inst. Univ. Trondheim, 75s.

Øynes, P. 1964. Sel på norskekysten fra Finnmark til Møre. *Fisken og Havet*. Rapporter og meldinger fra fiskeridirektoratets havforskningsinstitutt. Bergen, Nr.5-1964.

Vedlegg:

Vedlegg 1.

Fredningsbestemmelser for Været landskapsvernområde med tilhørende dyrelivsfredningsområde

I

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr 63, § 5, jf § 6 og §§ 21, 22 og 23, er Været med Svinøya og omkringliggende holmer og sjøarealer i Bjugn kommune, Sør-Trøndelag fylke, lagt ut som landskapsvernområde ved kgl.res. av 20. august 1982.

I medhold av samme lovs § 14, 2. ledd, jf §§ 21 og 23, er pattedyr og fugler fredet innenfor landskapsvernområdet og i et avgrenset sjøområde øst for dette.

II

Fredningsområdet omfatter deler av gnr./bnr. 1/1, 1/2 og 1/18 i Bjugn kommune.

Landskapsvernområdet utgjør et areal på ca. 21 km², hvorav ca. 16 km² er vannareal. Området med dyrelivsfredning omfatter i tillegg til landskapsvernområdet ca. 18 km² vannareal.

Grensene for landskapsvernområdet og området med dyrelivsfredning fremgår av vedlagte kart i målestokk 1:50 000, datert Miljøverndepartementet juni 1982. Kartet og fredningsbestemmelsene blir oppbevart i Bjugn kommune, hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og i Miljøverndepartementet.

Det fredede området skal merkes med skilt.

III

Formålet med fredningen er å bevare et egenartet og vakkert kultur- og naturlandskap og å verne om dets dyreliv.

IV

Innenfor landskapsvernområdet gjelder følgende bestemmelser:

1. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre landskapets art eller karakter, herunder oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler.
2. På Været og de øyer som er landfaste med Været ved fjære sjø, er det forbud mot ilandstigning og ferdsel i tiden fra og med 1. april til og med 31. juli.

V

Innenfor området med dyrelivsfredning inkludert landskapsvernområdet gjelder følgende bestemmelser:

1. Pattedyr og fugler, herunder deres hi, reir og egg er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse som ikke følger av tillatt ferdsel eller tiltak i medhold av punktene VI - VIII. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt.

Nye dyrearter må ikke innføres.

VI

Bestemmelsene i punkt IV og V er ikke til hinder for:

1. Ferdsel og gjennomføring av tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed, jfr. også pkt. VI, 7.
2. Tradisjonell beiting.
3. Vedlikehold av tidligere opptatte grøftcavløp.
4. Ferdsel og opphold i forbindelse med tangskjæring og fiske, i samsvar med alminnelige regler.
5. Oppføring av bygninger som er nødvendige for grunneiers bruk av området til beite og fiske.
6. Drift og vedlikehold av fyrvesenets anlegg.
7. Felling av sel som gjør skade på laksenøter innenfor landskapsvernområdet og av sel utenfor landskapsvernområdet i samsvar med gjeldende lovverk.
8. Forsvarets bruk av Vaagan skytefelt, herunder fri bevegelse av fly som sleper luftmål og båter som sleper sjømål.

VII

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til kontrollert reduksjon av pattedyr og fugler når dette anses nødvendig ut fra hensynet til jordbruks- eller fiskeinteressene, eller for å hindre bestandsmessige misforhold mellom forskjellige arter eller i forholdet art - miljø på grunn av menneskelige faktorer.

VIII

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak i samsvar med fredningsformålet. Det kan utarbeides skjøtelsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltakene. Eventuell skjøtelsplan skal godkjennes av Miljøverndepartementet.

IX

Miljøverndepartementet kan gjøre unntak fra fredningsbestemmelsene for vitenskapelige undersøkelser og arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i spesielle tilfeller, dersom det ikke strir mot formålet med fredningen.

X

Forvaltningen av fredningsbestemmelsene tillegges Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Vedlegg 2. (utarbeidet før 2002)

Status og forekomst av fugl og pattedyr i Været landskapsvernområde med tilhørende dyrelivsfredningsområde (

NB: De nylig ferdigstilte data fra Mva-rapport nr. 4-2004 *Faunistiske undersøkelser i Været landskapsvernområde, Bjugn Sør-Trøndelag* (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 2004), er ikke innarbeidet, jf. eget vedlegg 4.

Tabell 1. Fugl. Utfyllende kommentarer til enkeltarter er gitt i vedlegg 3.

Status:

H= konstatert hekkende

h= trolig hekkende

T= vanlig forekommende under trekket

t= fåtallig/sporadisk forekommende på streif/trekk

O= vanlig/årlig forekommende om vinteren

o= fåtallig/sporadisk forekommende om vinteren

S= vanlig forekommende i sommerhalvåret

s= fåtallig/sporadisk forekommende i sommerhalvåret

X= arten er ikke bekreftet i området, men arten opptrer

høyst sannsynlig som fåtallig årlig

x= forekommer trolig i størrelsesorden 1-9 ind.

xx= forekommer trolig i størrelsesorden 10-99 ind.

xxx trolig= forekommer i størrelsesorden >100 ind.

Forekomst:

+ = sjelden/uregelmessig forekommende

++ = fåtallig årlig forekommende

+++ = vanlig, årlig forekommende

*Årstidsskiller er satt til 15. august og 15. november. Tallene i kolonnene vinter, vår, sommer og høst refererer til maks. antall observerte individer.

Art	Status	Fore- komst	Hekke- bestand (Sandvik 1983)	Vinter Nov.- feb.	Vår Mar.- Mai	Sommer Jun.- aug.*	Høst Aug.- nov.*
Smålom	HtO	++	1-2p		2	4	2
Storlom	t	+			1		
Islom	OT	++		8	13		1
Gulnebbblom	ot	+			1		
Horndykker	Ot	++		6	8		8
Gråstrupe- dykker	Ot	++		14	33		3
Havhest	Xt	++		xx	xx		xx
Havsvale	Xt	+				x	x
Havsule	t	++		1			
Storskarv	OTS	+++		78	24	31	
Toppskarv	OTS	+++		2	85	14	85
Skarv ubest.	OTS	+++		174	28	51	148
Gråhegre	Hto	+++	4-6p	1	11	8	17
Sangsvane	OT	++		30	14		40

Grågås	HT	+++	Ca. 60p		xx	2035	xxx
Ringgås	t	++				70-80	
Hvitkinngås	t	++(+)			hundrevis		xxx
Gravand	HT	+++	1-3p		6	22	x
Brunnakke	HT	++(+)	0-1p		x	5	24
Krikkand	HTo	+++	0-1p?		6+	6	ca. 100
Stokkand	HtO	++	0-1p?	12	24	7	49
Stjertand	t	+					7
Skjeand	ht	+	0-1p		2	3	
Toppand	t	+			x	1	
Ærfugl	HTo	+++	ca. 300p	179	1450+	3760	217
Praktærfugl	o	+		3	31		
Kvinand	O	++		211	31		
Havelle	OT	+++		38	148	1	3, xx
Sjørre	OT	+++		163	441		33
Svartand	OT	++		xx	xx	2	xx
Siland	HO	+++	5-10p	285	90	17	27
Lirype	(H)	+	"utdødd"				
Høsehauk	t	+		1			
Havørn	HO	++		9	7	6	8
Kongeørn	o	+		1			
Dvergfalk	t	+					1
Vandrefalk	To	+				1	
Jaktfalk	to	+			1		
Tjeld	HTo	+++	60-70p	27	23, xx	120	9
Sandlo	HT	+++	7-10p		24+	24+	1
Heilo	hT	++			xx	5	70
Tundralo	Xt	+					5
Vipe	HT	++	3p		xx	29	1
Tundrasnipe	Xt	+					x
Dvergsnipe	Xt	+					x
Myrsnipe	HT	++(+)	4-6p		10+	24+	3+
Sandløper	Xt	+					x
Fjæreplytt	O	+++		3+	254		xx
Polarsnipe	t	+			24		6
Enkeltbekkasin	HTo	+++	8-10p				9
Kvartbekkasin	Xt	+					x
Småspove	hT	+	0-1p?		1	2	1
Storspove	HTo	+++	6-15p	16	40	40	21
Lappspove	Xt	+					x
Brushane	t	+					4
Rødstilk	HTO	+++	5-10p	4	20	20	4
Sotsnipe	Xt	+					x
Steinvender	HTO	+++	ca. 10p	11	66	12	18
Strandsnipe	Xt	+			x	x	
Svømmesnipe	t	+			1		
Tyvjo	HT	++	18-24p		80+	80+	7
Polarjo	Xt	+		x			x

Fjelljo	Xt	+			x	x	x
Storjo	Xt	+			x	x	x
Hettemåke	HTo	++	16p		2+	40	
Fiskemåke	HTo	+++	ca. 50p		300	300	3
Sildemåke	HT	++	ca. 70p		2400	2400	183
Gråmåke	HTO	+++	ca. 500p	212	1000	1000	187
Svartbak	HTO	+++	ca. 130p	150	220	220	150
Polarmåke	Xo	+		x			x
Grønlandsmåke	Xo	+		x			x
Krykkje	to	+++		22	5	5	xx
Rødnebbterne	HT	+++	35p+		280	280	
Makrellterne	HT	++	6p+		60	60	
Rødnebb- /Makrellterne	H		180p			300	
Alkekonge	O	++(+)		18			xx
Lunde	o	+		1	1		x
Teist	HO	+++	30-40p	29	202	40+	23
Lomvi	Ot	++		x	2		x
Alke	Ot	++		x	x		x
Alke/lomvi	Ot	++(+)		26	4		
Ringdue	t	+				2	
Gjøk	hs	+				1	
Jordugle	HTo	+(+)	1p	x	2	2	2
Sanglerke	hT	++	0-1p		x	4	x
Sandsvale	t	+				1	
Heipiplerke	HTo	++	Vanlig H		xx	18+	xx
Skjærpiplerke	HTO	++	Vanlig H	1	xx	64+	xx
Linerle	HT	++	15-30p		x	8	1
Steinskvett	HT	++			xx	74+	1
Blåstrupe	t	+			3		
Gråtrost	HTo	++		43		6+	x
Rødvingetrost	HT	++					x
Ringtrost	t	++			1		
Gulsanger	t	+			2		
Løvsanger	st	++					
Kråke	HO	+++		84	100+	40	21+
Ravn	HO	++		2	2	2	2
Stær	HTo	+++		22	xx	27	250+
Bergirisk	hto	++					
Gråsisik	to	++					
Sivspurv	t	++					
Snøspurv	T	++					1

Tabell 2. Pattedyr. Utfyllende kommentarer til enkeltarter er gitt i vedlegg 3.

Status

H= yngler årlig

S= relativt regelmessig

s= sporadisk forekommende

X= utsatt

Forekomst

+ = sjelden og fåtallig

++ = regelmessig, men fåtallig

+++ = vanlig

- = Ingen forekomst i dag

Art	Stat us	Forekom st	Maks. ant. ind.	Merknad
Hare	X	-	x	Utsatt på Husøya. Døde ut på 1970-tallet.
Brun rotte	X	-	x	Barth 1953
Vånd	H	+++	xxx	Meget vanlig enkelte år
Oter	H	++	4	
Grønlandsel	s	+	1	
Steinkobbe	H	+++	433	
Havert	H	++	10	
Spekkhogger	s	+	4	
Nise	S	++	2	
Rådyr	s	+	1	Et individ observert svømmende ved Svinøya i juli 1999 (CFH)
Huskatt	X	-	1	Hann, avlivet 2001 av CFH

Vedlegg 3. (utarbeidet av Georg Bangjord, før 2002)

Artskommentarer til fugl og pattedyr

NB: De nylig ferdigstilte data fra Mva-rapport nr. 4-2004 *Faunistiske undersøkelser i Været landskapsvernområde, Bjugn Sør-Trøndelag* (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 2004), er ikke innarbeidet, jf. eget vedlegg 4.

Smålom

Fåttallig forekommende til alle årstider. Hekking: Ett til to par ser ut til å ha tilhold i området i sommerhalvåret. Arten er ikke bekreftet hekkende etter at ett par ble konstatert hekkende på Tjønnøya i 1970 (Gjellan og Ekker 1972).

Islom

Fåttallig i vinterhalvåret og sjelden i sommerhalvåret. Arten ankommer hovedsakelig i løpet av oktober/november og forlater området i løpet av april/mai. Maksimumsnotering: Tretten individ i området 10. mars 1986 (BHL, GBA). Registrering på sommeren: En ungfugl i bukta sør for Brakkvatnet 10. juli 1983 (Sandvik 1983).

Horndykker

Fåttallig i vinterhalvåret. Trolig har omkring ti horndykkere årlig tilhold i området gjennom vinteren. Arten ankommer hovedsakelig i løpet av september/oktober og forlater området i løpet av april. Maksimumsnotering: Åtte individ ble registrert i området både 7. oktober 1979 (OFR, SHL, KOV) og 10. mars 1986 (BHL, GBA).

Gråstrupedykker

Fåttallig i vinterhalvåret. Trolig har omkring ti individ årlig tilhold i området gjennom vinteren. Arten ankommer hovedsakelig i løpet av siste halvdel av september og utover i oktober og de siste forlater området i løpet av april eller tidlig mai. Under vårtrekket kan arten opptre mer tallrik. Maksimumsnotering: Til sammen 33 individ hadde tilhold i området 10. mars 1986 (BHL, GBA).

Skarv

Både storskarv og toppskarv er godt representert i området hele året, uten at de er konstatert hekkende i området. Været er tydelig et viktig beiteområde for skarv. Det er ikke uvanlig med mellom 200 og 300 skarv i området gjennom vinterhalvåret.

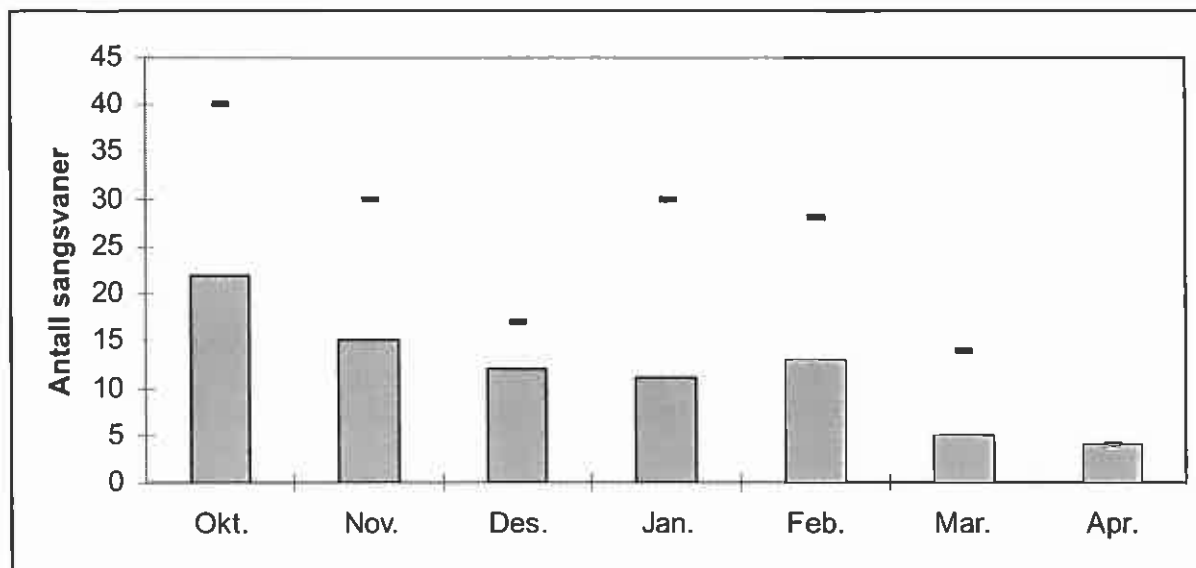
Gråhegre

Opptre i området hele året. Hekking: I Gurohavn på Svinøya ble fire reir funnet (ett med fire egg og ett med tre unger) ca. 16. juni 1982 (Sandvik 1982). Arten ble påvist hekkende på en holme nordøst i Været (sør for Tryggholmen) i 1983. Den 8. juli var det to reir med henholdsvis en stor unge og fire små på denne lokaliteten (Sandvik 1983). Maksimumsnoteringer: Til sammen 17 individ hadde tilhold i området 31. august 1975 (SHL, ELI) og elleve individ 19. mai 2000 (OFR).

Sangsvane

Arten opptre årlig i vinterhalvåret (oktober til april) og beiter hovedsakelig i tilknytning til Brakkvatnet og på grunnene i sjøen, samt i Ferskvatnet så lenge det er åpent. De første individene ankommer normalt i midten av oktober og de siste drar i slutten av mars eller tidlig

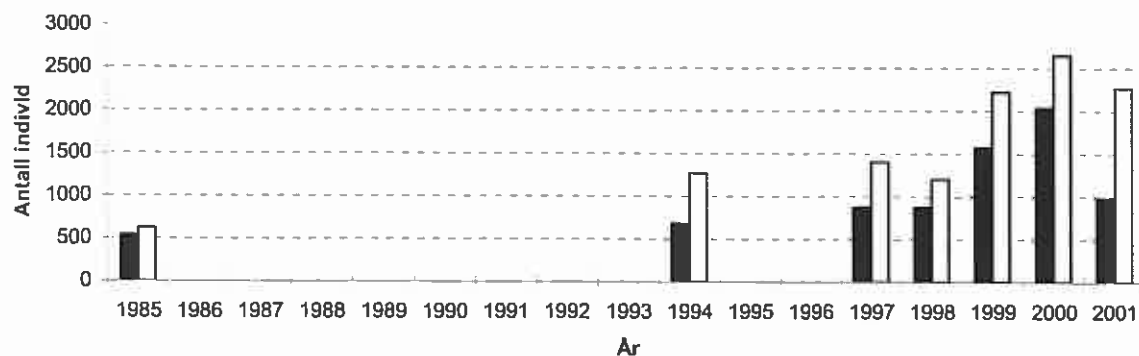
i april. Vanligvis har mellom 10 og 30 individ tilhold i området i perioden oktober til februar (fig. 1). Tidligste registrering, høst: To individ 10.10.1994 (FCH). Seneste registreringer, vår: Fjorten individ 31.03.1983 i Brakkvatnet og fire individ 10.04.1994 (FCH). På det meste er det registrert 40 individ den 30.10.1976 (FCH, Sandvik 1983). Sommer registrering: Ett voksent individ hadde tilhold på Været i perioden 8. til 12. juni 1953 (Barth 1953).

Figur 1. Forekomst av sangsvane på Været. Søylene viser gjennomsnittlig antall individ tilstede for respektiv måned og strekene angir maksimumsnoteeringene. Nesten samtlige av svaneregistreringene er hentet fra oppsynsrapportene til Fredrik Christian Hagen i perioden fra 1975 til 2001 (til sammen 47 registreringer, fordelt på 40 måneder).

Grågås

Vanlig i området i hele sommerhalvåret. Ankomst, vår: De første individene ankommer i siste halvdel av mars, mens de fleste av grågæssene ankommer i løpet av første halvdel av april. Følgende tidlige vårobservasjoner foreligger: Fire individ 17. mars både i 1977 og 1991, og to individ 18. mars 1995 (FCH). Hekking: De fleste legger egg i siste halvdel av april og første halvdel av mai. Tidligste registrering av første egg lagt er 15. april 1980 (FCH). Av opplysninger fra syv av årene i perioden 1980 til 1996, ble første egg lagt gjennomsnittlig den 19. april (FCH). Første ungekull er observert den 19. mai både i 2000 og 2001 (OFR). I 1983 ble det registrert 57 par med tilsammen 183 unger (Sandvik 1983). Hekkebestanden vurderes å være på omkring xx par (FCH). Myting: De fleste av gjæssene starter mytingen mellom 15. og 25 juni. I en periode fra midten av juni til midten av juli er således gjæssene svært følsomme for forstyrrelser. Økningen i antall mytende grågås i Bjugn med tyngde i Været de siste 15 årene, er sammenfallende med minkende andel mytende gjess i Froan og Grogna i Frøya kommune (Follestad 2001). I 2000 ble det registrert 2035 mytende grågås i Været. Dette er en firedobling av antall mytende grågås i Været siden 1985 (fig.2).

Figur 2. Antall mytende grågås i Været (mørke søyler) sammenlignet med totalantallet i Bjugn kommune (lyse søyler) etter Follestad (2001).

Høsttrekk: Siden verneområdet ble opprettet i 1973 og fram til tidlig på 1990-tallet hadde større mengder grågås tilhold i Været i august og tidlig september. I de senere år er det betydelig færre grågås som oppholder seg i dette området gjennom høsten (FCH). De siste grågæssene kan ses i mindre flokker i oktober (FCH).

Hvitkinngås

Uregelmessig forekommende i trekktiden vår (ultimo april/primo mai) og høst (september/oktober). Den 12. mai 1988 ble "enorme flokker" sett på Været (FCH).

Ring-gås

Uregelmessig forekommende i trekktiden vår (ultimo mai) og høst (september). En flokk på mellom 60 og 70 individ lettet fra sjøen ved Tørrisholmen 18. mai 2000 (Jan Olav Grøttan pers. medd. OFR).

Brunnakke og krikkand

Opptrer regelmessig under både vår- og høsttrekk. Hekking: Begge arter er konstatert hekkende i området. Det er usikkert om begge arter hekker årlig i området. Trolig gjør noen par krikkand hekkforsøk årlig. En brunnakke hunn med unger ble sett i en dam på Stavøya 6. juli 1983 (Sandvik 1983). Høsttrekk: I september kan begge arter forekomme tallrik. Eksempelvis omkring ett hundre krikkand 28. september 1978 (FCH). Videre er det oppgitt "mye krikkand og brunnakke" i området den 28. september både i 1975 og 1976 (FCH). Vinterregistrering: En krikkand ble registrert i området 1. februar 1976 (OFR, SHL, KOV).

Stjertand

Opptrer fåtallig og sporadisk, men trolig årlig under både vår- og høsttrekk. Følgende registreringer foreligger: Tre hann og en hunn den 15. mai 1953 (Barth 1953) og syv individ 7. oktober 1979 (NOF- ekskursjon).

Skjeand

Opptrer fåtallig trolig årlig under både vår- og høsttrekk, uten at arten er konstatert under høsttrekket. Hekking: Trolig har arten gjort hekkforsøk i området, da det foreligger flere observasjoner av par i hekketiden. Følgende registreringer foreligger: To hann og en hunn i Brakkvatnet 15. juni 1982 og et par samme sted dagen etter (Sandvik 1983). Ett par i Ferskvatnet 13. juni 1983 (OFR, Sandvik 1983) og ett par samme sted 19. mai 2000 (OFR).

Toppand

Arten opptrer trolig uregelmessig og fåtallig under vårtrekket, uten at det foreligger dokumenterte registreringer. Ett hunnfarget individ hadde tilhold i Brakkvatnet 8. juli 1983 (Sandvik 1983).

Ærfugl

Vanlig det meste av året, med unntak av perioden september til februar, hvor den opptrer mer fåtallig. Hekking: Været er i dag et av de viktigste hekkeområde for arten innen fylket. Dette skyldes trolig fravær av mink. I 1988 ble det registrert 792 ærfuglhanner i Været den 30. april 1988 (Lorentsen & Larsen 1988). Dette skulle tilsi omkring 800 hekkende par med ærfugl. Telling av ærfuglhanner foretatt av Otto Frengen i 2000 og 2001, viser en nokså stabil hekkebestand på omkring 660 par. Burøya er et av de viktigste hekkelokalitetene for arten i området (FCH). Sandvik (1983) angir en hekkebestand på ca. 300 par. Egglegging: De fleste legger egg i løpet av mai, selv om enkelte kan legge egg (omlegging?) betydelig senere. Eksempelvis et reir med tre egg 9. juli 1983 (Sandvik 1983). Tidligste ungekull ble sett 28. mai 1983 (FCH, Sandvik 1983). Myting: Været er trolig blant de viktige myteområde for arten i Trøndelag. Det foreligger lite data på forekomsten av mytende ærfugl på Været. Den 18. juli 1985 ble det registrert 3760 ærfugl under en flytelling av Været (Sjøfuglkartverket, NINA). Mytende ærfugl er vanskelig å registrere fra land eller båt, da fuglene ofte ligger langt ute på de ytterste grunnene og er spesielt skye i denne perioden. Ca. 1050 mytende hanner ble sett fra Melfjordskjæra og sørover til Undtarva 8. juli 1983 (Sandvik 1983). Vintertilhold/overvintring: Arten opptrer mer fåtallig i perioden september til og med februar. I denne perioden foreligger følgende totaltelling: Til sammen 84 individ 7. oktober 1979 (NOF-eks.), 179 individ 1. februar 1976 (OFR, SHL, KOV), 120 individ 19. februar 2000 og bare ett individ 11. februar 2001 (OFR). Ankomst vår: Hekkefuglene ser ut til å være trekkfugl og ankommer område i mars/april. Til sammen 1095 individ i Været 10. mars 1986, fordelt på 474 voksne hanner, 14 unge hanner og 467 hunnfargede individ, samt 160 ikke kjønnsbestemte individ (GBA, BHL).

Praktærfugl

Fåtallig gjest, trolig årlig, i vinterhalvåret. Følgende registreringer foreligger: Tre individ 1. februar 1976 (OFR, SHL, KOV) og til sammen 31 individ fordelt på fem voksne hunn og to unge hunner nord for Hausen, syv hunner og to unge hanner ved Kråkøya, to voksne hanner, tre unge hanner og ni hunner ved Stavøya og en ung hann på Undtarva 10. mars 1986 (GBA, BHL).

Kvinand

Opptrer regulært, hovedsakelig fåtallig (10-30 individ), i vinterhalvåret og mer sporadisk i sommerhalvåret. Maksimumsnotering: Vinteren 1999/2000 opptrådte flere dykkender uvanlig tallrik i ytre del av Bjugn fjorden. Samme vinter ble hele 211 kvinand sett på Været den 19. februar 2000 (OFR). Registrering på sommeren: En hann og fire hunner i Brakkvatnet 8. juli 1983 (Sandvik 1983).

Havelle

Vanlig forekommende i vinterhalvåret (oktober- mai) og sjelden i sommerhalvåret (juni-august). Maksimumsnotering: Til sammen 158 individ i området 10. mars 1986 (BHL, GBA). Registrering på sommeren: Ett individ nordvest i Været 15. juni 1982 (Sandvik 1982).

Sjørørre

Vanlig i vinterhalvåret (perioden august til mai) og mer sporadisk og fåtallig om sommeren. Eksempelvis tre individ nordøst i Været 9. juli 1983 (Sandvik 1983). Maksimumsnotering: Til sammen 466 individ innen området 10.3.1986 (BHL, GBA).

Siland

Fåtallig hekkefugl og vanlig forekommende året rundt. Arten ser ut til å ha blitt betydelig vanligere de siste ti årene. Hekking: Sandvik (1982) angir mellom fem og ti par i området. Trolig er hekkebestanden noe høyere i dag. Maksimumsnotering, høst: Til sammen 285 individ innen området 19. februar 2000 (OFR). Vår: Til sammen 90 individ 19. mai 2000 (OFR).

Tjeld

Vanlig forekommende i sommerhalvåret (perioden mars til september). Arten ankommer tidlig i mars og de fleste drar i løpet av august. Hekking: Vanlig hekkefugl. Barth (1953) angir ca. 50 par og Sandvik (1982) angir mellom 60 og 70 par. Vintertilhold: Ett begrenset antall tjeld kan opptre innen området gjennom hele vinteren. Den 19. februar 2000 ble det registrert 27 individ i området. Dette kan være fugler som nettopp har ankommet.

Sandlo

Vanlig forekommende i sommerhalvåret (mars- september). Hekking: Fåtallig hekkefugl. Sandvik (1982) angir mellom åtte og ti par og Bart (1953) angir 12-15 par.

Vipe

Vanlig forekommende i sommerhalvåret (mars- oktober). Hekking: Hekkebestanden ser ut til å ha minsket siden 1950- tallet. Bart (1953) angir ca. 15 par, Sandvik (1983) angir tre par i 1982 og 1983 og Skutberg (1999) har ikke oppført arten som hekkefugl. Maksimumsnotering: Til sammen 29 individ 2. juli 1995 (OFR).

Myrsnipe

Relativt vanlig forekommende i sommerhalvåret (mai- oktober). Hekking: Arten hekker på de større myrpartiene på Været. Hekkebestanden kan se ut til å være stabil. Bart (1953) angir fem par og Sandvik (1982) angir fire til seks par. Maksimumsnotering: Arten opptrer trolig mer tallrik under høsttrekket i perioden august og september, uten at det er dokumentert. Den 7. juli ble 14 voksne myrsnipen sett ved Grindøy (Sandvik 1983).

Enkeltebekkasin

Vanlig forekommende i sommerhalvåret (april - oktober), og mer sporadisk og fåtallig ellers i året. Hekking: Arten hekker årlig fåtallig. Det er vanskelig å fastslå hekkebestanden, med Barth (1953) angir 15 par og Sandvik (1982) angir åtte til ti par. Ett reir med fire egg ble funnet 2. juli 1995 (OFR). Rasteplass under trekket: Arten forekommer trolig mer tallrik i trekketidene og da spesielt om høsten, uten at det foreligger tellinger som bekrefter dette. Til sammen ni individ ble sett 29. september 1996 (OFR). Vintertilhold av enkeltindivid kan forekomme, uten at det er bekreftet. Arten er registrert i februar på Husøya en rekke ganger (OFR).

Storspove

Vanlig forekommende i sommerhalvåret (april- oktober) og mer fåtallig forekommende ellers i året. Hekking: Vanlig hekkefugl. Barth (1953) angir 20 par og Sandvik (1982) angir ca. 15 par. Maksimumsnotering, høst: Til sammen 21 individ 31. august 1975 (SHL, ELI).

Vintertilhold: Været er en av få lokaliteter på Trøndelagskysten, hvor det er registrert betydelig vintertilhold av storspove. Følgende registreringer kan nevnes: 16 individ 1. februar 1976 (OFR, SHL, KOV), 20 individ 7. oktober 1979 (NOF-ekskursjon), 10 individ 10. mars (BHL, GBA) og ni individ 19. februar 2000 (OFR).

Rødstilk

Vanlig forekommende i sommerhalvåret (april- september) og mer fåtallig ellers i året. Hekking: Relativt vanlig hekkefugl. Barth (1953) og Sandvik (1982) angir begge ca. 10 par. Maksimumsnotering, høst: Til sammen 21 individ 31. august 1975 (SHL, ELI). Vintertilhold: Opptrer fåtallig gjennom hele vinteren. Følgende registreringer foreligger: Fire individ 1. februar 1976 (OFR, SHL, KOV), 19. februar 2001 og 11. februar 2001 (OFR).

Steinvender

Opptrer fåtallig hele året. Hekking: Fåtallig hekkefugl. Barth (1953) angir seks par og Sandvik (1982) angir tre til fire par. Maksimumsnoteringer: Til sammen 66 individ 10. mars 1986 (GBA, BHL) og 19 individ 19. mai 2000 (OFR). Overvintring: Opptrer fåtallig gjennom hele vinteren. Det foreligger flere registreringer på opp til fire individ i februar måned.

Tyvjo

Vanlig i sommerhalvåret (mai- august). Mer tilfeldig og fåtallig i september og oktober. Hekking: Barth (1953) angir minimum 40 par, Sandvik (1982) angir ca. 24 par og Otto Frengen registrerte mellom ti og femten par 2.7.1995. Dette tyder på at arten har hatt klar negativ utvikling.

Hettemåke

Regelmessig i sommerhalvåret og mer sporadisk og fåtallig ellers i året. Hekking: Arten ble første gang konstatert hekkende på Været på 1940-tallet, da ett reir ble funnet på Tjønnøya (Barth 1953). Første koloni ble funnet på Stavøya i 1982. Sportegn tyder på at kolonien ble etablert før 1982 (Sandvik 1982). Nordvest for Ferskvatnet ble det til sammen funnet 16 bebodde reir 16. juni 1982 og den 5. juli ble det funnet 27 forlatte reir i området (Sandvik 1982). I 1987 ble ca. 20 par registrert (Vie 1987). Det er uvisst om arten hekker i området i dag. To voksne individ ble sett på Været 19. mai 2001 (OFR).

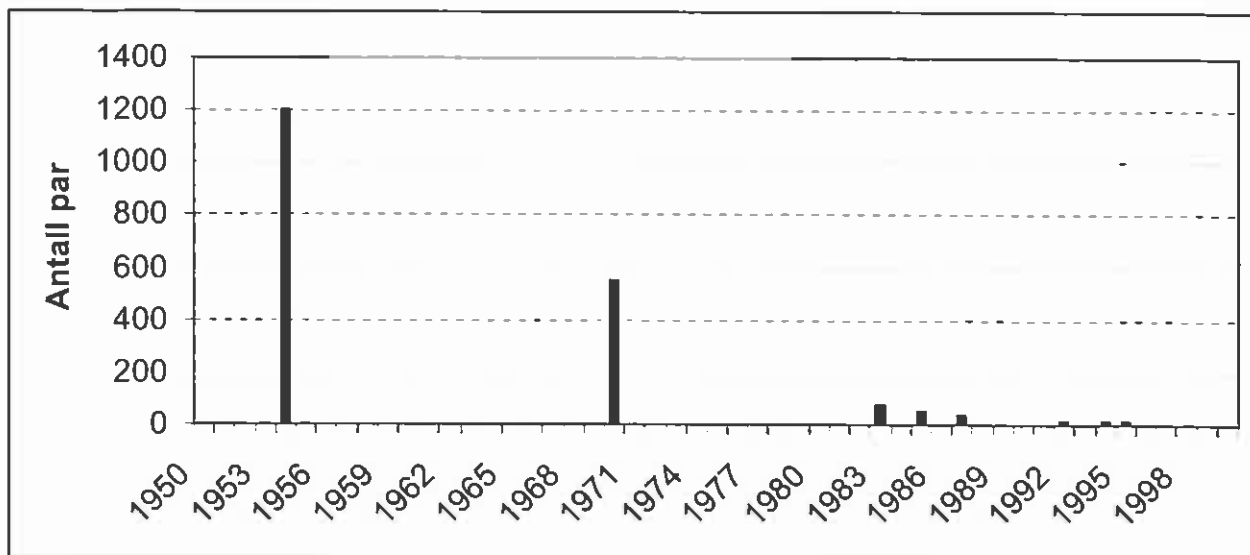
Fiskemåke

Vanlig i sommerhalvåret. De første ankommer i månedsskiftet mars/april og de fleste forlater området i løpet av juli og august. Arten opptrer høyst sannsynlig sporadisk og meget fåtallig i vinterhalvåret. Hekking: Barth (1953) angir ca. 150 par, Gjelland (1972) angir ca. 60 par, Sandvik (1982) angir ca. 45 par og Vie (1987) angir ca. 50 par.

Sildemåke

Vanlig i sommerhalvåret. Ankommer hovedsakelig i mai og de siste forlater området i løpet av september/oktober. Hekking: Været er det sørligste kjente hekkeområdet for den nordligste underarten av sildemåke ("nordlig sildemåke"/ *L. f. fuscus*). Bruns (1949) anslo hekkebestanden på Tarva til ca. 50 til 200 par i 1943- 44. Det er uvisst om Bruns gjorde registreringer på Været. Barth (1953) angir ca. 1200 hekkende par i 1953, Gjelland & Ekker (1972) angir 500-600 par, hvor bare fire par med reir, Sandvik (1982) angir ca. 75 par hvor bare et fåtall hadde egg eller unger, Jardar Cyvin angir ca. 50 par i 1985 (Vie 1987), Vie (1987) angir 37 par og Otto Frengen angir 34 individ fordelt på tre lokaliteter 2. juli 1995. Bestandsutvikling: Resultatene fra registreringer av sildemåke ved koloniene på Været viser

en meget klar tilbakegang (fig. x). Lignende registreringer om sterk bestandsnedgang og sviktende produksjon er registrert ellers i det sørlige utbredelsesområde for "nordlig sildemåke" leveområdet. Røv (1984) konstaterer at koloniene i Froan, Tarva og på Vega, har hatt en reduksjon på fra 68 til 94 prosent i løpet av perioden 1970 til 1983. Ungeproduksjon: Først i 1981 nevnes produksjon av unger. F. C. Hagen melder om flere unger i en koloni 21.6.1981. Bevanger & Thingstad (1990) oppgir at det ikke ble produsert noen unger, verken i 1985 eller 1986 og Otto Frengen registrerte ingen ungeproduksjon i 1995. I 1992 gjorde noen sildemåker hekkforsøk på holme utenfor Værøya (OFR). F. C. Hagen melder samme år (21.7.1992) om 12-14 par på Kobbholmen og 10-12 par samme sted i 1994.

Figur 3. Forekomst av sildemåke på Værøya. Søylene angir antall par tilstede det enkelte år. Selv om antallet par i 1970 var relativt høyt, var det bare et tyvetalls par som hekket.

Gråmåke

Vanlig i området hele året. Hekking: Vanlig hekkefugl i området, hvor tyngden hekker i kolonier. Barth (1953) angir ca. 450 par fordelt på ni kolonier, Sandvik (1982) angir 450-500 par og Otto Frengen angir ca. 600 individ fordelt på tre kolonier 2. juli 1995. Hekkestart: Av opplysninger fra åtte av årene i perioden 1981 til 1996, ble første egg lagt gjennomsnittlig den 24. april og det tidligste lagte egg er registrert 20. april 1994 (FCH). Maksimumsnotering, vinter: Til sammen 474 individ i området 19. februar 2000 (OFR).

Svartbak

Vanlig i området hele året. Hekking: Vanlig hekkefugl i området. Barth (1953) angir ca. 100 par, Sandvik (1982) angir 100-120 par og Vie (1987) angir ca. 50 par. Hekkestart: Av opplysninger fra åtte av årene i perioden 1977 til 1993, ble første egg lagt gjennomsnittlig den 22. april og det tidligste lagte egg er registrert 20. april 1980, 1983 og 1993 (FCH). Maksimumsnotering, vinter: Til sammen 169 individ i området 10. mars 1986 (BHL, GBA).

Rødnebbterne

Vanlig i sommerhalvåret. Ankommer hovedsakelig i mai og de siste forlater området i løpet av august, selv om enkeltindivid og mindre grupper kan sees senere på høsten. Hekking: Barth (1953) angir ca. 140 par fordelt på fire kolonier og Sandvik (1982) angir ca. 20 par.

Makrellterne

Relativt vanlig, men fåtallig i sommerhalvåret. Ankommer hovedsakelig i mai og de siste forlater området i løpet av august, selv om enkeltindivider og mindre grupper kan sees senere på høsten. Hekking: Barth (1953) angir ca. 25 par, Gjelland (1972) angir ca. 30 par i 1970 og Sandvik (1983) angir seks par.

Teist

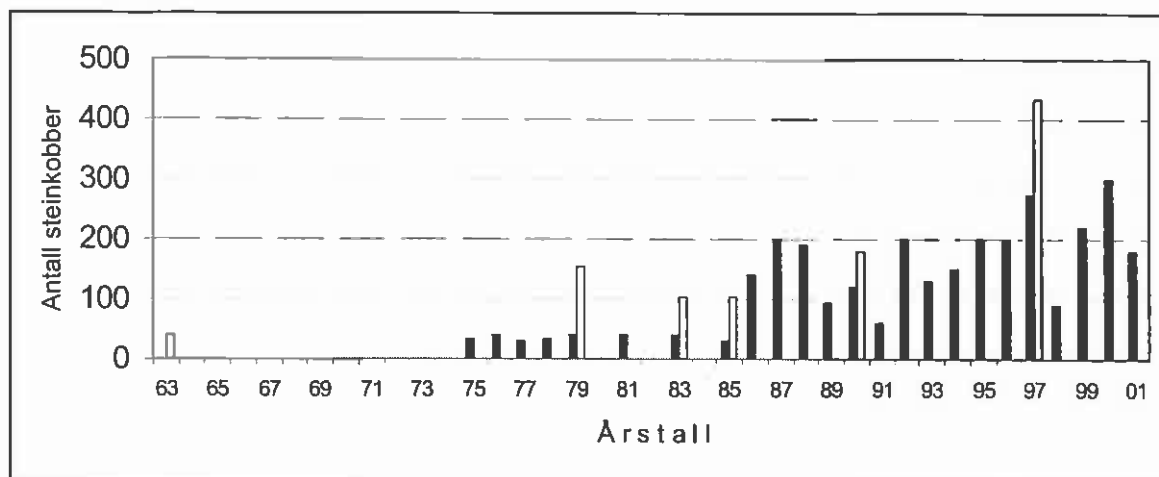
Vanlig forekommende til alle årstider. Arten fisker på grunnene i hele området. Hekking: Sandvik (1983) angir en hekkebestand på mellom 30 og 40 par i Været. Trolig er dette et estimat som er for lavt i forhold til antall teist (202 individ) i området i månedskiftet april/mai 1988 (Lorentsen & Larsen 1988). Maksimumsnoteringer: Til sammen 202 individ 30. april 1988 (Lorentsen & Larsen 1988), 77 individ 10. mars 1986 (BHL, GBA), 83 individ 19. mai 2000 og 69 individ 19. mai 2001 (OFR).

Spurvefugl

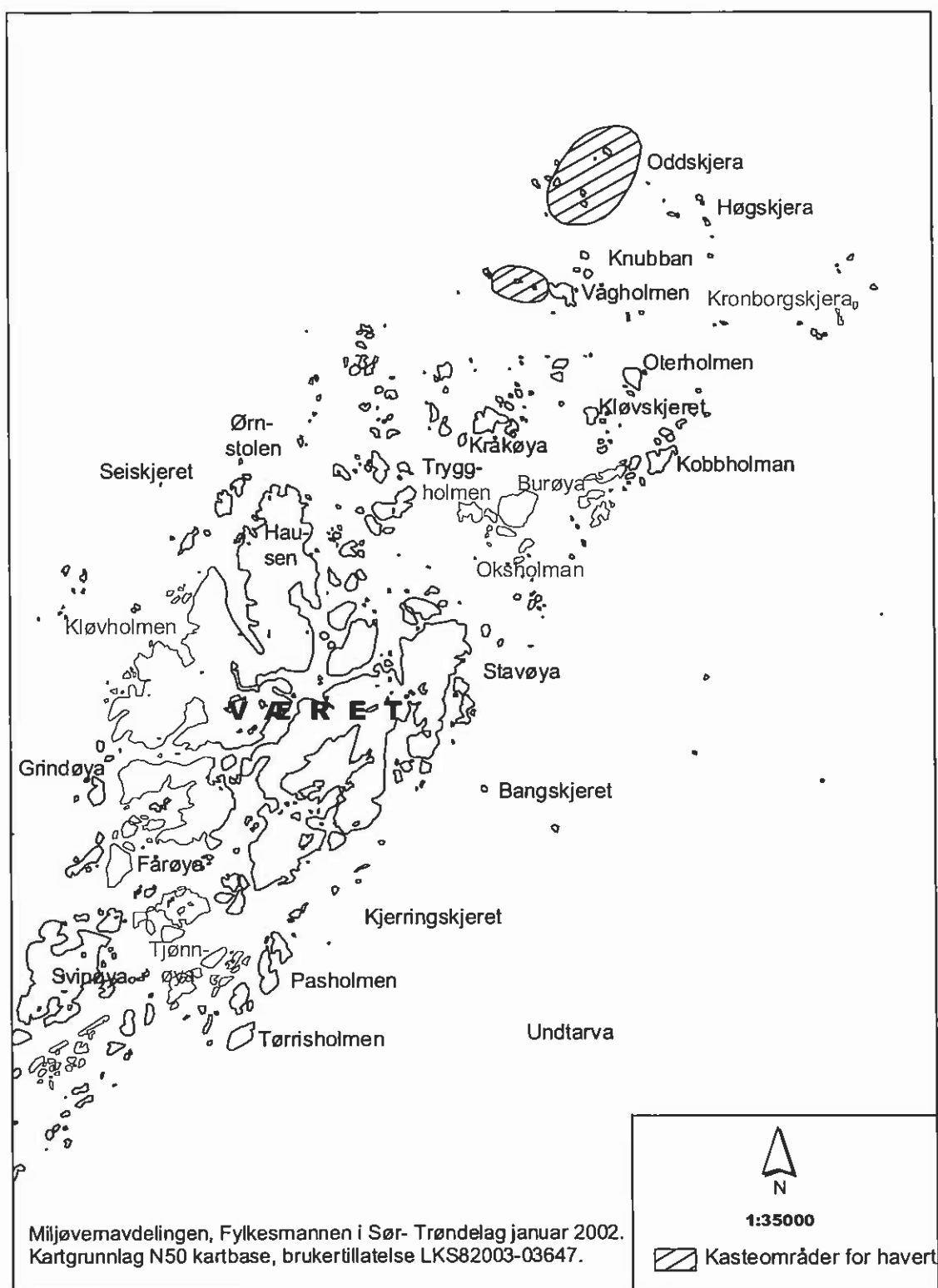
Følgende spurvefugl er registrert som hekkefugl i området: sanglerke, heipiplerke, skjærpiplerke, linerle, steinskvett, gråtrost, kråke, ravn og stær. Videre er et fåtall andre spurvefugl registrert i området.

Steinkobbe

Været og Undtarva er et svært viktig tilholdssted for arten året rundt. Området er rangert som det viktigste samlingsområdet innen fylket etter Froan og kvantitativt blant de fem viktigste tilholdssteder nasjonalt (vurdert ut fra resultatene i "statusrapport – overvåking kystsel fra Havforskningsinstituttet, oktober 1999). Yngling/kasting: Fra midten av juni og ut juli yngler steinkobben i området. De tradisjonelle kasteområdene i Været er Undtarva, Bangskjæret og Kjerringskjæra (FCH). Tidligste registrerte kasting: En unge ble sett den 13. juni 1983 (Otto Frengen). Årene 1991 og 1996 ble flere unger registrert 16. og 17. juni (FCH). Hårfelling: Under hårfellingsperioden i siste halvdel av august og første halvdel av september samles steinkobbene på gunstige steder. Undtarva og området mellom Stavøya og Tryggholmen er viktige lokaliteter i så henseende (fig. x). Bestand: Bestanden har hatt en positiv utvikling de siste 30-åra (fig. 4). Jakt/felling: I perioden 1980 til 1987 ble det avlivet 106 steinkobber i området (FCH, Røv 1992).

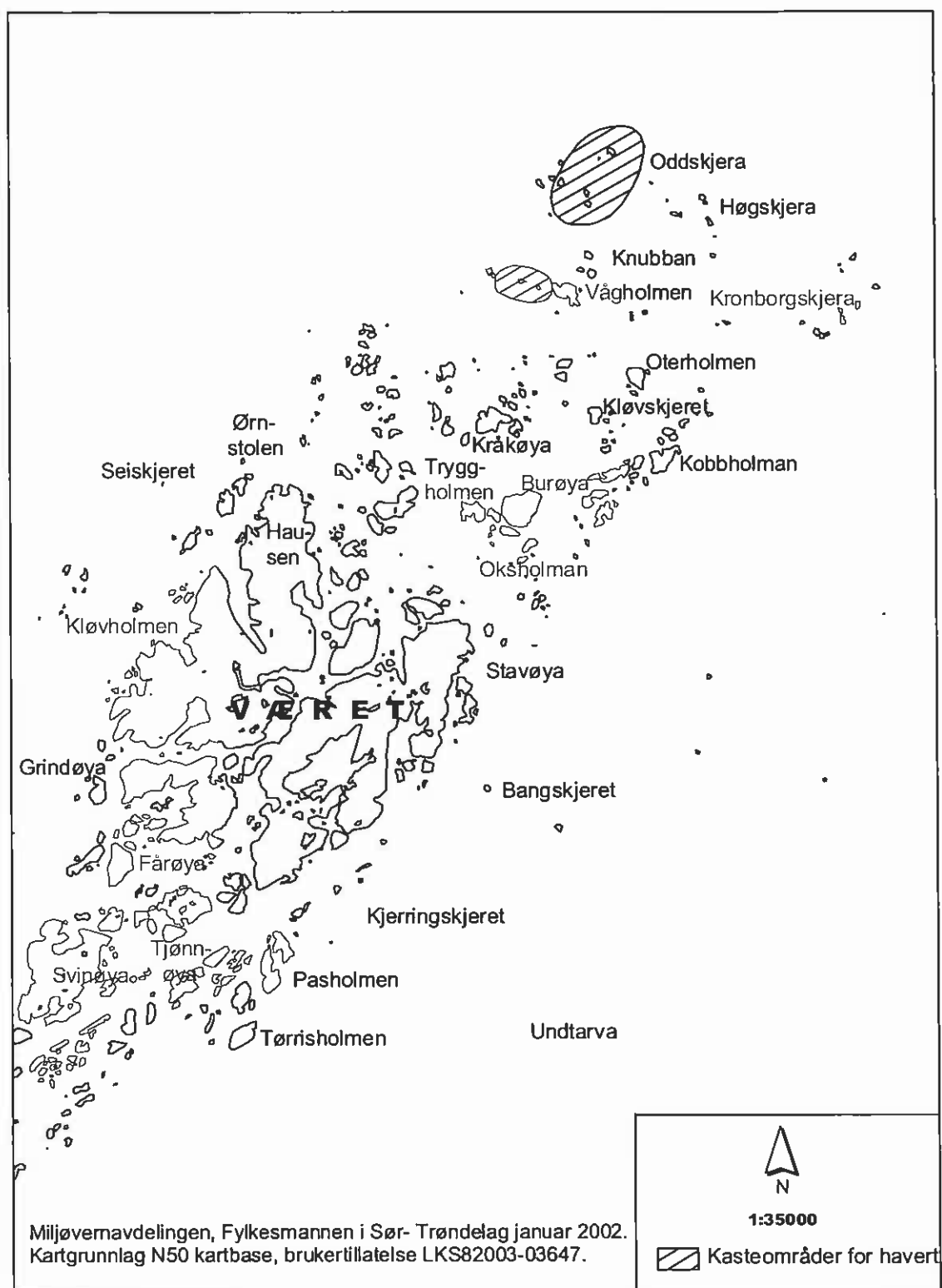
Figur 4. Forekomst av steinkobbe i Været. Mørke søyler angir maksimumsnoteringer det enkelte år utført i stor grad fra båt av F. C. Hagen under ordinært oppsyn. Lyse søyler angir hovedsakelig tellinger fra fly utført av institusjoner (Øynes 1964, Bjørge & Øritsland 1982, Røv 1992, Bjørge & Øien 1999).

Figur 5. Lokalisering av viktige oppholdssteder (liggeområder, hårfelling- og kasteområder) for steinkobbe i Været

Havert

Arten forekommer i mindre antall til alle årstider, fortrinnsvis i de nordligste og ytre deler av området. Ellers er arten registrert mange steder i Været, samt i Undtarva (FCH). Yngling: Siden slutten på 1980-tallet er kasting registret jevnlig på Oddskjæra. I de senere år kaster trolig mellom fem og ti dyr i dette området (FCH). Kastingen pågår fra de siste dagene i september og i oktober. Tidligste registrering av årsunge var en unge i Tinnbassenget 30. september 1996 (FCH). Ellers foreligger det flere registreringer av nykasta unger på Oddskjæra de første dagene i oktober (FCH). Jakt/felling: I perioden 1982 til 1985 ble ti dyr felt innen området (FCH).

Figur 6. Lokalisering av viktige oppholdssteder (kasteområder) for havert i Været.

Grønlandssel

Sporadisk forekommende gjest. Arten ble registrert ved et par anledninger under de siste invasjonene på slutten av 1980 tallet. Henholdsvis ett dyr 16. januar og 14. mars 1987 (FCH).

Spekkhogger

Sporadisk forekommende gjest. Fire dyr ble sett utenfor Balane 12. juli 1992 (FCH).

Oter

Arten er relativt vanlig i området og yngler trolig årlig. Ett voksent dyr i lag med tre unger ble sett ved Fårøya 9. januar 1996 (FCH).

Vånd

Vanlig. Opptrer enkelte år svært tallrik, sist i 2002.

Vedlegg 4

Oppdatert status:

Utdrag fra Miljøvernavdelingens rapport nr. 4-2004: Faunistiske undersøkelser i Været landskapsvern- og dyrelivsfredningsområde, Bjugn, Sør-Trøndelag, utgitt oktober 2004

Rapporten er utarbeidet av Hans Einar Ring laget på oppdrag av Fylkesmannen, og utgis i oktober 2004 som rapport nr. 4/2004 i Miljøvernavdelingens rapportserie. Rapporten er ledd i arbeidet med å øke kunnskapen om det biologiske mangfold i verneområdene i Sør-Trøndelag.

Fra sammendraget

Rapporten er et selvstendig dokument som bygger på resultater fra observasjoner og tellinger av fugl og pattedyr i årene 2002 til 2004. Hovedgrunnlaget bygger på syv telleperioder i 2002 og en i 2003.

Været og Tarva er et svært viktig myteområde for ærfugl og grågås, samt betydningsfullt for andre dykkender som for eksempel siland. De største ansamlingene av mytende fugl ble registrert nord og øst for Været.

Værets betydning for trekkfugler om høsten er fortsatt lite kjent. Ingen tellinger ble foretatt i tidsrommet medio august og ut september i denne omgang. Grundige tellinger i dette tidsrommet vil kunne gi verdifull informasjon i tillegg til eksisterende data, særlig for vadere, gressender og spurvefugler.

Som overvintringslokalitet er Været med sine mange skjær og gruntvannsområder av stor betydning for dykkender, skarv, dykkere og lommer. Området er spesielt viktig som overvintringslokalitet for islom. Også alkefugl, kvinand, stokkand og krikkand er vanlig overvintrere i området. Gråhegre og vadere som tjeld, storspove, rødstilk, fjæreplytt og steinvender er faste overvintrere i varierende grad. Dessuten benytter betydelige antall kråker hele Tarva til overnattingslokalitet gjennom vinterhalvåret.

I 2002 ble det konstatert 25 hekkende arter i tillegg til ni mulig hekkende. Været, og spesielt den nordlige delen, er et av de viktigste hekkeområdene for ærfugl i fylket. Omkring 580 par gjorde trolig hekkeforsøk i 2002. Sammenlignet med Sandvik (1983) har grågås en ubetydelig oppgang. Sildemåke så ut til å ha svært god næringstilgang i 2002, og de fleste parene i området gikk til hekking. Likevel ser bestanden ut til å være nesten halvert siden 1983. Også hos hettemåke er antall hekkende par halvert; alle åtte hekkeforsøkene i 2002 så ut til å mislykkes. Fiskemåke og terner lå på et noe høyere nivå enn i 1983. Linerle er nesten forsvunnet som hekkfugl med 15 til 30 par i 1983 og 0-1 par i 2002. Resten av de hekkende artene lå noenlunde jevnt på samme nivå som 19 år tidligere (se tab. 4). Det uvanlig tørre sommerhalvåret med helt uttørrede myrer og dammer kan imidlertid ha påvirket enkelte arters hekkesuksess i negativ retning.

Tabell 1. Navnesetting og stedsangivelse på soner og tellepunkt.

Sone nr.	Sonenavn	Tellepunkt	Sted
1	Havsundet	2	Vestpunktet på Grindøya og syd for Kløvholmen.
2	Hausen	1	Høyeste punkt på Hausen
3	Kråkøya	1	Høyeste punkt på Kråkøya
4	Kobbholman	1	Største Kobbholmen.
5	Stavøya	1	Betongkloss ytterst på Stavøya.
6	Undtarva	2	Ved varden og på overvannsskjær mot NØ.
7	Tjønnøya	1	Høyeste punkt på Tjønnøya
8	Været	0	Til fots

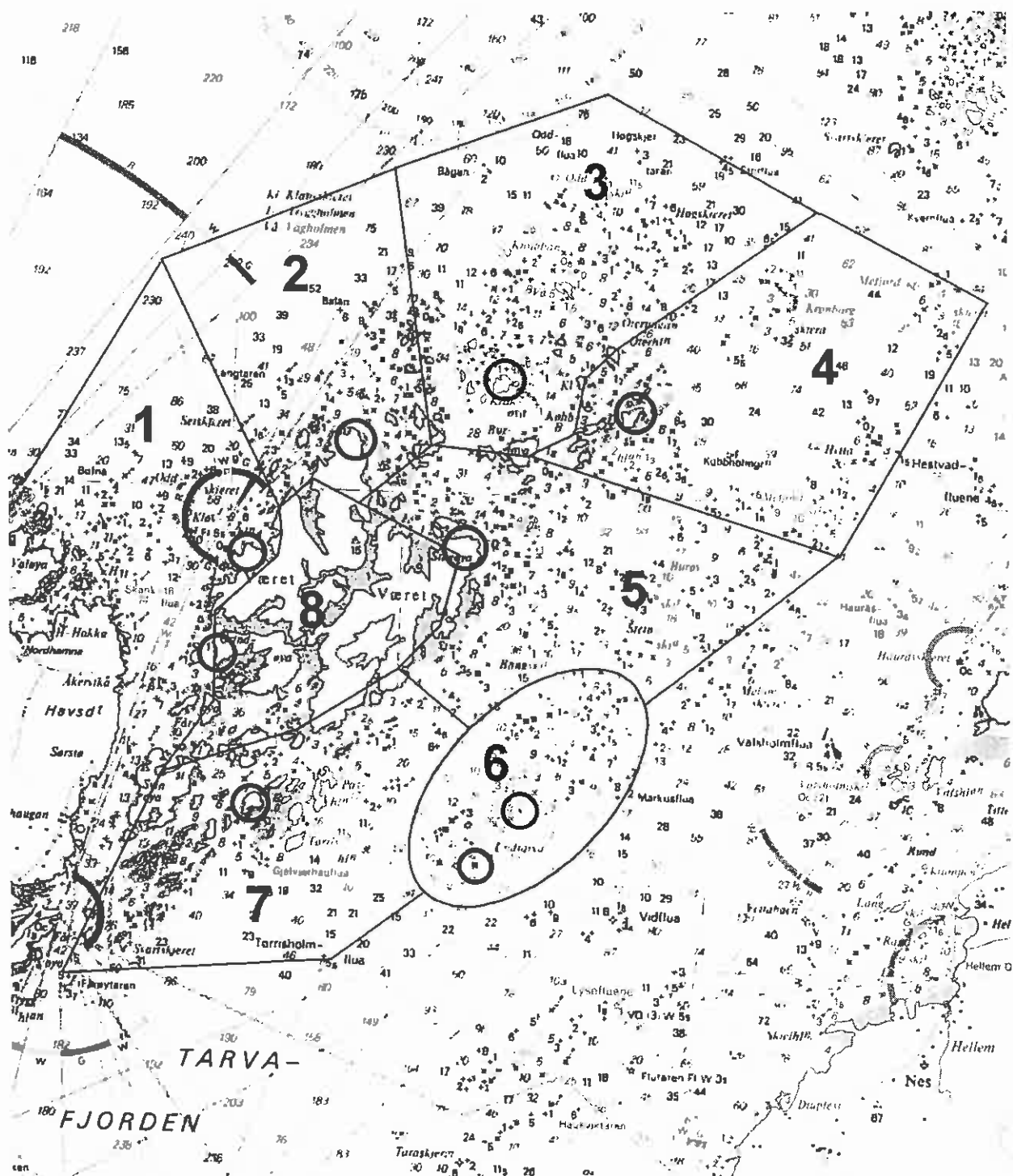
Tabell 3. Telleperioder tillagt måneder som er benyttet i rapporten. Merk at februar er talt i 2003.

Januar	Februar	April	Mai	Juni	August	Oktober	November
20.01.02	28.01.03 og 14.02.03	31.03.02 og 01.04.02	09.05.02	15, 16, 18, og 22.06.02	29-30.07 og 05- 06.08.02	03, 11. og 16.10.02	17- 18.11.02

Observatører

Når fulle navn ikke er nevnt er følgende forkortelser benyttet på personer som har deltatt i registreringsarbeidet eller bidratt med observasjoner. Observasjoner hvor ingen observatør er nevnt, er gjort av rapportens forfatter. Initialene er sortert i alfabetisk rekkefølge:

BES - Beate Solbakken
 HER - Hans Einar Ring
 KAS - Kjetil Aadne Solbakken
 MVE - Morten Venås

Figur 1. Soneinndeling av området som inngår i rapporten. Sirklene angir tellepunktene.

Resultater

Fugl

I dette kapittelet blir 94 arter omtalt og vurdert. 81 arter kommer fra de åtte telleperiodene. I tillegg er 13 andre arter omtalt. Disse er observert i tilknytning til området i årene 2000 til 2004. En oversikt over hekkebestand som sammenlignes med Sandvik (1983) og egne

maksimumsverdier fordelt på årstid, er gjengitt i tabell 4. side 19 og 20. Maksimumsverdiene omhandler kun de 81 artene fra syv telleperioder i 2002 og en i 2003.

Artskommentarer

Smålom *Gavia stellata*

Opptrer mer vanlig under vårtrekk i april og høsttrekk i september/oktober.

Maksimumsnotering: Til sammen 34 ind. i området 3-16. oktober 2002. **Hekking:** Ingen hekking konstatert i området. Dette skyldes trolig den uvanlig tørre sommeren hvor alle myrdammer var helt uttørket. To voksne og to juv. ble registrert mellom Hausen og Kråkøya 30. juli 2002. **Vinterregistrering:** Ingen ble sett under tellinger i januar og februar.

Storlom *Gavia arctica*

Opptrer fåtallig vår og høst, men kan også forekomme uregelmessig sommer og vinter.

Maksimumsnotering: Ni individer under en telling som ble utført dagene 31.3 og 1.4. 2002. **Sommerregistrering:** To individer ved Stavøya 16. juni 2002. **Vinterregistrering:** To individer i Havsundet 18. november 2002, ett ved Kråkøya 28. januar 2003 og ett ved Stavøya 14. februar 2003.

Islom *Gavia immer*

Arten opptrer relativt tallrik i vinterhalvåret. Forekommer spredt i hele området med den største tetthet i sone 3, 4 og 5 Kobbholman, Kråkøya og Stavøya. **Maksimumsnotering:** 37 individer under en telling som pågikk 28.1 og 14.2. 2003. **Sommerregistrering:** En ungfugl ved Kråkøya 16. juli 2002.

Gulnebbblom *Gavia adamsii*

Sjelden gjest. En registrering foreligger: Ett individ sør for Tjønneøya 14. februar 2003

Horndykker *Podiceps auritus*

Arten opptrer relativt vanlig i vinterhalvåret. De største ansamlinger er registrert i området Kobbholman – Stavøya. **Maksimumsnotering:** 40 individer i området under en telling dagene 31.3 og 1.4. 2002. **Sommerregistrering:** Ett individ ved Undtarva 5. august 2002.

Gråstrupedykker *Podiceps grisegena*

Arten forekommer relativt vanlig i vinterhalvåret. En stor del av registreringene er gjort nord og øst for Kobbholman. De fleste ser ut til å ankomme området først i oktober og trekker bort i løpet av april. **Maksimumsnotering:** 51 individer under en telling 28.1 og 14.2. 2003.

Dvergdykker *Tachybaptus ruficollis*

Sjelden. Ett individ ved Kobbholman 31. mars 2002 (HER) og to vest for Stavøya 14. februar 2003 (MVE).

Toppsykker *Podiceps cristatus*

Sjelden. Ett individ nordvest for Kobbholman 28. januar 2003 og er trolig første registrering i området.

Havhest, havlire, grålire, havsule

Trekker på utsida av Været i sterke vestlige vinder, hovedsakelig i mai og august/september.

Maksimumsnotering: Under en telling fra Valøya, Husøya 13. september 2002 ble det registrert 7 havhest, 9 havlire, 29 grålire og 135 havsule (MVE, Ståle Prestøy).

Havsvale og stormsvale *Hydrobates pelagicus/Oceanodroma leucorhoa*

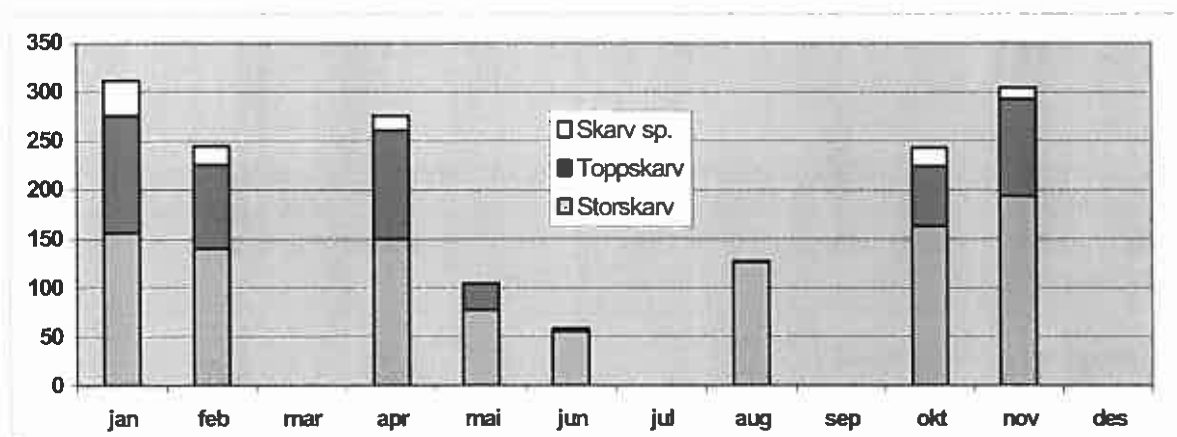
Artene opptrer i området, uten at det foreligger registreringer gjort fra Været. I perioden 2000 til 2002 ble ni havsvaler og to stormsvaler ringmerket på Valøya, Husøya.

Storskarv *Phalacrocorax carbo*

Tilstede i bra antall hele året. Spesielt i vinterhalvåret med tyngde nord og øst for Kråkøya, Kobbholman og Stavøya (sone 3, 4 og 5). Det ble ikke gjort noen observasjoner som tyder på at arten hekker i området. **Maksimumsnotering:** 194 individer 17 – 18. november 2002.

Toppskarv *Phalacrocorax aristotelis*

Vanlig i vinterhalvåret og i mindre antall enn storskarv. Arten er så godt som fraværende i sommerhalvåret. Mer jevnt fordelt i området enn storskarv, men med tyngde ved Hausen, Kråkøya samt ved Undtarva. Ingen indikasjoner på hekking. **Maksimumsnotering:** 120 individer 20. januar 2002, hvorav mer enn halvparten ble sett ved Hausen og Kråkøya. Undtarva ble ikke talt denne dagen på grunn av tett snødrev.

Figur 2. Antall skarv i Været i 2002. Antall for februar måned er fra 2003.

Gråhegre *Ardea cinerea*

Arten opptrer til alle årstiden og noen få par hekker trolig i området, uten at dette ble konstatert. I en tett granskog ved Valsholmleia på Husøya ble det i 2003 opptalt 40-50 reir, hvorav 8-10 var i bruk. **Registreringer i hekketida:** Åtte individer 15-22. juni 2002 og 17 individer 29. juli – 6. august. **Maksimumsnotering:** 24 individer 3-16. oktober 2002.

Sangsvane *Cygnus cygnus*

Arten forekommer fåtallig i vinterhalvåret. Samtlige registreringer opplistes: Seks voksne og tre ungfugler i Tinnbassenget 18. november 2002. Både Ferskvatnet og Brakkvatnet var islagt i denne telleperioden. To voksne og en ungfugl i Ferskvatnet 14. februar 2003.

Kortnebbgås *Anser brachyrhyncus*

Sjelden. Ett individ i Ferskvatnet sammen med grågjess 15. juni 2002.

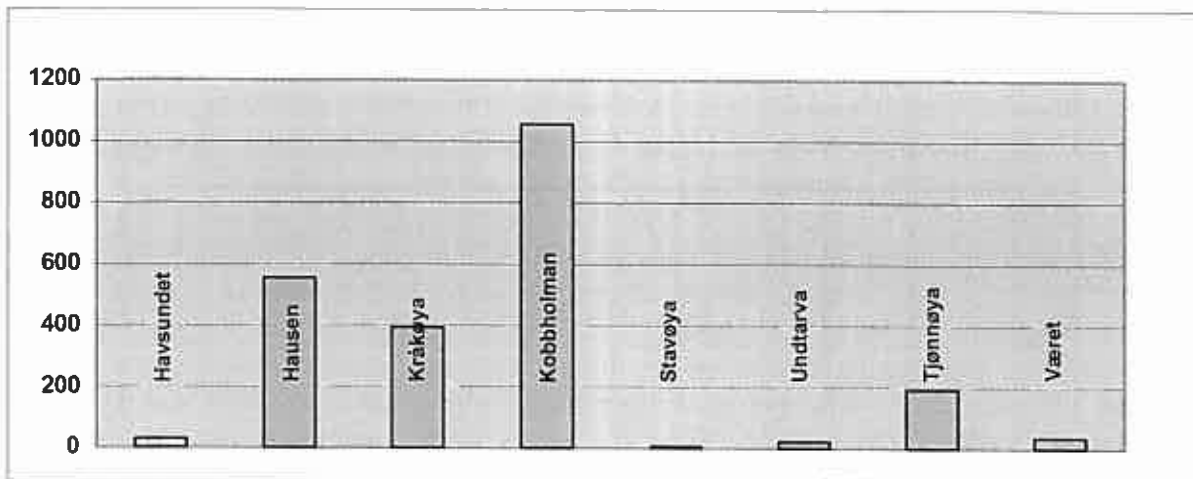
Hvitkinngås *Branta leucopsis*

Minst 3000 individer passerte både på innsida og utsida av været 27. september 2003. Observasjonen ble gjort fra Valsneset. Noen mindre flokker så ut til å gå inn for landing på Været.

Grågås *Anser anser*

Været og Tarva for øvrig er et svært viktig hekke- og myteområde for arten.

Ankomst vår: 170 individer under registreringer 31. mars – 1. april. **Hekking:** To kull, 4-5 dager gamle, i Havsundet allerede 9. mai 2002. Dette indikerer at første egg er lagt omkring 6. april. Det ble registrert til sammen 148 unger fordelt på 48 kull, noe som gir en gjennomsnittlig kullstørrelse på 3,1. Kullstørrelsen varierte fra 1 til 6. Hekkebestanden ligger trolig en del høyere enn hva registrerte kull tilsier. **Myting:** De viktigste områdene i mytetida ser ut til å være i områdene nord og øst for Hausen, Kråkøya og Kobbholman, med

henholdsvis 555, 393 og 1056 individer 16 – 18. juni 2002. **Maksimumsnotering:** 2289 individer i området 15 – 22. juni 2002. Tar man resten av Tarva i betraktning er antallet i mytetida trolig rundt 3000 individer. **Siste høstobservasjon:** Ett individ ved Kråkøya 3. oktober 2002. **Vinterregistreringer:** 12 individer ved Tjønnøya 20. januar 2002 (MVE, HER). **Figur 3.** Antall grågæss fordelt på soner. Tellingen pågikk 15, 16, 18 og 22. juni 2002.

Ringgås *Branta bernicla hrota*

Ett individ i flukt fra Stavøya og som landet nord for Kobbholman 9. mai 2002.

Gravand *Tadorna tadorna*

Fåttallig forekommende i sommerhalvåret. **Maksimumsnotering:** Åtte individer i området 9. mai 2002 (KAS, BES). **Hekking:** To voksne og fire juv. ved Tinnbassenget 6. august 2002.

Stokkand *Anas platyrhynchos*

Vanlig gjennom hele året. **Maksimumsnotering:** 89 individer 28. januar – 14. februar 2003 (MVE, HER). **Hekking:** Ble ikke konstatert hekkende, men 21 hanner og 2 hunner i Ferskvatnet 15. juni 2002.

Stjertand *Anas acuta*

Ett hunnfarvet individ i Ferskvatnet 1. desember 2003.

Krikkand *Anas crecca*

Arten forekommer til alle årstider. **Maksimumsnotering:** 53 individer 3 – 16. oktober 2002. **Vinterregistrering:** 20 hanner og 9 hunner i Tinnbassenget 18. november samt 21 individer i området 14. februar 2003. **Hekking:** Ble ikke påvist hekkende, men seks hanner oppholdt seg ved Tjønnøya 15. juni 2002 og 39 individer i Ferskvatnet 6. august.

Brunnakke *Anas penelope*

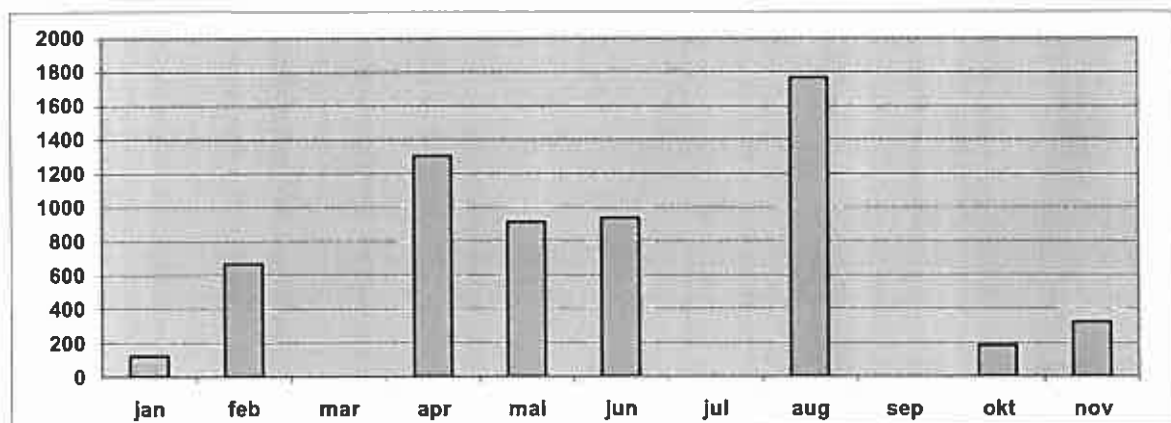
Fåttallig gjennom sommerhalvåret. **Hekking:** Selv om det ikke ble påvist, hekket sannsynligvis noen par. Fem hanner og fem hunner ved Kobbholman 9. mai 2002 og fem hanner i Ferskvatnet 15. juni.

Toppand *Aythya fuligula*

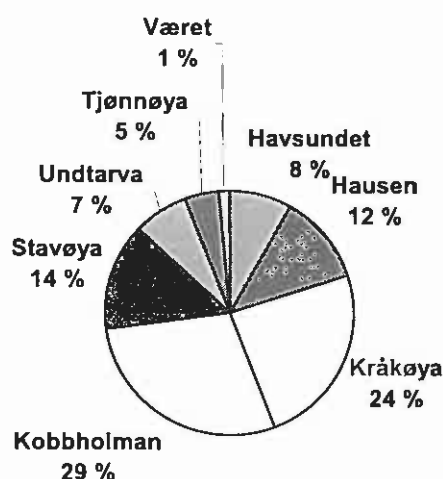
Ett par i Ferskvatnet 9. mai 2002 (KAS, BES).

Ærfugl *Somateria mollissima*

Tallrik gjennom hele året unntatt i perioden oktober til januar. **Hekking 2002:** Under registreringer 9. mai ble det talt opp 575 voksne hanner og 319 hunner, noe som tilsier omkring 580 par som trolig gjør hekkeforsøk i området. De største antall ble registrert i området Hausen – Kråkøya – Stavøya. I tiden 15 – 26. juni ble det registrert 124 unger fordelt på 40 kull, noe som gir en gjennomsnittlig kullstørrelse på dette tidspunktet på 3,1. Gjennomsnittsalderen på ungene tydet på at de fleste begynte eggleggingen første uka i mai, men tre kull med små unger 29. juli tyder på egglegging/ omlegging i månedsskiftet juni/juli. Totalt mellom 15. juni og 5. august ble det talt opp 201 unger fordelt på 69 kull, som gir gjennomsnittlig kullstørrelse på 2,9. **Myting:** 1767 individer fordelt på 1161 hanner, 603 hunnfarvet og tre unge hanner ble talt opp 29. juli – 5. august. De største ansamlingene befant seg i sone 2 Hausen, sone 3 Kråkøya og særlig rundt Kronborgskjæra og sørøst mot Hytta og Mefjordskjæret i sone 4. **Overvintring:** Så ut til å variere en del i antall gjennom vinteren, med 121 individer 20. januar 2002, 320 individer 17-18. november 2002 og 666 mellom 28. januar og 14. februar 2003. Fordeling var da 322 voksne hanner, 58 unge hanner og 286 hunner.

Figur 4. Månedlige variasjoner for ærfugl i 2002. Antallet for februar måned er fra 2003.

Figur 5. Prosentvis fordeling av ærfugl i tellesonene i hele perioden.

Praktærfugl *Somateria spectabilis*

To voksne hanner og tre hunner sør for Kronborgskjæra 28. januar 2003.

Havelle *Clangula hyemalis*

Vanlig fra oktober til april. **Maksimumsnotering:** 286 individer 28. januar – 14 februar 2003 (MVE, HER).

Svartand *Melanitta nigra*

Arten opptrådte svært fåtallig i vinterhalvåret. **Maksimumsnotering:** Seks individer i Havsundet 11. oktober 2002.

Sjørørre *Melanitta fusca*

Forekommer til alle årstider. Mere tallrik i vinterhalvåret. **Maksimumsnotering:** 217 individer 28. januar – 14. februar 2003 (MVE, HER). **Sommerregistrering:** To hanner ved Kobbholman 16. juni 2002.

Kvinand *Bucephala clangula*

Opptrådte spredt gjennom vinterhalvåret med tyngde ved Stavøya og Tjønnøya (sone 5 og 6), samt Ferskvatnet når det var isfritt. **Maksimumsnotering:** 109 individer i området 28. januar – 14. februar 2003 (MVE, HER).

Siland *Mergus serrator*

Forekom relativt tallrik i hele telleperioden, med unntak av tellingene som pågikk i mai og juni 2002. **Maksimumsnotering:** 401 individer 29. juli – 6. august 2002, de aller fleste i området Kråkøya og Kobbholman (sone 3 og 4) og dreier seg i hovedsak om mytende individer. **Hekking:** Trolig hekker rundt ti par i området. I månedsskiftet juli - august ble det talt opp 37 pull fordelt på seks kull. Noen ser ut til å starte egglegging/omlegging svært sent, da et kull i Ferskvatnet og et kull i Tinnbassenget var daggamle 6. august. Dette indikerer egglegging første uka i juli. Et annet kull i Tinnbassenget inneholdt to aldersklasser passet av

en enslig hunn. **Maksimumsnotering vinter:** Til sammen 225 individer spredt i hele området 28. januar – 14. februar 2003 fordelt på 117 hanner og 108 hunner.

Kongeørn *Aquila chrysaetos*

Arten ser ut til å opptre enkeltvis i vinterhalvåret. Tre registreringer av ungfugl ble gjort henholdsvis 9. mai (KAS, BES) og 18. november 2002 samt 14. februar 2003 (MVE).

Havørn *Haliaeetus albicilla*

Arten var tilstede i bra antall i hele perioden. **Maksimumsnotering:** Det ble registrert 18 individer 28. januar- 14. februar 2003 fordelt på ni voksne og ni ungfugler (MVE, HER).

Hekking: Ett egg og en nyklekket unge i reiret ved Brakkvatnet 9. mai 2002. Dette indikerer at første egg ble lagt de siste dagene i mars. En unge vokste opp.

Myrhauk *Circus cyaneus*

Ett hunnfarvet individ jaktet i området Stavøya – Ferskvatnet 14. februar 2003 (HER, MVE).

Jaktfalk *Falco rusticolus*

En ungfugl i flukt fra Fårøya og over Havsundet mot Husøya 11. oktober 2002.

Vandrefalk *Falco peregrinus*

En ungfugl over Været 11. oktober 2002 og en voksen ved Kobbholman 28. januar 2003.

Dvergfalk *Falco columbarius*

Ett individ jaktet ved Tjønnøya 18. oktober 2002.

Tårnfalk *Falco tinnunculus*

En hunn ved Stavøya 14. februar 2003 (MVE).

Tjeld *Haematopus ostralegus*

Vanlig hekkefugl. Overvintret i små antall. **Maksimumsnotering:** Til sammen 181 individer 31. mars – 1. april 2002. **Hekking:** Omtrent 60 par hekker spredt omkring i hele området.

Vipe *Vanellus vanellus*

Maksimumsnotering: Til sammen 34 individer 15. – 22. juni 2002. **Hekking:** Åtte til ti par hadde hekkeadferd i perioden; ett par på Tjønnøya, ett på Svinøya og resten spredt på Været.

Tundralo *Pluvialis squatarola*

Ett individ på holme nord for Kråkøya 31. mars 2002.

Heilo *Pluvialis apricaria*

Ingen indikasjoner på hekking i 2002. Det ble registrert 18 individer i området 9. mai (KAS, BES, HER), ti individer 5-6. august og ett ind. 11. oktober.

Sandlo *Charadrius hiaticula*

Sparsomt observert mellom 31. mars og 6. august med **maksimumsnotering** på 46 ind. 6. august. Trolig hekket fem til ti par i perioden. **Tidlig vårregistrering:** Ett individ 26. februar 2004 ved Kobbholman.

Sotsnipe *Tringa erythropus*

Ett individ fløy langs Brakkvatnet 6. august 2002.

Rødstilk *Tringa totanus*

Vanlig i hele perioden. **Hekking:** Sannsynlig hekker fra åtte til ti par spredd i området. To pull i ternekoloni ved Tinnbassenget 17. juli 2002. **Vinterregistrering:** Hele 37 individer 20. januar 2002 som også er maksimumsnotering i perioden.

Gluttsnipe *Tringa nebularia*

Åtte individer ved Brakkvatnet og Grindøya 6. august 2002.

Steinvender *Arenaria interpres*

Tallrik overvintrer. Fåfallig hekkefugl. **Maksimumsnotering:** 120 individer 31. mars – 1. april 2002. **Hekking:** Trolig hekker rundt ti par i området.

Polarsnipe *Calidris canutus*

To individer ved Kråkøya 31. mars 2002 og fire ved Grindøya 14. februar 2003 (MVE, HER).

Fjæreplytt *Calidris maritima*

Vanlig overvintrende med største antall på 94 individer 17-18. november.

Myrsnipe *Calidris alpina*

Sparsomt forekommende i trekkiden. **Hekking:** Ble ikke påvist hekkende, men ett individ ble sett ved Stavøya 16. juni. **Vinterregistrering:** To individer 20. januar 2002 (MVE, HER).

Brushane *Philomachus pugnax*

To ungfugler ved Grindøya 6. august 2002.

Småspove *Numenius phaeopus*

Hekking: Ikke konstatert hekkende, men ett syngende og ett individ ble observert sammen, henholdsvis på Grindøya og vest for Brakkvatnet, samt ett syngende individ på Stavøya 15-16. juni 2002.

Storspove *Numenius arquata*

Jevnt representert gjennom hele året. **Hekking:** I perioden hekket sannsynlig fra ti til tolv par. **Maksimumsnotering:** 43 individer 3-16. oktober og 42 individer 29. juli – 6. august. **Vinterregistrering:** 15 individer 20. januar og 19 individer 17-18. oktober samt 14 i februar 2003.

Lappspove *Limosa lapponica*

Fåfallig i trekkiden. **Vinterregistrering:** Fire individer på Undtarva 28. januar 2003.

Enkeltebekkasin *Gallinago gallinago*

Sparsomt forekommende i sommerhalvåret. **Hekking:** Hekkebestanden ligger trolig på mellom ti og femten par. Ett reir med fire egg 9. mai 2002 (KAS, BES).

Svømmesnipe *Phalaropus lobatus*

Flokk på ca. 20 passerte på utsida av Været og landet på sjøen utenfor Valøya, Husøya 16. august 2001 (HER, MVE, Knut Hellandsjø). Minimum ti individer passerte samme sted 24. august 2003 (HER, MVE, Andreas Winnem).

Tyvjo *Stercorarius parasiticus*

De to første ind. ble registrert 9. mai ved Kobbholman og Stavøya. **Hekking:** I perioden 15-22. juni ble 38 individer registrert, hvorav ni rugende ind. og syv territorielle par, de fleste

på vestsida av Brakkvatnet og utover Hausen. I perioden 29. juli – 6. august ble 74 individer registrert, hvorav 18 ungfugl. Den totale hekkebestanden lå trolig på ca. 20 par.

Fjelljo *Stercorarius longicaudus*

Hele 41 individer i flukt fra Husøya og over Været 19. mai 2001 (HER, MVE, Gunnar Dybvik).

Storjo og polarjo *Catharacta skua/pomarinus*

Passerer Været i trekkiden, spesielt under sterke vestlige vinder. **Maksimumsnoteringer observert fra Valøya:** seks storjo 13. september 2002 (MVE, Ståle Prestøy). Fem polarjo 19. mai 2001 (HER, MVE, Gunnar Dybvik).

Hettemåke *Larus ridibundus*

Maksimumsnotering: Til sammen 20 individer 15-16. juni 2002. **Hekking:** Fire par på Graverholmen og fire par syd for Ferskvatnet 15. juni. Mye tyder på at hekking ble mislykket på begge lokaliteter; i perioden 29. juli til 6. august ble ingen hettemåker registrert.

Fiskemåke *Larus canus*

Tilstede i moderat antall i sommermånedene. **Maksimumsnotering:** Til sammen 225 voksne og en 2k 15-22. juni 2002. **Hekking:** Den største kolonien lå på Måseskjæret sørøst for Svinøya, og talte minst 40 par. Kolonier på fem til tyve par ble funnet nord for Kråkøya, ved Kobbholman og nord for Grindøya. Alle koloniene lå i eller rett ved ternekolonier. Ellers hekket fra ett til tre par spredd i hele området. Totalt så hekkebestanden ut til å ligge på 60 til 80 par. Kolonien på Måseskjæret inkluderte to albino pull, samt en partiell albinistisk voksen. I alle fall den ene ungen vokste opp og var da helt hvit. Den partiell albinistiske fuglen ble første gang observert på Husøya i 2001 samt ved flere anledninger på Neslandet i 2002 og 2003.

Krykkje *Rissa tridactyla*

Opptrer fåtallig gjennom vinterhalvåret (inkl. vår og høst), med maksimumstall på 62 individer i oktober 2002.

Sabinemåke *Larus sabini*

Ett voksent individ passerte Været 12. oktober 2001 (MVE, Gunnar Dybvik) og ett voksent individ 3. november (MVE, Knut Hellandsjø).

Sildemåke *Larus fuscus*

Hekking: De fleste av de 45-50 parene så ut til å gå til hekking. Næringstilgangen i 2002 var etter alt å dømme svært god. I en ren sildemåkekoloni på rundt 32 par øst for Hegresteinene på Husøya ble det ringmerket 27 pull, og de fleste var "stinne" av ca. 8 – 10 cm store sild. De fleste parene holdt til i mer eller mindre spredde kolonier på Hausen og sør mot Brakkvatnet. Minst fem par på Svinøya, to på Måseskjæret og fire på Fårøya. Til sammen 40 juvenile individer ble registrert i perioden 30. juli – 6. august.

Gråmåke *Larus argentatus*

Hekking: Rundt 420 - 470 par så hekkebestanden ut til å ligge på i 2002. De fleste parene hekket i fem - seks store kolonier samt i noen små kolonier og spredte par. Den største og tetteste kolonien lå på nordsida av Grindøya. Minimum 348 juvenile individer ble registrert i perioden 29. juli – 6. august. **Vinterregistreringer:** Antallene ser ut til å variere en del

gjennom vinteren. Maksimumsnotering på 573 individer 28. januar – 14. februar 2003 (MVE, HER) og en minimumsnotering på 169 individer 17. – 18. november 2002.

Svartbak *Larus marinus*

Hekking: Bestanden lå på omkring 130 par. Den største kolonien lå på Kobbholmen med ca. 30 par og en spredt koloni sør for Hausen med rundt 20 par. Hekket ellers spredt på holmer, særlig nord for Været, samt blandet i gråmåkekolonier. **Vinterregistrering:** 197 individer 28. januar – 14. februar 2003 (MVE, HER) og et minimumsantall på 31 ind. 17.-18. november 2002.

Makrellterne *Sterna hirundo*

Hekking: Noen få par i utkanten av rødnebbternekoloni nord i Tinnbassenget. Den totale bestanden lå trolig på fem til ti par.

Rødnebbterne *Sterna paradisaea*

Hekking: Ser ut til å ha hatt en god sesong med gode næringsforhold. Minimum 250 hekkende par fordelt på syv kolonier. En koloni nord for Grindøya på 12 til 15 par ble av ukjent årsak forlatt første halvdel av juli. I perioden 29. juli til 6. august ble 353 ungfugler registrert. Området mellom Undtarva og Været så ut til å være viktig for næringssøk i hele perioden. Ett individ i første sommerdrakt ble sett ved Undtarva 15. juni 2002.

Lomvi *Uria aalge*

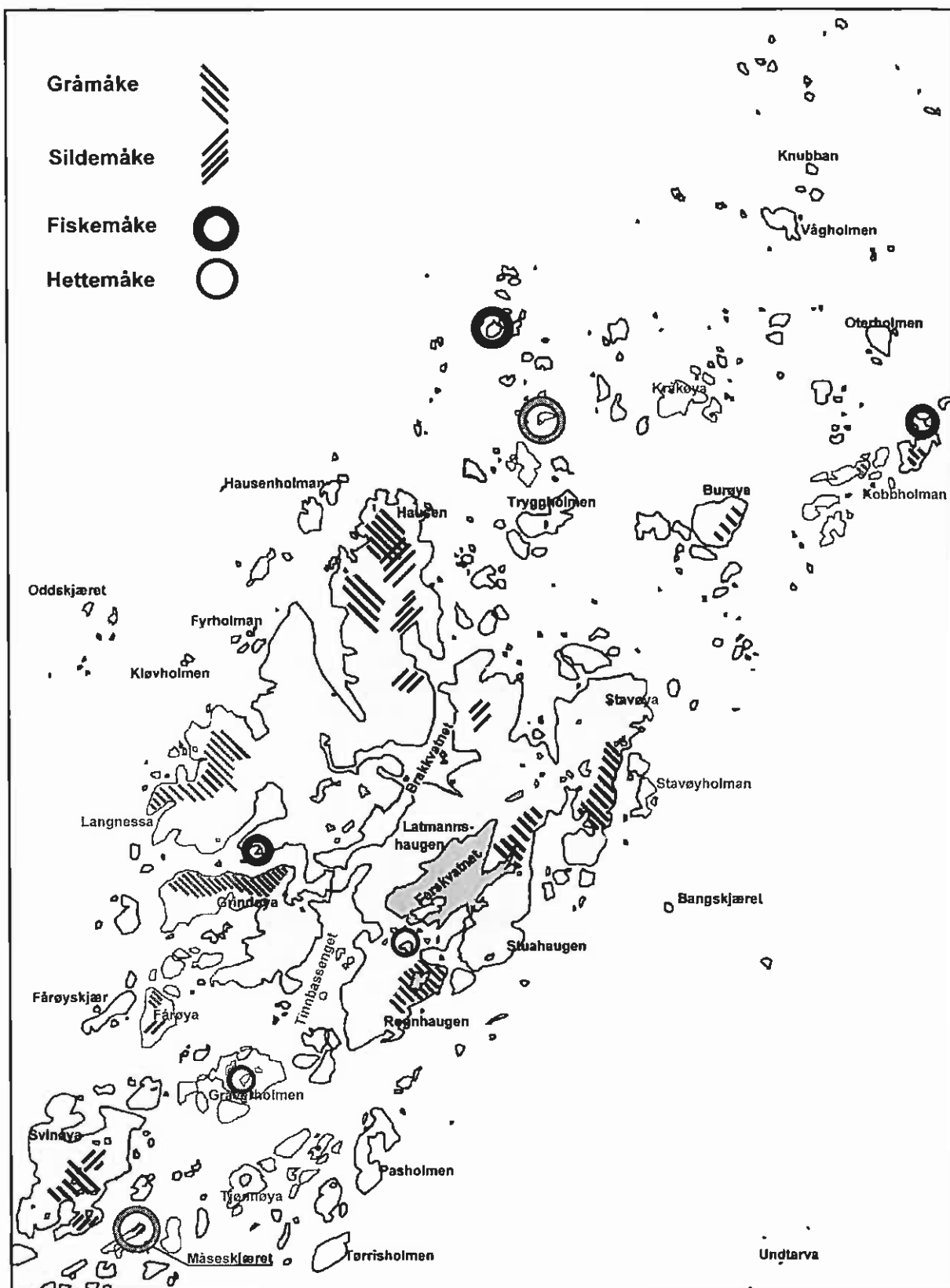
En art som i likhet med de andre alkefuglene, med unntak av teist, kan variere mye i antall i løpet av vinterhalvåret og fra år til år. **Maksimumsnotering:** Til sammen 55 individer 20. januar 2002. **Sommerregistrering:** To individer i Havsundet 22. juni 2002 og ett ind. ved Kobbholman 27. juli.

Polarlomvi *Uria lomvia*

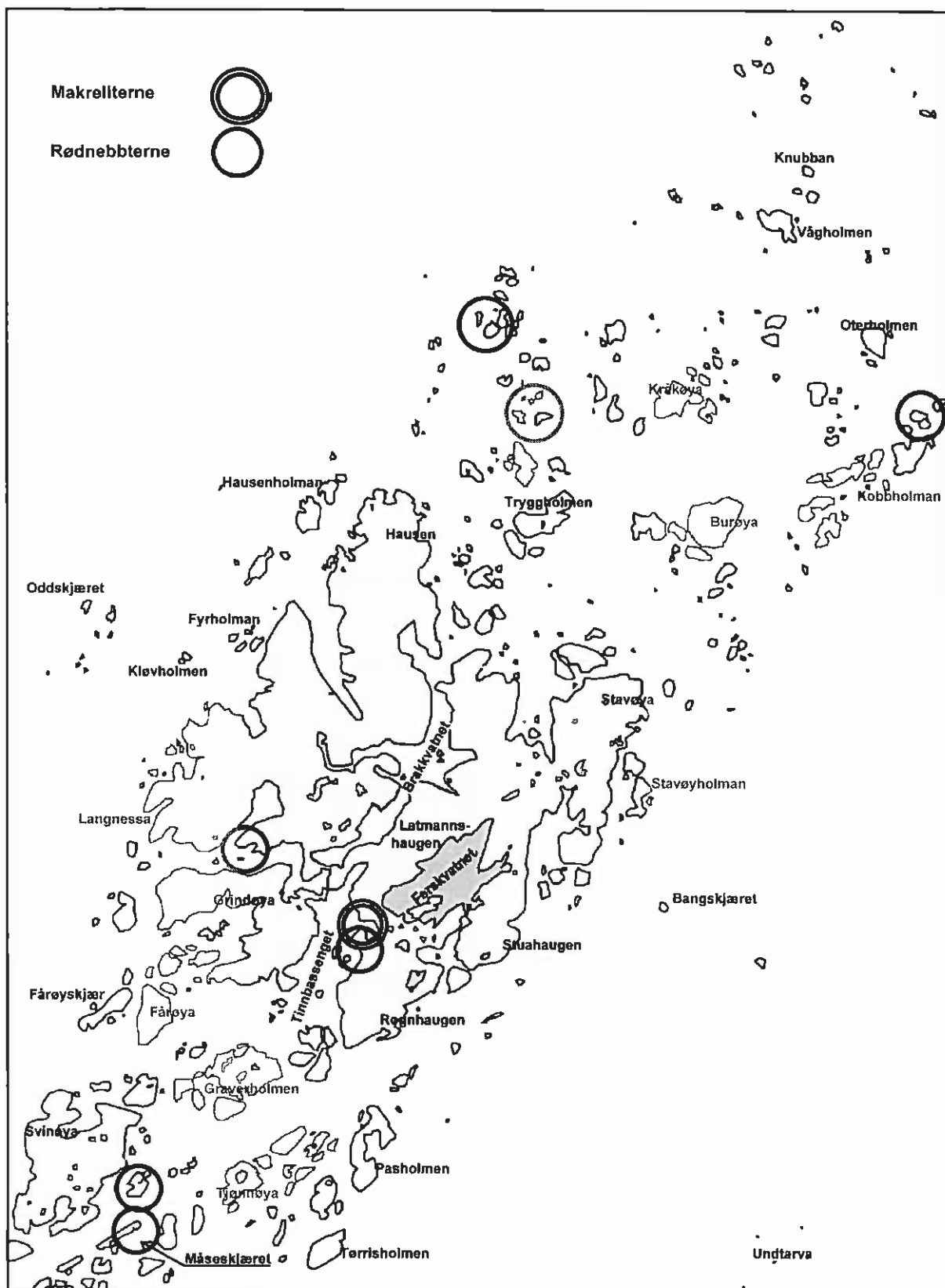
Ett individ vest for Hausen 20. januar 2002.

Alke *Alca torda*

Relativt vanlig i vintermånedene. **Maksimumsnotering:** Til sammen 42 individer 20. januar 2002 (MVE, HER).

Figur 6. Måkekolonier i 2002.

Figur 7. Ternekolonier i 2002.

Teist *Cepphus grylle*

Vanlig i hele perioden og mest tallrik i vinterhalvåret. **Hekking:** Hekkebestanden ligger trolig på over 40 par. Ytterst på Stavøya 16. juni 2002 ble ni individer skremt ut fra diverse hulrom, og tre reir med egg ble funnet. **Maksimumsnotering:** Til sammen 194 individer i området 28. januar – 14. februar 2003 (MVE, HER), med størst antall ved Stavøya (sone 5).

Lunde *Fratercula arctica*

Noen få individer gjennom perioden med største antall på syv individer 31. mars 2002.

Alkekonge *Alle alle*

Til sammen 38 individer 17. – 18. november 2002. Arten opptre uregelmessig i vinterhalvåret. Kan opptre i store antall enkelte år.

Jordugle *Asio flammeus*

Hekking: Hekking konstatert på Svinøya og mulig hekking vest for Brakkvatnet samt mellom Ferskvatnet og Hausen. Bestanden varierer i takt med bestanden av smågnagere. 2001 var et år med stor bestand av vånd og fem reir ble funnet i minimum 12 territorier på Husøya.

Skjærpiplerke *Anthus petrosus*

Fåtallig vinter og høst, men er vanlig forekommende vår og sommer. **Hekking:** Trolig hekker opp til 20 par spredt i hele området.

Heipiplerke *Anthus pratensis*

Relativt vanlig vår og sommer. **Hekking:** I 2002 hekket trolig rundt ti par i området.

Linerle *Motacilla alba*

Arten var nesten fraværende i sommerhalvåret. Ett engstelig individ på Svinøya 22. juni 2002 kan tyde på hekking.

Gjerdesmett *Troglodytes troglodytes*

Tre observasjoner i 2002. En ved Ferskvatnet 20.1. og en på Hausen og ved Havsundet 11.10.

Steinskvett *Oenanthe oenanthe*

Vanlig i sommerhalvåret. **Hekking:** Trolig hekket seks til syv par spredt på Været i 2002.

Gråtrost *Turdus pilaris*

Ett til to par hekket i området i 2002. Ett individ fløy av reir ved Brakkvatnet 15. juni 2002.

Vinterregistrering: Til sammen 54 individer i området 20. januar (MVE, HER).

Svarttrost *Turdus merula*

Ett individ på Stavøya 16. juni 2002.

Stær *Sturnus vulgaris*

Til sammen 44 individer på Været og Tjønnøya 31. mars -1. april 2002.

Ravn *Corvus corax*

Tre individer ved Tjønnøya 31. mars og 2 ind. i området 11. og 16. oktober.

Kråke *Corvus cornix*

Relativt vanlig til alle årstider. Været og Tarva for øvrig er et viktig overnattingsområde i vinterhalvåret. Observasjoner gjennom flere år gjort fra Neslandet viser daglig flere hundre og opp mot 1000 individer på trekk i grålysning og skumring. Det ser ut til at de fleste oppholder seg på Ørlandet på dagtid. **Hekking:** Fem til ti par hekket i området i 2002. Ett reir med seks egg og ett med fire unger i bergvegg på Grindøya 9. mai 2002 (KAS, BES).

Grønnfink *Carduelis chloris*

Arten ble observert i små antall vinter, vår og sommer.

Bergirisk *Carduelis flavirostris*

Noen få par hekker trolig i området. Til sammen åtte individer ble observert i sone 8 Været 15. juni 2002.

Gråsisik *Carduelis flammea*

To individer i sone 8 Været 9. mai 2002 (KAS, BES).

Snøspurv *Plectrophenax nivalis*

Forekommer i små antall senhøst, vinter og vår. Ett individ ved Hausen og fire på Tjønnøya (MVE) 20. januar 2002, en på Tjønnøya 31. mars og fire ved Havsundet 18. november.

Nøkkilverdier/hekkebestand

Tabell 4. Nøkkilverdier for forekomst av fugl på Været fordelt på årstid. Verdiene i tabellen er hentet fra registreringer i periodene nevnt i tab. 3, side 6 og tab. 6-12, side 25-38. Hekkebestand Sandvik (1983) er oppført til sammenligning.

Art	Hekke- bestand Sandvik 1983	Hekke- bestand 2002	Maksimumsverdier (antall individer)			
			Vinter 16.nov.- 28. feb.	Vår 1. Mar.- 31. mai.	Sommer 1. Jun.- 15. aug.	Høst 16. aug.- 15. nov.
Smålom	1-3 par	0-1 par	3	9	4	34
Lom sp.			3	7		
Storlom			2	8	2	7
Islom			37	18	1	4
Gulnebbblom			1			
Dvergdykker			2	1		
Horndykker			36	40	1	15
Toppdykker			1			
Gråstrupedykker			51	36		27
Dykker sp.			26			13
Storskarv			194	150	126	163
Skarv sp.			36	15		19
Toppskarv			120	111	3	61
Gråhegre	4-6 par	0-2 par	17	8	17	24
Sangsvane			9			
Grågås	Ca. 60 par	70-80 par	12	263	2289	1
Kortnebbgås					1	
Ringgås				1		
Gravand	1-3 par	0-1 par		8	6	
Dykkand sp.			58	45	160	125
Stokkand	0-? par	0-? par?	89	32	62	27
Krikkand	0-? par	0-5 par?	29	7	39	53
Brunnakke	0-1 par	0-5 par?		10	5	
Skjeand	(0-1 par)	-	-	-	-	-
Toppand				2		
Kvinand	(0-1 par)		109	29		19

Fortsettelse tabell 4. Nøkkelverdier for forekomst av fugl og på Været fordelt på årstid.

Art	Hekke- bestand Sandvik 1983	Hekke- bestand 2002	Maksimumsverdier (antall individer)			
			Vinter 16.nov.- 28. feb.	Vår 1. Mar.- 31. mai.	Sommer 1. Jun.- 15. aug.	Høst 16. aug.- 15. nov.
Havelle			286	235		115
Ærfugl	ca. 300 par	580 par	666	1303	1767	182
Praktærfugl			5			
Svartand			3	5	2	6
Sjørørre			217	136	25	23
Siland	5-10 par	10 par	274	100	401	138
Kongeørn			1	1		
Havørn	0	1 par	18	12	8	5
Myrhauk			1			
Jaktfalk						1
Vandrefalk			1			1
Dvergalk			1			
Tårnfalk			1			
Tjeld	60-70 par	Ca. 60 par	13	181	126	12
Vipe	3 par	10 par		31	34	3
Tundralo				1		
Heilo				18	10	1
Sandlo	7-10 par	5-10 par		19	46	
Småspove	0-1 par?	2-3 par			5	
Storspove	6-15 par	10-12 par	19	18	42	43
Lappspove			4	3	5	2
Sotsnipe					1	
Rødstilk	5-10 par	8-10 par	37	12	20	30
Snipe sp.			35			
Gluttsnipe					8	
Steinvender	ca.10 par	10 par	97	120	11	50
Enkeltbekkasin	8-10 par	10-15 par		14	18	13
Polarsnipe			4	2		
Fjæreplytt			94	83		89
Myrsnipe	4-6 par	0-1 par	5	3	1	12
Brushane					2	
Tyvjo	18-24 par	20 par		2	74	
Fiskemåke	ca.50 par	Ca. 70 par		109	226	25
Gråmåke	ca.500 par	Ca. 450 par	573	1171	1191	383
Sildemåke	ca.70 par	45-40 par		59	98	16
Svartbak	ca.130 par	130 par	197	344	362	84
Hettermåke	16 par	8 par		15	20	14
Krykkje			30	4		62
Makrellterne	6-? par	5-10 par			61	
Terne sp.	180 par				395	
Rødnebbterne	35-? par	250 par			841	
Alkekonge			38			
Alke			42	1		
Alkefugl sp.						24
Polarlomvi			1			
Lomvi			55	20	2	19
Teist	30-40 par	40 par	194	145	90	122
Lunde			5	7		2
Jordugle	1 par	1-3 par		1	10	1
Sanglerke	0-1 par	-	-	-	-	-
Ravn	2-3 par			3		4
Kråke	ca. 20	5-10 par	109	23	22	48

Gjerdesmøtt			1			2
Steinskvett	?	6-7 par		15	56	
Svarttrost					1	
Gråtrost	?	1-2 par	54		3	
Heipiplerke	?	Ca 10 par		24	30	1
Skjærpiplerke	?	15-20 par	3	51	62	5
Linerle	15-30-par	0-1 par		2	1	
Stær	2-5 ? par			44		
Grønnfink			8	2	9	
Bergirisk		0-3 par			8	2
Gråsisik				2		
Snøspurv			5	1		

Pattedyr

Parallelt med registreringer av fugl, er også alle observasjoner av pattedyr notert.

Artskommentarer, pattedyr

Steinkobbe *Phoca vitulina*

Maksimumsnotering: Til sammen 377 individer 20. januar 2002 med tyngde mellom Tryggholmen, Stavøya og Kjerringskjæra. Undtarva ble ikke opptalt. **Registreringer i yngletida:** Til sammen 327 individer på Undtarva 15. juni 2002 og 21 individer ved Bangskjæret 16. juni.

Havert *Halichoerus grypus*

Maksimumsnotering: Til sammen 11 individer i området 3. – 16. oktober 2002.
Registreringer i yngletida: Tre individer ved Kobbholman og to ved Kråkøya 3. oktober og seks individer ved Undtarva 16. oktober.

Nise *Phocoena phocoena*

Seks individer i Havsundet 18. november 2002.

Spekkhogger *Orcinus orca*

En flokk på 35- 40 individer passerte på utsida av Været 20. mai 2001. Observasjonene ble gjort fra Valøya.

Oter *Lutra lutra*

Maksimumsnotering: Fem individer 31. mars – 1. april 2002.

Vånd *Arvicola terrestris*

Bestanden i 2002 så ut til å være svært liten etter å ha vært uvanlig tallrik i 2001.

Nøkkелverdier

Tabell 5. Nøkkелverdier for forekomst av pattedyr på Været fordelt på årstid. Tabellen inneholder kun registreringer fra periodene nevnt i tab. 3, side 6 og tab. 6-12, side 25-38.

<u>Art</u>	Maksimumsverdier (antall individer)			
	<u>Vinter</u> 16.nov.- 28. feb.	<u>Vår</u> 1. mar.- 31. mai.	<u>Sommer</u> 1. jun.- 15. aug.	<u>Høst</u> 16. aug.- 15. nov.
Steinkobbe	377	100	348	252
Havert	2	2	5	11
Nise	6			
Oter	2	5	1	
Vånd	15	3	4	

Miljøvernadv. i Sør-Trøndelag - Rapporter utgitt fra 1990

1990	Rapport 1/90 Årsrapport VAR-seksjonen 1989	UTGÅTT	1991	Rapport 5/91 Overvåkning av 6 innsjøer/vassdrag i Sør-Trøndelag	
1990	Rapport 2/90 Mindre lakse- og sjøørretvassdrag i Sør-Trøndelag.	UTGÅTT	1991	Rapport 6/91 Spesialavfall i Sør-Trøndelag	
1990	Rapport 3/90 Miljøhensyn i jordbruksområdene	UTGÅTT	1991	Rapport 7/91 Store rovdyr i Sør-Trøndelag og jerven i Dovre/Rondane, 1991. Bestander, konflikter og tiltak.	
1990	Rapport 4/90 Hyttenes vannforsyning	FÅ EKS.	1992	Rapport 1/92 Natur- og friluftsverdier i Hofstadeltas nedbørfelt.	UTGÅTT
1990	Rapport 5/90 Registreringer av bjørn, jerv og ulv i Sør-Trøndelag i 1989	UTGÅTT	1992	Rapport 2/92 Overvåkning av lakseparasitten Gyrodactylus salaris i Sør-Trøndelag.	
1990	Rapport 6/90 En ornitologisk konsekvensanalyse av Rusasetvatnet i Ørland kommune, Sør-Trøndelag, etter nedtappingen		1992	Rapport 3/92 Utviklingen i elgstammen i Sør-Trøndelag	
1990	Rapport 7/90 Jerveforvaltningen i Dovre/Rondane-regionen		1992	Rapport 4/92 Tilstand og status for vann og vassdrag i Sør-Trøndelag (Rådgivende Biologer)	
1990	Rapport 8/90 De frivillige organisasjoner - Et potensiale i den lokale viltforvaltning?		1992	Rapport 5/92 Utkast til verneplan for sjøfugl i Sør-Trøndelag fylke	
1990	Rapport 9/90 Arealavrenning fra jordbruksareal	FÅ EKS.	1992	Rapport 6/92 Vurdering av drikkevannskildene i Sør-Trøndelag	
1990	Rapport 10/90 Elgmerkingsprosjektet i Selbu og Tydal	FÅ EKS.	1993	Rapport 1/93 Avfallsplan for Sør-Trøndelag	
1990	Rapport 11/90 En analyse av det elvenære landskapet langs Orkla		1993	Rapport 2/93 Handlingsplan for oppgradering av avfallsplasser i Sør-Trøndelag	
1991	Rapport 1/91 Dovre/rondane jervregion. Årsrapport frå eit forvaltningssamarbeid mellom fylkesmennene i Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal og Oppland.	UTGÅTT	1993	Rapport 3/93 Villrein og inngrep i Knutshø villreinområde	
1991	Rapport 2/91 Bjørn, jerv, ulv og gaupe i Sør-Trøndelag 1990	UTGÅTT	1993	Rapport 4/93 Vern av biologisk mangfold Tema: Myrreservatene	UTGÅTT
1991	Rapport 3/91 Årsrapport fra landbrukskontrollen 1990.	UTGÅTT	1994	Rapport 1/94 Steinsdalselva Natur-, kultur og friluftslivsverdier	
1991	Rapport 4/91 Strategisk plan 1991 - 1995 Virksomhetsplan 1991	UTGÅTT	1994	Rapport 2/94 Forurensningsundersøkelser i 12 vassdrag i Sør-Trøndelag	
			1994	Rapport 3/94 Hvem, hva, hvor i vassdragsforvaltningen	
			1994	Rapport 4/94 Vern av biologisk mangfold Tema: Skogreservatene	UTGÅTT

1994	Rapport 5/94 Fylkesplan for utslipp til gode sjøresipienter		1995	Rapport 6/95 Resultatkontroll i 16 sidevassdrag til Orkla og Gaula	
1994	Rapport 6/94 Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap - S-T fylke	UTGÅTT	1995	Rapport 7/95 Statusrapport om flora/vegetasjon og fauna i det foreslåtte verneområdet Forelhogna i Sør-Trøndelag	UTGÅTT
1994	Rapport 7/94 Vern av biologisk mangfold Tema: Våtmarkereservatene og fuglefredningsområdene	UTGÅTT	1995	Rapport 8/95 Handlingsplan for friluftsliv i Sør-Trøndelag	FÅ EKS.
1994	Rapport 8/94 Vern av biologisk mangfold Tema: Myrreservatene Oversikt over naturfaglig kunnskap III Solendet, Røros kommune	UTGÅTT	1996	(Rapport 1/96) Miljøtilstanden i Sør-Trøndelag	
1994	Rapport 9/94 Vern av biologisk mangfold Tema: Myrreservatene Oversikt over naturfaglig kunnskap II		1996	Rapport 2/96 Forvaltningsplan for moskus på Dovre	
1994	Rapport 10/94 Vern av biologisk mangfold Tema: Nasjonalparker, landskapsvernområder, plantefredningsområder og naturminner i S-T	UTGÅTT	1996	Rapport 3/96 Statusrapport for dyrelivet i det foreslåtte verneområdet på Dovrefjell i Oppdal kommune, Sør-Trøndelag	
1994	Rapport 11/94 Referat fra seminar om miljøkriminalitet og miljøsamarbeid		1996	Rapport 4/96 Trua arter i Sør-Trøndelag	
1994	Rapport 12/94 Vern av biologisk mangfold Tema: Myrreservatene Oversikt over naturfaglig kunnskap I		1996	Rapport 5/96 Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag Sluttrapport for Sør-Trøndelag	
1995	Rapport 1/95 Beitemarkssopp i seterlandskapet i Budalen, Midtre Gauldal, i 1994	UTGÅTT	1996	Rapport 6/96 Undersøkelser av beitemarkssopp, flora og vegetasjon i seterlandskapet i Dindalen, Unndalen, Vinstradalen og Åmotsdalen i Oppdal, Sør-Trøndelag i 1996.	
1995	Rapport 2/95 Seterlandskapet i Budalen og Endalen, Midtre Gauldal, Midt-Norge Kulturhistoriske og økologiske forhold i fjellets kulturlandsskap	UTGÅTT	1997	Rapport 1/97 Slamplan for Sør-Trøndelag	
1995	Rapport 3/95 Elveoslandskap i Sør-Trøndelag fylke En statusrapport	UTGÅTT	1997	Rapport 2/97 Forvaltning og utnyttelse av tangforekomstene i Grandefjæra naturreservat, Ørland kommune.	
1995	Rapport 4/95 Vern av biologisk mangfold Tema: Våtmarksreservatene I Verneområdene i Gaulosen - oversikt over naturfaglig kunnskap	UTGÅTT	1997	Rapport 3/97 Statusrapport for kvartærgeologi, flora/vegetasjon og fauna i Stråsjøen-Prestøyen naturreservat og i det fore- slåtte verneområdet i Røldalen.	UTGÅTT
1995	Rapport 5/95 Miljøvern i kommunene - delrapport Status og utfordringer		1997	Rapport 4/97 Forvaltningsplan for Hosensand landskapsvern- og plantefredningsområde, Leinstrand naturreservat og Rønningen naturreservat.	
			1997	Rapport 5/97 Beredskap mot akutt forurensning - implementering av MOB-modellen og utarbeidelse av digitale miljøprioriteringskart	
			1998	Rapport 1/98 Vannkvalitet i 5 mindre elver og 5 innsjøer i Sør- Trøndelag	
			1998	Rapport 2/98 Vern av biologisk mangfold. Tema: Våtmarksverne- områdene II. Verneområdene i Froan - Oversikt over naturfaglig kunnskap.	

1998	Rapport 3/98 Reanalyse av vegetasjon i Gaulosen naturreservat, Melhus kommune, 1998	2004	Rapport 4 - 2004 Faunistiske undersøkelser i Været landskapsvern- og dyrelivsfredningsområde, Bjugn kommune
1999	Rapport 1/99 Forvaltningsplaner for Apoteket naturreservat, Flå-Slipran naturreservat, Granøyen plantefredningsområde og Sjømyråsen naturreservat		
1999	Rapport 2/99 Forvaltningsplan for Garbergmyra naturreservat, Meldal kommune		
1999	Rapport 3/99 Overvåkingsplan for ferskvannsføremøster i Sør-Trøndelag		
1999	Rapport 4/99 Reindriftens brukerrapport om Roltdalen		
2000	Rapport 1/2000 Kultiveringsplan for vassdrag i Sør-Trøndelag Del I Innlandsfisk		
2000	Rapport 2/2000 Fuglelivet i seks våtmarksreservat i Sør-Trøndelag 1999 Gåstjøman, Holtvatna og Hukkelvatna i Midtre Gauldal Nordre Snøfjelltjønn i Oppdal Slettestjønn i Rennebu Litjbumyr i Meldal		
2001	Rapport 1/2001 Laksefisket i og rundt Trondheimsfjorden 1966 – 1997 Statistikk over sjø- og elvefisket illustrert ved figurer		
2003	Rapport 1-2003 Ornitologiske registreringer i Ridalen, Røros kommune, våren og sommeren 2003.		
2003	Rapport 2-2003 Naturfaglig statusrapport for Hyllingsdalen. Flora, fauna, geologi og vassdragsnatur i det foreslåtte verneområdet i Hyllingsdalen.		
2003	Rapport 3-2003 Naturfaglig statusrapport for Sylan. Flora og vegetasjon, fauna, geologi og landskap i det foreslåtte verneområdet i Sylan, Tydal kommune.		
2003	Rapport 4-2003 Ornitologiske registreringer i det foreslåtte verneområdet i Sylan, Tydal kommune. Rapport fra kartleggingen sommeren 2003.		
2004	Rapport 1- 2004 Kultiveringsplan for vassdrag i Sør-Trøndelag Del II. Anadrome laksefisk		
2004	Rapport 2-2004 Ferskvannsfisk – Problemarter i Sør-Trøndelag		
2004	Rapport 3-2004 Evalueringsplan av Været landskapsvern- og dyrelivsfredningsområde, Bjugn kommune		

